

NORSK

veterinær

TIDSSKRIFT

NUMMER 4/2016 • 128. ÅRGANG

NÅR MENNESKER PÅFØRER DYR LIDELSER:

Veterinærens rolle // 232

254 Veterinærdagene 2016

280 Takstundersøkelse

286 Ny veterinærbygning på Ås

Norges ledende leverandør av legemidler og handelsvarer til veterinærer

Vi fokuserer på kompetanse
og leveringsevne - de beste
forutsetninger for å levere
kvalitet til dine kunder.

Nå starter årets flåttseason

Vi fører alle registrerte lege-
midler mot flått.

APOTEK 1 SVANEN HAMAR

Strandgata 43, 2317 Hamar. Telefon: 62 54 11 11 - Faks: 62 54 11 01.
Åpningstider: Mandag - fredag: 09:00 - 17:00

 APOTEK 1

Vår kunnskap - din trygghet

innhold

Norsk veterinærtidsskrift

Besøksadresse

Keysers gt. 5, 0165 Oslo

Postadresse

Pb. 6781 St. Olavs pl, 0130 Oslo

Sentraltbord 22 99 46 00

Faks 22 99 46 01

nvt@vetnett.no

www.vetnett.no

Redaktør

Informasjonssjef Steinar Tessem

steinar.tessem@vetnett.no

Tlf. 400 42 614

Veterinærmedisinsk redaktør

Professor Stein Istre Thoresen

Redaksjonssekretær

Mona Pettersen

nvt@vetnett.no

Faglige medarbeidere

Forsker Tormod Mørk

Professor Trygve T. Poppe

Professor Yngvild Wasteson

Veterinær Helene Seljenes Dalum

Stillingsannonser

Redaksjonssekretær

Mona Pettersen

nvt@vetnett.no

Tlf. 905 77 619

Reklameannonser

HS Media

Mona Jørgensrud

mj@hsmedia.no

Tlf. 62 94 10 32

Utgiver

Den norske veterinærforening

ISSN 03325741

Trykkeri

X-idé as

Marcus Thranes vei 100,

1472 Fjellhamar

Tlf. 996 96 370

wenche@xide.no

Norsk veterinærtidsskrift trykkes på
svanemerket miljøpapir.

Forsidebilde: Brun labrador

Foto: Shutterstock

■ Leder

Endringer er nødvendig i «Skyssrefusjonsordninga». *Trond A. Braseth* 220

■ Nyheter

Veterinærer i media. *Steinar Tessem* 224

■ Debatt

Patologifaget truet på Veterinærinstituttet. *Trygve Poppe, Bjørn Lium, Bjørn Bratberg, Hans Gamlem, Arve Lund og Steinar Waage* 226

Altfor mange dyr mistrives. *Toralf B. Metveit* 228

"Storm i et vannglass"? *Siv Finstad* 229

Kommentar til "Feilaktig fra Finstad", NVT nr. 3 2016. *Magne Pedersen og Kirsti Bjørndal* 230

■ Fagartikkel

Når mennesker påfører dyr lidelser: Veterinærens rolle. *Karianne Muri, Randi O. Moe og Marit Nesje* 232

■ Fagaktuelle

Nytt fra SVF. *Eva Egeberg* 242

Nytt fra Helsetjenestene. *Redigert av Vibeke Tømmerberg* 244

Legemiddelnytt 247

Veterinærer må tørre å snakke om psykisk helse. *Helene Seljenes Dalum* 250

■ Veterinærdagene

RAS er framtiden 254

– Tidlig varslings avgjørende for å redusere smittsomme husdyrsykdommer 259

Stor interesse for akuttmedisin hos hest 262

– Vi kan lære av narasinsaken 264

Philips deltok for første gang 267

SpermVital mot nye høyder 269

Hamar et bioteknologisk senter 272

Akuttmedisin hos hund og katt engasjerte 274

Heder og ære til deltagere på Veterinærdagene 276

■ Yrke og organisasjon

DNVs takstundersøkelse i smådyrklikker våren 2016. *Christian Tengs* 280

Bokomtaler: Hunting hygiene. *Jon M. Arnemo* 282

DNV-S Fagseminar 2016. *Kjetil Løland* 283

Presidentens hjørne. *Torill Moseng* 284

Inspirasjonskveld for veterinærstudenter. *Mari Viken Kjønstad og Steinar Tessem* 285

Grunnsteinen er lagt for ny Veterinærbygning på Ås. *Red.* 286

Meld deg på NVHS-tur til Romerike 10. juni. *Ingveig Olberg* 287

■ Navn

288

■ Kurs og møter

290

■ Stillingsannonser

292

Trond A. Braseth
Styreleder
Produksjonsdyr-
veterinærers forening

Endringer er nødvendig i «Skyssrefusjonsordninga»

Ordningen for «Reisetilskudd ved veterinærers syke- og inseminasjonsbesøk», populært kalt «Skyssrefusjonsordninga» har så vidt jeg vet, eksistert helt siden 1970-tallet. Den har frem til 1. juli 2015 endret seg svært lite, både med hensyn til administrasjon og økonomi. Den største endringen skjedde da det ble innført en egenandel på 40 km, uten tvil i negativ retning. Siden jeg begynte min karriere som praktiker på starten av 90-tallet, har skyssgodtgjørelsen per kilometer stort sett fulgt de offentlige takstene, mens reise-/ventetilletget på ingen måte har holdt tritt med prisstigninga ellers i samfunnet.

Veterinærforeningen har ofte blitt kritisert for at de har gjort for lite for å få økt takstene i Skyssrefusjonsordninga. Denne kritikken har etter min mening vært helt urettmessig, ikke minst siden den har hatt feil adresse. Veterinærforeningen er som alle vet, ikke en aktiv part i jordbruksforhandlingene, og kan derfor ikke påvirke departementet direkte over forhandlingsbordet. Veterinærene har i alle år tatt opp Skyssrefusjonsordninga med bondeorganisasjonene i forkant av jordbruksforhandlingene, for på den måten å få økt rammene til ordninga. Det har dessverre år etter år vist seg at ordninga har blitt en salderingspost. Bondeorganisasjonene har i formøtene med Veterinærforeningen vært positivt innstilte, men i forhandlingene med departementet har de ikke holdt sine løfter om å jobbe for økte bevilgninger til ordninga.

Årsaken til dette er etter min mening at de fleste bøndene som nyter godt av skyssrefusjonsordninga ikke har skjont at ordninga er ei tilskuddsordning for bønder og ikke for veterinærer. I følge forskriften er formålet med reisetilskuddet «å bidra til å utjevne forskjellen i husdyrprodusentens veterinærkostnader ved kunstig inseminasjon og sykdom på husdyr».

Dessuten har vi som jobber ute i produksjonsdyrpraksis ikke vært flinke nok til å fortelle produsentene at ordninga er til for dem, og at vi dessuten utfører en gratis jobb for dem når vi søker Fylkesmannen om tilskudd. Vi har heller ikke vært flinke nok til å øke egenandelen, det vil si de første 40 kilometerne, som vi skal fakturere bøndene. Mange har kun brukt de gjeldende takstene for skyss- og reisetillegg fra ordninga og multiplisert disse med 40, når de har beregnet bondens egenandel. Vi har på denne måten bidratt til synet om at ordninga har vært god nok både for bøndene og ikke minst for veterinærene. Hvis vi ønsker at det skal bli større oppmerksomhet om ordninga, dens økonomi og hvem tilskuddet egentlig går til, tror jeg vi må bli flinkere til å ta oss bedre betalt fra produsentene. «Pengespråket» er noe alle skjønner, og økning av takster er noe de fleste får med seg og vil føre til debatt.

En annen mulighet til å få større oppmerksomhet på, er at Veterinærforeningen «sier opp» sin avtale om at det er kun veterinærer som kan søke om tilskudd. Dette vil føre til at bøndene må betale alle kostnadene knyttet til veterinære sykebesøk, for deretter selv å måtte søke Fylkesmannen om refusjon. Skulle søknaden da bli sendt inn til Fylkesmannen etter fristen på en måned, vil det bare gå ut over den som er mottaker av tilskuddet, og ikke en uskyldig tredjepart som er pålagt en uønsket og dårlig betalt sekretærfunksjon. Jeg vet at mange kolleger er uenige i å gjennomføre et såpass drastisk tiltak, men det er udiskutabelt at det ville åpnet øynene på de som egentlig nyter godt av ei ordning de knapt har hørt om.

Når departementet bestemte at Skyssrefusjonsordninga skulle gjennomgås i 2014/2015, ble det frem mot høringa gjort et stort og godt arbeid fra Veterinærforeningen og forhandlingsutvalget for næringsdrivende veterinærer (DNV-N).

Din leverandør av legemidler og handelsvarer til dyr

Med over 25 års erfaring er VESO apotek veterinærens foretrukne totalleverandør av legemidler, vaksiner og handelsvarer.

Vi står klare til å hjelpe dere i flåttseasonen, ring oss på 22 96 11 00, eller gå inn på vår netthandel

www.vesoapotek.no

Besøk oss på www.vesoapotek.no

Ullevålsveien 68 • Pb 300 Sentrum • 0103 Oslo Tlf 22 96 11 00 • Fax 22 96 11 11

VESO®
A P O T E K

Det ble advart mot mange av de endringene som lå i departementets forslag til ny ordning. Noe av det som Veterinærforeningen i sitt høringssvar advarte sterkest imot, var endringene av takstene ved bruk av skyssbåt. I tillegg forsøkte vi å gjøre bondeorganisasjonene oppmerksomme på hva som var i ferd med å skje, men nok en gang uten at disse skjønnte alvoret i, eller brydde seg nevneverdig om hva endringene innebar. Da bondeorganisasjonene endelig forstod hva en maksimumsgrense på kr.100,- per kilometer for leid båtskyss ville innebære, var det dessverre for sent å få endret, og konsekvensene har i noen områder vært store.

Jeg jobber i et av de praksisområdene som bruker mest skyssbåt i hele landet, og har det siste året blant annet med å delta på møter, prøvd å få produsentene som bor på øyene til å forstå hva den nye ordninga vil innebære. Det viser seg dessverre, både i slike sammenhenger og også i samtale med den enkelte bonde, hvor skremmende dårlig denne ordninga er kjent for dem den egentlig er laget for. Jeg tror at vi som praktiserende veterinærer gjennom å opplyse våre produsenter og lokale jordbruksorganisasjoner, samt gjennom å ta bedre betalt for skyss og reise fra den enkelte produsent, er de som best kan påvirke at ordninga blir prioritert i fremtidige jordbruksforhandlinger.

Jeg mener likevel at den nye skyssrefusjonsordninga som ble innført 1. juli i fjor er ei klar forbedring administrativt. Skjemaet for kombinerte reiser er fjernet, noe som har lettet arbeidet for mange veterinærer. Når vi i tillegg fra nyttår ikke behøver underskrift fra rekvirenten, begynner det virkelig å hjelpe.

Det er likevel fortsatt et paradoks at vi er pålagt å utføre kontorarbeid på vegne av bøndene uten å få kompensert for dette. Hvorfor har vi aldri tatt betalt for å fylle ut reiserefusjonsregningene, mens vi var raske med å ta gebyr for rapportering av medisninbruk til Vetreg? Ingen kan nekte oss å ta betalt for en jobb som er pålagt oss og i tillegg er til gode for andre enn oss selv.

Forhandlingsutvalget for praktiserende veterinærer (DNV-N) har beregnet at en veterinær ansatt i et AS, bør fakturere kjørekostnader på minimum kr.18,- per kilometer, og da er det snakk om praksis på dagtid. Selv etter at skyssstaksten økte til kr. 9,70 og ventetillegget til kr. 300,- fra nyttår, har vi en lang vei å gå for å komme opp på et akseptabelt nivå. Dette nivået kan vi kun nå hvis alle praktikere bidrar lokalt, samtidig som DNV-N fortsetter å påvirke sentralt.

Til syvende og sist er det uansett bøndene selv som har ansvaret for at tilskuddsordninga blir god nok. Frem til den blir det, er det vår oppgave å fakturere den enkelte rekvirent for differansen mellom tilskudd og den faktiske kostnad.

Trond A. Braseth

Styreleder

Produksjonsdyrveterinærers forening

Lederen har tidligere stått i Praksisnytt nr. 1, 2016

AniCura ♥ Førerhunder

AniCura Norge er stolte over å bidra til Blindeforbundets førerhundarbeid.

Det å ha en førerhund forandrer livet til den som får den, hunden gir en helt ny mulighet til å komme seg ut og til å fungere i det daglige. Det er kostbart å følge opp hund og bruker, og å holde hundene friske. AniCura er glade for å få bidra både med penger og med veterinærtjenester til disse fantastiske hundene.

Veterinærer i media

Foto: Shutterstock

På tide å minne om kugalskapen

I disse dager er Storbritannia i ferd med å overlate utforming og håndheving av retningslinjer for dyrevelferden i fjørfe-næringen til næringen selv. Samme liberalisering planlegges for de andre husdyr-produksjonene, men det bedryes at både regler og straffereaksjoner ikke skal bli slappere. Det er likevel på sin plass å advare mot å la næringen få styre seg selv. Begrunnelsen for dette er årsaken bak kugalskapen (BSE).

Det første kjente tilfellet av kugalskap er fra 1984. Cow 133 på Pitsham Farm i Storbritannia hadde krum rygg, redusert vekt og etter hvert fikk den også skjelvinger og viste klare tegn på manglende koordinasjonsevne. I februar 1985 døde Cow 133 uten kjent diagnose. Etter hvert dukket det opp flere lignende tilfeller. Man hadde fått en ny, ukjent dyresykdom.

Samtidig som kugalskapen fikk oppstå og utvikle seg i Storbritannia hadde vi i Norge en veterinærdirektør med både faglig kunnskap og høy faglig integritet. Norge hadde hatt strenge krav til varmebehandling av kjøttbeinmel helt siden 1959 (134°C), i tillegg var bruken av kjøttbeinmel som proteinkilde i dyrefôr begrenset og ble forbudt i 1990. Daværende veterinærdirektør Olav Sandvik (1925–2010) sto hardt på at innføring av kjøttbeinmel fra England ville være et brudd med innføringsplakaten fra 1961 som forbød innføring av smittsomme dyr. Sandvik mente man burde være på vakt overfor mulig smitte fra skrapesyke sau i dyrefôr.

Det var altså mangelen på denne sandvikske føre-var holdningen som skulle vise seg å gi katastrofale følger i Storbritannia. Dagens

britiske regjering bør derfor ta fram noen av de mange utredningene som ble gjennomført i forbindelse med BSE-saken og revurdere en liberalisering av sine husdyr-produksjoner.

Adresseavisen 22. april 2016.

Forfatter: Oddveig Storstad, Seniorforsker, Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)

Båndla åtte anlegg med 38.220 tonn biomasse

Mattilsynet innførte omfattende bekjempelses-sone etter ILA-mistanke på Frøya. Det var 19. april det ble kjent at Mattilsynet hadde mistanke om infeksøs lakseanemi (ILA) ved SalMar-lokalitetene Ørnøya og Ørnøya II i Frøya kommune. Mattilsynet utarbeidet en plan og en sone for bekjempelse av virus-sykdommen.

Foruten de to lokalitetene, som ligger like ved siden av hverandre, ble ytterligere seks lokaliteter på nordsiden av Frøya, i farvannet mellom SalMars slakteri på Nordskaget og Sula, båndlagt. Fire av disse er drevet av SalMar, to av Måsøval Fiskeoppdrett og to av Marine Harvest.

I følge styreformann Lars Måsøval i Måsøval Fiskeoppdrett var all fisken slaktbar, men det ville få konsekvenser å slakte den tidligere enn planlagt.

– På de åtte anleggene som er båndlagt anslår jeg at det er rundt åtte til ni millioner fisk, opplyste Toril Celius, førsteinspektør og veterinær i Mattilsynet avdeling Trondheim og omland, til Adressa. Celius sa at det viktigste er å få fisken ut så raskt som mulig. Hun la til at de som driver i området er flinke til å ha både felles retningslinjer og beredskap som alle følger.

iLaks, 24. april 2016

Foto: Shutterstock

Et katteliv i Istanbul

– Jeg rapporterer langt oftere om kriger enn om katter, men jeg vet hva jeg foretrekker. Jeg møtte nylig en gatekatt med forkjølelse. Det skriver NRKs korrespondent i Istanbul, Kristin Solberg.

Hun møtte den syke katten som fikk antibiotikakurer, pleie og kjærlighet hos en ung kvinnelig veterinær på en liten klinikk. Solberg skal snart flytte fra Istanbul, og kattene er blant det hun vil savne mest. Uten dem må hun finne en annen måte å finne ro.

NRK, 23. april 2016

Politiet kjørte over og drepte skadet katt

Nylig ble to jenter i Stavanger vitne til at politiet drepte en skadet katt ved å kjøre over den med en stor politibil. Mor til en av jentene har etter anbefaling fra veterinær anmeldt hendelsen til Mattilsynet. Politiet legger seg flat og uttaler at dette ikke er måten å håndtere en skadet katt på. Torill Moseng, president i Veterinærforeningen, sier til avisen at dyrevelferdsloven er helt klar på hvordan skadede dyr skal hjelpes. Hun understreker at alle har en plikt til å hjelpe dyr som lider. Dersom dyret må avlives, skal dette gjøres så humant som mulig, sier Moseng.

Stavanger Aftenblad, 7. mai 2016

På de åtte anleggene som er båndlagt anslår jeg at det er rundt åtte til ni millioner fisk

Toril Celius, førsteinspektør og veterinær i Mattilsynet

Løsdrift I

FrP varsler at de på landsmøtet i april kan komme til å gå inn for å utsette løsdrifts-kravet for storfe. Partiet vil vente fram til 2034. Partiet vurderer også helt fritak for mindre storfebesetninger. Dette får dyrevern-organisasjonen NOAH til å se rødt. NOAHs leder, veterinær Siri Martinsen, mener dette er et svik mot dyrene. Hun mener Frp i denne saken viser en bakstreversk holdning og vil forhindre et viktig fremskritt som ble lovfestet i 2004. Men herom strides de lærde. Veterinærer med livslang erfaring i fjøs sier godt drevne båsfjøs kan være vel så bra for storfeets velferd som løsdriftsfjøs. Kyr i løsdriftsfjøs kan skade hverandre i kamp om rangordning, og i båsfjøs kan bonden ha bedre tid til å følge opp hvert enkelt dyr. Veterinær Frode Andresen i Surnadal mener kua har det bra så lenge den får god mosjon i sommerhalvåret og godt stell i fjøset.

Driva, 23. april 2016

Løsdrift II

- Etter 50 år som dyrlege i landpraksis, er det min erfaring at det er gårdbruker/de som steller dyra som avgjør om det er god dyrevelferd i fjøset, ikke nødvendigvis båsfjøs kontra løsdriftsfjøs. Sjur Thomassen, veterinær.

Nationen, 21. april 2016

Løsdrift III

Pådrivarar for å lempe på lausdriftskravet er letta over avtalen om å utsetje forbodet mot båsfjøs. Skjerpa velferdskrav står ved lag. Søndag 15. mai blei Norges Bondelag og regjeringa einige om ein ny jordbruksavtale. Ein sentral premiss for at partane blei einige, var utsetjinga av kravet om lausdrift for storfe i 10 nye år, til 2034. Leiar Lars Petter Bartnes i Norges Bondelag seier det var heilt avgjerande for ei avtale.

Rundt 7 av 10 mjølkebønder, totalt rundt 6500 bruk landet rundt, har båsfjøs. Mjølkebonde Kjell Andreas Heskestad har vore blant pådrivarane for å fjerne kravet om lausdrift for dei som i dag har båsfjøs. Han seier ei utsetjing er til å leve med.

Mjølkebonde, veterinær og leiar for Avslaget for Sidet Trønderfe og Nordlandsfe, Amund Wormstrand, er glad for utsetjinga. Han seier det betyr mykje for verneverdige storferasar.

Nationen, 18. mai 2016

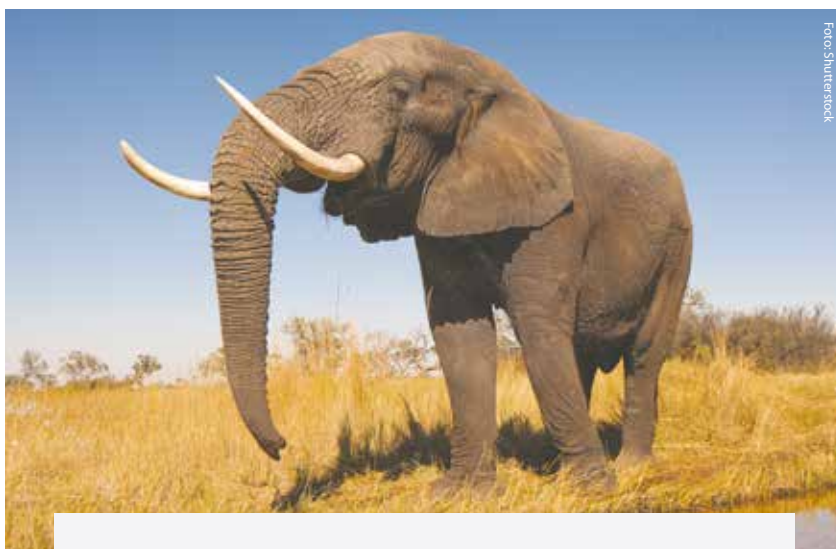

Foto Shutterstock

Elefant trampet veterinær til døde

En 25 år gammel kvinnelig veterinær ble trampet til døde av en elefant på øya Java i Indonesia 11. mai i år.

Veterinær Octavia Warahapsari arbeidet i Gajah Mungkur-reservatet og var i ferd med å ta bilder av de tamme elefantene da den ene av dem gikk til angrep. Ifølge en ansatt i reservatet forsøkte hun å flykte, men ble innhentet av elefanten som kastet henne opp i luften med snabelen. Hun døde kort tid etter av de omfattende skadene. (NTB)

Aftenposten, 12. mai 2016

Veterinær deltar i delstatsvalget i Oregon

Veterinær og delstatssenator Kurt Schrader (f.1951) ble første gang valgt i 2008 og stiller til valg igjen for demokratene.

Moderate Schrader utfordres internt av Dave McTeague, som var delstatsrepresentant på 80- og 90-tallet og som virker å ha fått en ny vind med årets Bernie Sanders-kampanje. McTeague har ikke klart å utnytte Sanders-effekten noe videre og Schrader skal være trygg på nominasjonen i natt.

Kurt Schrader har ledet Oregons 5. Kongress-distrikt i 20 år og han har bygd opp sin egen veterinærklinikk i Oregon City fra bunnen av.

Amerikansk.politikk.no, 19. mai 2016

Noen ganger er det best å avlive rasehunder

Svært mange av rasehundene som avles frem i Norge lever med store smerter hele livet. Problemet, som først ble omtalt av NRK, oppstår når menneskene bestemmer hvilke raser som skal avles frem. Når dette ikke skjer naturlig, fører det til at flere hunder må leve med alvorlige helseplager som puste-problemer og dårlig anatomi.

Veterinær Torill Moseng får ofte besøk av hunder på sin klinikk som har det vondt - uten at eierne er klar over det. Hun opplever

hunder som har problemer med å puste eller som har vondt i ryggen fordi det er misdannelser der. Moseng forteller at de prøver så godt de kan å korrigere problemene kirurgisk, men i noen tilfeller må de vurdere om det beste er å avslutte livet fordi plagene er for store.

TV 2, 20. april 2016

Patologifaget truet på Veterinærinstituttet

Med en samlet fartstid på nærmere 250 år i veterinærmiljøene på Adamstua har vi behov for å uttrykke bekymring for Veterinærinstituttets prioriteringer når det gjelder fagområdet patologi.

For å ivareta samfunnsoppdraget er det en selvfølge at de veterinære institusjonene må endre seg i takt med samfunnsutviklingen, økonomiske rammebetingelser og behovet for veterinær kompetanse.

Grunnleggende kunnskap i patoanatom er unikt for fagområdene medisin og veterinærmedisin, og er en bærebjelke for disse profesjonene. Kompetanse i patologi er veterinærens store fortrinn sammenlignet med andre yrkesgrupper som arbeider innen fiske- og landdyrehelse. Det medfører stort ansvar, derfor må sentrale veterinære institusjoner prioritere kompetanse innen fagområdet patologi høyt.

Patologi – nøkkelen til forståelse av sykdommers kompleksitet

Gjennom flere tiår har Veterinærinstituttet systematisk bygd opp omfattende kompetanse i patologi, og er nasjonalt referanselaboratorium for veterinær patologi. Vi har med bekymring registrert klare tegn på at Veterinærinstituttet de siste årene prioriterer ned fagområdet. Det har, etter vår mening, vært en relativt stor nedbemanning innen fagområdet, og instituttet ser ut til å mangle plan for rekruttering av nye patologer. Over tid kan det få alvorlige konsekvenser for instituttets forskning, diagnostiske beredskap og kompetanse. I ytterste konsekvens vil veterinærfaget tape anseelse i ulike fagmiljøer. Patologi er et utpreget erfaringsfag hvor kompetanse bygges over lang tid gjennom omfattende og allsidig diagnostisk arbeid, helst i et miljø med erfarne kolleger.

Veterinærinstituttet har vært, og må være, beredt til å ta i bruk nye, kostnadseffektive diagnostiske metoder. Det er imidlertid viktig å understreke at resultatene fra slike tester alltid må vurderes kritisk opp mot klinikk og obduksjonsfunn. Det er derfor bekymringsfullt at patologien ikke later til å få den nødvendige plass i Veterinærinstituttets portefølje.

Ledelsen ved Veterinærinstituttet har de siste årene vært opptatt av at en i diagnostisk rutinearbeid må ha mer fokus på hva som er «godt nok», underforstått at en ikke

skal bruke unødige ressurser på hver enkelt sak. Det er en holdning som vi har stor forståelse for, men spesielt innen faget patologi kreves det i mange situasjoner stor erfaring for å kunne vurdere når «godt nok» er nok, og når en står overfor et tilfelle som krever mer omfattende oppfølging.

Slik «teft» ble nylig demonstrert på imponerende vis da prionsykdommen Chronic Wasting Disease for første gang ble påvist hos villrein. Dette er en diagnose som har vakt stor internasjonal oppmerksomhet og anerkjennelse. All ære til erfarne patologer med solid fagkunnskap!

Fiskepatologi

Patologiens betydning i komplekse sykdomsopplæringer er særlig tydelig i forbindelse med forskning og sykdomsutbrudd hos fisk. Med Norges dominerende rolle innen lakseoppdrett, må det kunne forventes at Norge, og derved Veterinærinstituttet, er internasjonalt ledende innen kunnskapsoppbygging og diagnostikk på helse og sykdom hos fisk. Det forutsetter god oversikt, stor forskningsaktivitet og spisskompetanse innen patoanatomisk diagnostikk. All erfaring tilsier at det også i fremtiden vil oppstå nye sykdomsproblemer hvor kompetanse i patologi vil være avgjørende for rask problemløsning. Vi er sterkt bekymret for de siste års svekkelse av fiskepatologiens stilling ved Veterinærinstituttet. Det kan få alvorlige negative konsekvenser både for forskningen og den diagnostiske beredskapen innen fiskehelse.

Selv om virussykdommer (sammen med lakselus) i dag dominerer sykdomsbildet, har både oppdrettslaks og rensefisk et stort antall lidelser med diffuse årsaksforhold og som utvilsomt også bidrar til å øke motakeligheten for andre sykdommer. Kunnskap om basale sykdomsmekanismer er av avgjørende betydning for å forstå dette. Nettopp derfor spiller veterinærene en viktig og etterspurt rolle i oppdrettsnæringen. Et bredt tverrfaglig samarbeid gir en god tilnærming og vil øke sannsynligheten for å avdekke nye, ukjente og samtidig sammensatte sykdomstilstander. Et slikt samspill eksisterte på Veterinærinstituttet før den siste omorganiseringen. «Fiskeavdelingen» var en meget kreativ og godt synlig enhet i andre fagmiljøer, næring og forvaltningsorganer. Etter omorganiseringen ble dette kreative

miljøet fragmentert, usynliggjort og marginalisert etter vår mening. Det genuine fiskepatologimiljøet på Veterinærinstituttet fremstår i dag som svekket, lite og svært sårbart og dermed dårlig i stand til å være et kompetent sentralt referanselaboratorium for sykdommer i Norges største og viktigste husdyrproduksjon.

Dagens regime forutsetter at regionale laboratorier skal danne «førstelinjeforsvaret» mens Veterinærinstituttet i Oslo skal ta seg av spesielt vanskelige saker og «emerging diseases». Alle som har arbeidet med diagnostisk arbeid skjønner at det er umulig å opprettholde spisskompetanse når man mangler kunnskap om den til enhver tid gjeldende sykdomssituasjon. Dermed blir en også uinteressante som diskusjonspartnere for regionale laboratorier.

I dagens intensive oppdrettssituasjon forandrer sykdomsbildet seg svært hurtig. De diagnostiske laboratorier må derfor ha kontinuerlig tilgang på relevant materiale for å være ajour. Jevn tilgang på prøver som gjenspeiler helsesituasjonen i oppdrettsnæringen gir en enkel, effektiv og kontinuerlig kompetanseoppbygging for best mulig overvåking og beredskap.

Landdyrpatologi

Veterinærinstituttets rapport «Modernisering av beredskap - landdyr» (prosjektgruppe høsten 2014) er meget grundig og peker på klare beredskapsmessige svakheter ved måten man har jobbet på. Vi anser det som positivt hvis en lykkes med å få flere og kvalitativt bedre obduksjoner og prøvetakinger i felten. En forutsetning for å kunne lykkes med den nye satsingen er at Veterinærinstituttet har medarbeidere med omfattende erfaring i patoanatomisk diagnostikk på aktuelle dyreslag, og samtidig innsikt i de ulike husdyrproduksjonenes driftsopplegg og helseproblemer. Det er viktig både for å kunne gi god faglig støtte til de som obduserer i felten, og for å sikre korrekt diagnose med optimal ressursbruk på innsendt materiale. Relevant kompetanse oppnås kun gjennom kontinuerlig praktisk diagnostisk aktivitet i tett kontakt med feltapparatet. Det er derfor viktig at denne kompetansen opprettholdes og videreutvikles ved Veterinærinstituttet, og ikke bygges ned slik vi ser tegn til nå.

Veterinærinstituttet har ansvar som nasjonalt sentrallaboratorium for patologi hos landdyr. Dette og hensynet til beredskapssituasjoner og forskning gjør det nødvendig å opprettholde patoanatomisk spisskompetanse. Det samme gjelder forholdet til rettsmedisinsk dokumentasjon i dyrevernsaker, andre politisaker og tvistesaker. Den diagnostiske aktiviteten ved Veterinærinstituttet må opp på et nivå som gjenspeiler helsesituasjonen i de ulike husdyrproduksjonene. Det er også en viktig forutsetning for å kunne identifisere og prioritere mellom nye forskningsområder innen landdyrhelse.

Patoanatomiske undersøkelser av fallvilt, prøver av vilt ved mistanke om smittsom sykdom og materiale som samles inn i helseovervåkingsprogrammer gir svært verdifull kunnskap om helsetilstanden i norsk fauna. Slike undersøkelser har opp gjennom årene, også på fisk, avdekket en rekke sykdomstilstander som er blitt fulgt opp med forskningsmessig aktivitet, for eksempel fotråte hos villrein og mykoplasmapneumoni hos moskus. En viktig forutsetning for at denne virksomheten skal videreføres ved Veterinærinstituttet, er at instituttet fortsatt kan tilby spisskompetanse i patoanatomisk diagnostikk.

Avslutning

Etter vår vurdering ligger det i samfunnsoppdraget at Veterinærinstituttet skal bidra til rask og kompetent diagnostikk av alle typer helseproblemer i norsk fiskeoppdrett og hos norske landdyr. Det understrekes også tydelig i næringskomiteens innstilling til Stortinget høsten 2015 (<https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2015-2016/inns-201516-110.pdf>) hvor komiteen peker på betydningen av å opprettholde et tilstrekkelig antall obduksjoner både for å oppklare aktuelle sykdomsproblemer hos dyr, inkludert i dyrevernsaker, og for å opprettholde faglig kompetanse. For primærnæringene er det, både økonomisk og dyrevelferdsmessig, viktig med rask og adekvat diagnostikk og problemløsning når det oppstår helseproblemer hos dyr.

Engasjementet til «seks gretne gamle gubber» i denne saken springer ut fra oppriktig respekt for og takknemlighet til en god og faglig interessant arbeidsplass gjennom mange år. Vi har et genuint ønske om at Veterinærinstituttet også i framtida skal være et viktig kompetansesenter og en attraktiv samarbeidspartner for myndigheter, veterinærer, næringsaktører og andre fagmiljøer når det gjelder diagnostikk, forebygging, bekjempelse og forskning på sykdommer hos dyr. Det forutsetter at «barnet ikke blir kastet ut med badevannet» i den pågående omorganiseringssprosessen.

Trygve Poppe, Bjørn Lium, Bjørn Bratberg, Hans Gamlem, Arve Lund og Steinar Waage

Veterinærinstituttet har fått seg forelagt innlegget og vil komme med tilsvarende i neste utgave av tidsskriftet.

Red.

Altfor mange dyr mistrives

Å regulere en så basal atferd som tarmtømming ved hjelp av elektrisk strøm, burde ansees som uakseptabelt anno 2016.

Det er mange dyrevennlige og dedikerte bønder i Norge. De gjør så godt de kan med de midler og ressurser de har til rådighet. De skal tross alt leve av den virksomheten de driver, forhåpentligvis innenfor de rammer som offentlige instanser har bestemt.

Atskillige fagpersoner vil også hevde som et mantra at vi generelt har sær god dyrehelse i vårt land. En mengde undersøkelser underbygger og bekrefter dette utsagnet langt på vei. I global sammenheng ligger vi nok an til en eller annen pallplass på dette feltet. Men god somatisk helse hos produksjonsdyrene er neppe nok til alltid å munne ut i god dyrevelferd.

Den mentale siden av dyrehelsebegrepet er ikke tatt hensyn til i tilstrekkelig grad. Emosjonelle symptomer og endret adferd som frustrasjoner og stressreaksjoner er ingen sjeldenhet hos dyrene i moderne landbruk.

Å bli fratatt muligheten til å bevege seg fritt, og å utøve den atferden som instinktene og miljøet tilsier, har sin pris. Altfor mange dyr mistrives fordi de ikke får dekket sine helt grunnleggende atferdsmessige og følelsesrelaterte behov. Dette er ofte tilfelle i det såkalte industrialiserte husdyrholdet som er blitt vanlig i de senere årene.

Et nokså grotesk eksempel med negativt fortegn er enkelte norske kuer som står bundet på båsen med en strømførende bøyle som henger over ryggen, en såkalt kutrener. Den skal hindre at dyret dropper sitt fornødne i båsen. Et elektrisk støt skal bevirke at det rygger tilbake, slik at avføringen ikke havner på liggeplassen. Om dette funker, slipper røkteren å fjerne etterlatenskapene. Resultatet for kua kan derimot bli et høyst ubehagelig (for å si det mildt) elektrisk støt, hvis dyret er urolig, eller ikke har lært seg kunsten å unngå kontakt med bøylen hver gang tarmen skal tømmes.

Kutreneren er for lengst faset ut hos vårt broderfolk i øst, men er tillatt å bruke på denne siden av kjølen. Den svenske professor Ingvard Ekesbo kalte kutreneren et torturinstrument. Den burde vært svartelistet for lenge siden. Å regulere en så basal atferd som tarmtømming ved hjelp av elektrisk strøm, burde ansees som uakseptabelt anno 2016. Jeg vil så sterkt jeg kan appellere til ansvarlige myndigheter; innfør forbud mot denne motbydelige innretningen.

Fjorfenæringen og pelsdyrholdet bør selvsagt også nevnes når temaet er store velferdsmessige problemer. Her er det et stort forbedringspotensial. Når eksempelvis slaktekyllingene skal oppnå ønsket størrelse etter cirka en måned innebærer det en veksthastighet som lett kan karakteriseres som ufysiologisk. Benkvaliteten hos kyllingene blir deretter.

Her har etikken trange kår. Vi snakker om et intensivt dyrehold hvor velferden ofres på økonomiens alter. Vi bør ikke glemme Dyrevelferdsloven, som sier at dyr ikke skal utsettes for unødvendige påkjenninger og belastninger. Jeg synes ikke at lovens intensjoner er fulgt opp på en adekvat måte.

Etikk er mye mer enn jus. Den handler i sin karakter ofte om skjønn, om å veie ulike hensyn opp mot hverandre, og å foreta riktige valg. Etikk er å velge det akseptable, og ikke nøye seg med det aksepterte.

Vi snakker om et intensivt dyrehold hvor velferden ofres på økonomiens alter.

Toralf B. Metvitt

TILSVAR:

”Storm i et vannglass”?

Jeg har forståelse for at det fra MTs side kan synes underlig at debattinnlegget mitt kommer først nå i april 2016. Det har imidlertid vært en kronglete – og i mine øyne unødvendig lang – prosess for å få innlegget på trykk. Jeg fikk allerede i november 2015 en forespørsel om å skrive et debattinnlegg om denne saken, da det var en sak det var ønske om å løfte frem og skape debatt rundt innad i fagmiljøet. Innlegget ble opprinnelig oversendt NVT 22.11.15.

Jeg har imidlertid i løpet av prosessen det har tatt å få innlegget på trykk (november 2015 – april 2016) fått bekreftet at temaet *mangelfull grensekontroll ved havneanløpet i Kristiansand* fortsatt er like høyaktuelt – Jeg har i denne perioden meldt inn to saker til MT hvor hunder som har fremvist ikke gyldig rabiesvaksinerings (!) i forbindelse med grensepasseringen likevel har fått slippe inn. Den siste saken var nå i februar.

Jeg har også forståelse for at det lokale MT ikke *tenkte* i høst at den omtalte unntakstilstanden skulle gjelde hunder som ikke oppfylte de lovpålagte kravene til rabiesvaksinerings. Men det hjelper lite hva både jeg og andre måtte tenke om akkurat dette momentet i saken, når faktum er at enkelte av tollbetjentene lokalt har *oppfattet* at dette også gjaldt hunder uten rabiespapirene i orden. Og det også kan dokumenteres at slike hunder har blitt sluppet inn i landet.

For meg er og har det vært prinsipielt uvesentlig hvor lenge denne praksisen varte og hvor mange individer som slapp gjennom uten den lovpålagte behandlingen mot revens dvergbendelorm og/eller rabiesvaksine. Min bruk av begrepene ”ansvarsfraskrivelse, neddysing og ufarliggjøring av saken” henspiller til MTs hovedfokusering på og presisering hver gang saken omtales (både i FVN-artikkelen i oktober 2015 og på årsmøtet i Sørlandets veterinærforening i november 2015, og nå sist i MTs tilsvaret i aprilutgaven av NVT) på at det ”kun gjaldt 2-3 hunder uten ormekur i løpet av en 4 ukers periode”. Jeg tror fortsatt vi er mange både i og utenfor MT som har problemer med å følge dette resonnementet. Det er jo også uvisst hvor lenge denne praksisen hadde fått lov å fortsette hvis ikke jeg hadde varslet om dette i oktober 2015.

Jeg ønsker å presisere at jeg har hatt og fortsatt har stor tro på og tillit til at MT på generelt grunnlag gjør en god jobb på veldig mange områder inkludert den generelle håndhevingen av innreiseregulverket. Og jeg har stor tro og tillit til at de fleste som jobber i MT på lik linje med veterinærer i klinisk praksis er dedikerte i den jobben de er satt til å gjøre når det gjelder å ivareta og bevare den gode dyre- og folkehelsen vi har i landet.

Dette har vært og er fortsatt en sak som har engasjert mange veterinærer både i og utenfor MT det siste halve året. Saken har vært gjenstand for gjentatte diskusjoner ikke bare lokalt i fagmiljøet men også innad i DNVs ulike organer - Jeg vil våge å påstå at det i denne saken ikke bare er meg som lager storm i et vannglass, men at det faktisk er en relevant sak for fagmiljøet å debattere.

Siv Finstad

Veterinær

Søgne Dyreklinikk

Kristiansand Dyreklinikk

Dette innlegget er et tilsvare på innlegget "Feilaktig fra Finstad" av Hallgeir Herikstad i nr. 3, 2016. Herikstad har fått seg forelagt tilsvaret og innlegget på neste side. Han ønsker ikke å svare på disse.

Det tok noe tid før Finstads første innlegg i saken, i nr. 3/16, kom på trykk. Redaktøren beklager dette.

Red.

Kommentar til ”Feilaktig fra Finstad”, NVT nr. 3 2016

Veterinær Siv Finstad har stilt spørsmål om Mattilsynet, heretter MT, si handtering av den mangelfulle grensekontrollen ved Kristiansand hamn. Sørlandets veterinærforening, heretter Sv, fekk kjennskap til saka i midten av oktober, då fleire medlemmar ønskte at me fekk kasta lys over saka. Det er altså ikkje berre Finstad som får frysningar når ein får mistanke til at MT sin kontroll av rabies og revens dvergbendelorm synest å slå sprekker.

Finstad er blant veterinærane på utsida av MT som kjenner grensekontrollstasjonen i Kristiansand best. Når ho i tillegg kan legge fram mykje bevis på praksis ved grensekontrollstasjonen i Kristiansand, er det verdt å spissa øyrene. Det er ein farleg strategi å prøve å *dysse ned* dei fakta Finstad kjem med. Me stiller oss altså bak eit uttrykk som Herikstad meiner er sterkt misvisande. Dokumentasjonen ho kan legge fram avvik frå det som Herikstad flaggar som faktum i saka. Sv opplever dette som lite tillitvekkande.

Sv stiller seg vidare spørjande og kritisk til at seksjons-sjef Gunn Kristin Osaland ikkje makta stille personell til vår førespurnad om å informere på årsmøtet i november, jamvel om leiar i Sv presiserte at informasjonsbehovet var særst stort. Saka hadde vore i Fædrelandsvennen, og mange kunne ikkje begripe kva vurderingar som låg til grunn for at MT handla som dei gjorde. Relasjonane mellom Sv og lokalt MT vart ikkje betre av at ein må få Ellef Blakstad i sekretariatet til DNV til å yte trykk på andre kanalar for å få MT til å stille. På telefon nokre dagar etter møtet, hadde Osaland framleis ikkje forståing for at dette var ei viktig sak for Sv.

Til dette bør det nemnast at Herikstad poengterer at dei privatpraktiserande veterinærane har ei viktig rolle å informere dyreeigarar om regelverk. Kva går då galt når styret i Sv åleine ikkje maktar å få MT i tale på eit fellesmøte som samlar ein stor del av veterinærane på Sørlandet? Styret har på tidlegare invitasjonar fått poengtert at lokalt MT stiller atterhald om at dei greier å stille *best mogleg førebudd*. Rimar dette med det MT Herikstad teiknar opp: eit MT som skattar høgdytte diskusjonar og stor takhøgd, eller er det heller eit symptom på redsel for å møte noko fagleg utfordrande og juridisk uberekneleg? Sv har ikkje oppfatta at MT har hatt ønske om diskusjon so lenge noverande leiarduo har hatt verva. Neste gong me ber MT stille for

å informere ønskjer me difor å bli møtt med eit ærleg og framoverlent ønske om å klargjere veterinærfaglege problemstillingar.

Dei mange frammøtte på årsmøtet i november 2015 hadde difor forventningar til at MT ville greie ut om vurderingane som låg til grunn for å opna grensa. Marit Manhenke, seniorrådgivar regionkontoret Rogaland og Agder, stilte i Herikstad sitt sjukefråvær, vart svar skuldig på dette viktige punktet. I tilsvaret frå Herikstad kjem det no fram at det er han som har gjort *en samlet risikovurdering av situasjonen*. Slik retorikk kan ein nok i enkelte fora sleppe unna med, men med veterinær-Noreg som tilskodarar må på alle måtar forvente at ein i Herikstad sin posisjon har ryggdekning for å gjere slike risikovurderingar. Me er mange som stiller oss spørjande til dette. Etter påtrykk frå salen sa Manhenke at Herikstad hadde klarert dette med folk *bøgare opp i systemet*. Me opplever her igjen avvikande forklaringar. Manhenke sin versjon er etter møtet vidareformidla til høgaste nivå i MT, og i lys av klargjeringa frå Herikstad undrast me på at MT ikkje har ønska å komme med denne korrigeringa til Sv.

Ein annan påstand Herikstad kjem med er at dei har jobba intenst med å få på plass ei løysing. Å vurdere andre sin innsats er vanskeleg, men me veit at det *var* akutte alternativ til å opne grensa! Dette er igjen utelete i Herikstad sin versjon av sanninga.

Me ønskjer eit MT me kan stole på, som har antenner mot dei praktiserande veterinærane og som er med å ta tydeleg eigarskap i utfordringane som møter oss i notid og framtid.

Me i Sv inviterte til å ta oppvasken lokalt. No er blåmandagen løfta nasjonalt. Ønskjer Herikstad å komme privatpraktiserande veterinærar i møte i det me opplever som ei tillitskrise til leiinga i MT? Herikstad oppfordrar alle veterinærar å seie ifrå so høgt ein kan. Det har me no gjort, men me ønskjer oss heller eit MT det kan vera nok å kviskra i øyra.

Magne Pedersen

Leiar, Sørlandets veterinærforening

Kirsti Bjørndal

Nestleiar, Sørlandets veterinærforening

**ACTH
verdi-kupong**

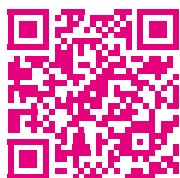

Er du registrert ?

Ellers registrer deg nå og få fordelene fra starten

En nyhet som mange hesteeiere og veterinærer har ventet på: Vi gjentar suksessen med **gratis ACTH-kuponger** og starter kampanjen opp igjen. I år kjører vi kampanjen fra 1. mai til 31. desember.

Som i fjor skriver eier selv ut kupongen fra **LangtHesteliv.no**, men som nytt av året trenger du ikke å fylle ut rekvisisjonen - alt er trykket på kupongen. Du kan lese mer om hvordan kampanjen fungerer, hvordan prøvene skal tas og håndteres, når du er logget inn på LangtHesteliv.no

LangtHesteliv.no

**Boehringer
Ingelheim**
Vetmedica

Boehringer Ingelheim Vetmedica - Postboks 155- 1376 Billingstad • Tlf.: 66 85 05 70

Når mennesker påfører dyr lidelser: Veterinærens rolle

Veterinærer har en unik mulighet og et spesielt ansvar for å avdekke unødig lidelse hos dyr. Dette krever kunnskap om risikofaktorer og kjennetegn på vanskjøtsel og mishandling, og om plikter og handlingsalternativer når en har grunn til å mistenke at dyr ikke behandles bra. Vi har i denne artikkelen beskrevet mulige årsaksforhold og veterinærens rolle i forbindelse med tre typer alvorlige dyrevernsaker forårsaket av dyreholdere, nemlig alvorlig vanskjøtsel i landbruket, dyresamling og mishandling av dyr.

Karianne Muri*, Randi O. Moe og Marit Nesje

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) Veterinærhøgskolen,
Forskergruppe Dyrevelferd,
Fakultet for veterinærmedisin og biovitenskap,
Institutt for produksjonsdyrmedisin,
Postboks 8146 Dep, 0033 Oslo
*e-postadresse: karianne.muri@nmbu.no

Key words: abuse; animal welfare; hoarding; neglect; veterinary surgeons

Innledning

Gjennom sitt daglige arbeid kommer veterinærer fra tid til annen over dyr som er blitt utsatt vanskjøtsel og mishandling, og dyrehold som ikke er i samsvar med dyrevelferdsregelverket. Dette gjelder både syke og skadde dyr som veterinæren undersøker og behandler på klinikk eller ute i praksis, og andre dyr som veterinæren selv tilfeldig observerer ved besøk i fjøs eller stall. Veterinærens kundekrets er sammensatt, og selv om de fleste ønsker det beste for sine dyr er det ikke alltid dette gjenspeiles i handling gjennom daglig stell og håndtering av dyra. Noen har også langt flere dyr enn de evner å ta hånd om på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Har veterinærene tilstrekkelig kunnskap om risikofaktorer og tidlige kjennetegn på at dyr ikke behandles godt? Hva er det som karakteriserer ulike typer dyrevernsaker? Hvor finnes informasjon om vanskjøtsel og mishandling av dyr og hvor er det hjelp å få? Vi vil i denne artikkelen også ta for oss hvordan en praktiserende veterinær plikter å forholde seg når dyreholder utsetter dyra sine for tre utvalgte former for alvorlig vanskjøtsel og mishandling, og hvilke handlingsalternativer veterinæren har for å håndtere slike saker. Artikkelen begrenser seg til landdyr, ettersom det eksisterer lite kunnskap og litteratur om årsakene bak vanskjøtsel innen fiskeoppdrett.

Veterinærens plikter knyttet til dyrevern

Veterinærer blir gjerne ansett som «dyrenes talspersoner». Dette gjenspeiles også i formålsparagrafen til dyrehelsepersonelloven, der veterinærers virksomhet settes inn i en større sammenheng, med forsvarlig dyrevern som et likeverdig og overordnet formål sammen med dyrehelse og trygg mat. Veterinærer er viktige medspillere i dyrevernarbeidet på alle områder, og lovens forarbeider uttrykker at dyrevern skal ha en sentral plass i veterinærers yrkesutøvelse.

Videre er en av veterinærenes lovbestemte plikter å arbeide for velferd og sunnhet hos dyr (jf § 12 nr. 1). Veterinærer har derfor en plikt til å bidra til at dyrehold foregår i størst mulig grad på dyrenes premisser. Dette må sees i sammenheng med dyrevelferdslovens bestemmelser og tilhørende forskrifter, som setter minstekrav for hold og behandling av dyr. Samtidig er veterinærens plikt positivt utformet, noe som tilsier at målet må settes høyere og videre enn de minstekrav dyrevelferdsloven setter i strafferettslig sammenheng, og som gjelder for alle. Her vil også lovens begreper som respekt for dyr og dyrs egenverdi være sentrale. Selv om det er eier/dyreholders plikt å etterleve dyrevelferdsloven, har veterinærer i henhold til forarbeidene til dyrehelsepersonelloven [1] en selvstendig plikt til å gjøre oppmerksom på forhold vedkommende mener det er grunn til å rette på. Selv om det kan være belastende for et kundeforhold å ta opp spørsmål om dyrevern og dyrevelferd, må dette likevel ikke avholde

veterinæren fra å handle. Ved alvorlige brudd på dyrevelferdsloven innebærer dette også en plikt til å varsle Mattilsynet eller politiet. Veterinærer er bundet av varslingsplikten i dyrevelferdsloven (jf § 5) som gjelder for enhver som har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell. Varslingsplikten kommer i slike tilfeller inn under ett av unntakene for veterinærers taushetsplikt i dyrehelsepersonelloven (jf § 21 første ledd nr. 5). En norsk studie har imidlertid vist at smådyrpraktiserende veterinærer og veterinærer i Mattilsynet kan være uenige om hva slags saker som bør varsles og hvorvidt eventuell varslingsplikt bør føre til forvaltningsvedtak [2].

Om det er politiet eller Mattilsynet som er rett instans å varsle til, vil avhenge av sakens karakter og alvorlighetsgrad. Mattilsynet og politiet har ulikt fokus når det gjelder videre oppfølging av dyrevernsaker. Politiets hovedansvar er å etterforske og sikre bevis for eventuell straffesak mot en gjerningsperson, mens Mattilsynets fokus er å ivareta dyrenes velferd og sikre at disse ikke lider unødige. Det er derfor viktig å være klar over forskjellen mellom en straffesak og en forvaltningssak, men disse sakene kan også kjøres parallelt. I saker der det bør sikres bevis for en senere straffesak, vil det være viktig å benytte politiets kompetanse. Veterinærer må bidra med grundig og objektiv dokumentasjon, for eksempel ved å skaffe til veie journalutskrifter, utføre rettsmedisinske undersøkelser eller stille som sakkyndig under rettssak (for råd om rettsmedisinske undersøkelser, se [3, 4]).

God dyrevelferd er avhengig av kompetente dyreholdere

Etter § 6 i lov om dyrevelferd skal dyreholder sørge for at dyr blir ivaretatt av tilstrekkelig og kompetent personell. «Stockmanship» beskriver de egenskapene som kreves for adekvat dyrehold, og kan defineres som *'menneskelig aktivitet som innebærer bruk av evnene, kunnskapene, ferdighetene og den sunne fornuften som er nødvendig for å optimalisere dyrehelse, dyrevelferd og gårdsdrift, og dermed både fysisk og økonomisk ytelse i husdyrproduksjonen'* [fra 5]. På norsk har vi valgt å oversette dette til husdyrrøkt. Det er dyreholder som tar avgjørelser knyttet til dyras fysiske miljø (husdyrrom, oppstalling), sosiale miljø, stellrutiner og tilkalling/bruk av veterinær. I tillegg er relasjonen mellom dyra og den som steller dem avgjørende for dyrevelferden. Husdyrrøkt er derfor ansett som den enkeltstående faktoren av størst betydning for dyrevelferd i landbruket [6].

Personlige egenskaper som påvirker menneske-dyr-forholdet

Det finnes godt etablerte teoretiske rammeverk fra psykologien som brukes i forskning på menneske-dyr forholdet, og ett av disse er Theory of Planned Behaviour [7]. Ifølge denne teorien er det våre intensjoner som er den direkte forløperen til atferd, og inten-

sjonene våre er igjen under innflytelse av holdninger, sosiale normer og opplevd atferdskontroll [7]. Generelt utvikler vi positive holdninger til atferder vi mener har ønskelige konsekvenser. Holdningene våre til dyr formes gjennom vår tidlige kontakt og erfaringer med dyr. Forskning har gjentatte ganger vist at gårdbrukeres holdninger til vennlig fysisk og verbal kommunikasjon med dyra er prediktorer for deres håndtering av dyr [8].

Empati har både kognitive og emosjonelle komponenter og danner grunnlaget for prososiale atferder (for eksempel hjelpeatferd) [9]. Empati er derfor et vanlig akseptert kriterium for godt dyrestell. Det er foreløpig begrenset med forskning på sammenhengene mellom menneskers empatiske evner og atferd overfor dyr, men det er kjent at mennesker med voldelige tendenser (også overfor dyr) ofte har en redusert evne til å empatisere [9, 10].

I tillegg til holdninger og empati er det en rekke andre faktorer som kan ha innflytelse på hvordan mennesker behandler dyr, som for eksempel kunnskap, motivasjon, arbeidstrivsel og ferdigheter [8]. Sammen

Foto: Tina Marielle Værnes

Foto: Mattilsynet

Foto: Mattilsynet

kan disse faktorene forklare noe av den variasjonen man ser hos dyreholdere, men hva med tilfellene der dyr utsettes for grov vanskjøtsel eller mishandling?

Når dyrestellet svikter helt

Med jevne mellomrom hører vi om tilfeller der dyr har blitt utsatt for store lidelser, enten gjennom grov vanskjøtsel eller ved mishandling. Med vanskjøtsel menes tilfeller der dyreholder har unnlatt å sørge for nødvendig stell og fôring, mens det ved mishandling siktes til saker der dyr utsettes for bevisste handlinger som påfører dyr unødig smerte og lidelse. I de neste avsnittene vil vi beskrive tre utvalgte typer dyrevern-saker og det vi vet om årsaker og kjennetegn. Det er på ingen måte en uttømmende oversikt over dyrevern-saker, og det er viktig å presisere at noen saker kan ha kjennetegn fra flere av disse typene.

Alvorlig vanskjøtsel i landbruket

I 2014 og 2015 registrerte Mattilsynet henholdsvis 59 [11] og 44 tilfeller av alvorlig vanskjøtsel totalt [12]. Av disse gjelder om lag halvparten av sakene produksjonsdyr, det vil si 20 – 30 saker årlig. I en rapport om dyretragedier i landbruket påpekte en arbeidsgruppe fra Mattilsynet i 2008 at vanskjøtselsakene ofte er knyttet til en svikt i dyreholders kompetanse og evne til å sikre dyrevelferden [13]. Alvorlig vanskjøtsel defineres av Mattilsynet som saker der ett eller flere dyr er døde eller må avlives på grunn av sin tilstand. Begrepet dyretragedier kan benyttes om brann og ulykker, men i en vanskjøtselsammenheng defineres det som hendelser hvor flere dyr utsettes for store lidelser og/eller dør eller må avlives som følge av feil eller mangler i dyreholdet [13]. Noen vanskjøtselsaker kan pågå med

dårlig dyrestell og store lidelser over lang tid, uten at det kulminerer i det vi gjerne forbinder med klassiske dyretragedier, som ihjelsultede dyr i et fjøs.

De bakenforliggende årsakene for alvorlig vanskjøtsel som er beskrevet er blant annet manglende kunnskap, erfaring, vilje, motivasjon, empati eller dårlig fysisk/psykisk helse. Funksjonssvikten til dyreholder kan være akutt eller langvarig, delvis eller fullstendig [13]. Noen av risikofaktorene som ble identifisert i rapporten er listet opp i Tabell 1, og inkluderer både faktorer ved dyreholdet og dyreholder [13].

Den klassiske dyretragedien *kan* oppstå hos en i utgangspunktet normalt fungerende dyreholder, som opplever en alvorlig krise som fører til en akutt funksjonssvikt. I slike tilfeller kan det være vanskelig for omgivelsene å oppfatte situasjonen i tide til å sette inn tiltak på grunn av det hurtige forløpet [13]. Arbeidsgruppen konkluderte imidlertid med at de fleste sakene, også de som ble oppfattet som akutte, hadde en forhistorie som risikodyrehold utover 6 måneder forut for den avdekkede dyretragedien. Dette betyr at det kan være mulig å fange opp mange risikodyrehold og iverksette forebyggende tiltak før de rekker å utvikle seg til dyretragedier. Dette krever imidlertid at alle aktører rundt husdyrholdet tar ansvar og innser at visse avvik kan være av stor betydning for dyrevelferden [13]. Avvikene kan blant annet dreie seg om økt morbiditet eller mortalitet, mangelfull tilgang eller dårlig kvalitet på fôr eller vann, tynne dyr, dårlig hygiene, ubehandlede skader eller sykdom (se Tabell 1). Veterinærene er svært viktige aktører i så måte, men det er påpekt at varierende kompetanse og manglende konsensus om hvor grensen går for dårlig dyrevelferd er en utfordring som gjelder alle aktørene [13].

Det å fange opp slike saker på et tidlig tidspunkt krever også at man er oppmerksom på risikofaktorer

Tabell 1. Risikofaktorer og kjennetegn for forskjellige typer dyrevernsaker

	Risikofaktorer		Kjennetegn
	Dyreholdet	Dyreholder	
Alvorlig vanskjøtsel i landbruket	• Geografisk isolasjon • Under avvikling • Drift ved flere lokaliteter • Utedrift • Økologisk drift • Teknisk svikt • Fortid som risikodyrehold	• Høy alder • Eneansvar for stell • Sosial isolasjon • Nybegynner • Dårlig fysisk/psykisk helse • Stress • Manglende kompetanse • Stor endring i livet • Økonomiske problemer	• Høy morbiditet • Høy mortalitet • Mangel på vann og/eller fôr • Dårlig hold • Forvokste klauver • Dårlig hygiene (husdyrrom og dyr) • Ubehandlet sykdom/skader • Opphørt kjøp eller betaling av fôr • Manglende levering av melk/slakt
Dyresamling	• Stort antall dyr • Artsmangfold	• Dårlig psykisk helse • Sosial isolasjon • Stor endring i livet • Unormalt sterke (tvangspregede) følelser for dyr • Imot avlivning • På utkikk etter nye dyr • Tillegger dyr menneskelige egenskaper • Selvbilde sterkt knyttet til rolle som omsorgsgiver • Manglende konsekvensforståelse	• Forfall/uhygienisk husholdning • Fornekting /bagatellisering • Forsøk på å skjule dyr og boforhold • Stadig endring i dyreflokken • Dårlig sosialiserte dyr • Ubehandlet sykdom/skade • Ustelte/illeluktende dyr • Dyr med tilstander som skyldes miljøet • Døde dyr i hjemmet
Mishandling		• Voldelige tendenser • Antisosiale atferder • Manglende empati • Personlighetsforstyrrelser • Oppvekst i voldelig hjem	• Gjentatte skader • Misvisende forklaringer • Skader i hoderegionen • Indre blødninger • Ribbeinsbrudd • Sviskader • Bloduttredelser • Tegn på seksuelt misbruk • Avvikende atferd hos eier og/eller dyr

Tabell 2. Beskrivelse av tre hovedtyper av dyresamlere [20]

Overwhelmed Caregiver	Rescuer Hoarder	Exploiter Hoarder
• Noe selvinnsikt, mer realistisk • Passiv tilegning av dyr • Problemer ofte trigget av store endringer i livet • Ofte psykiske helseproblemer • Ute av stand til å løse problemene effektivt • Ofte sosialt isolerte • Selvbilde sterkt knyttet til omsorgsrolle • Færre problemer med tilsynsmyndigheter	• Misjon i livet om å redde dyr • Frykt for døden • Motstander av avlivning • Aktiv tilegning av dyr • Mener de er alene om å kunne gi dyra adekvat stell • Redning av dyr etterfulgt av omplassering utvikler seg til kun redning • Kan ha stort nettverk av folk som muliggjør samling	• Aktiv tilegning av dyr for egen nytte • Manglende empati både for dyr og mennesker • Likegyldig til konsekvensene av vanskjøtselen • Overfladisk sjarme og karisma • Manglende skyldfølelse og anger • Manipulerende og kontrollerende • Selvutnevnt ekspert

hos gårdbrukeren selv (Tabell 1). Dårlig psykisk helse hos gårdbrukeren er en gjenganger i dyretragedier [14]. I en dansk studie av cirka 15000 gårdbrukere fant man en sammenheng mellom høyere risiko for personlig gjeld, dårlig psykisk helse og domfellelser knyttet til vanskjøtsel [15]. Sammenhengen mellom stressfaktorer og vanskjøtsel i landbruket bekreftes av intervjuer med gårdbrukere som har vært involvert i vanskjøtselsaker

[15, 16]. En teknisk svikt i fjøset kan være dråpen som får begeret til å renne over. Konsekvensene av vanskjøtselen vil være katastrofal for dyrene, og dette gjelder spesielt de mest industrialiserte produksjonsformene som svin og fjørfe, på grunn av det store antallet dyr hver røkter har ansvar for [15].

Når det gjelder den psykiske helsen til norske gårdbrukere, finnes det data fra store helseunder-

Foto: Mattilsynet

søkelser som alle som jobber tett på næringene (inkludert landbrukspolitikere) bør ta inn over seg. Helseundersøkelsen i Hordaland (HUSK) fant at mannlige bønder var mer utsatt for angst enn menn i andre yrker, og at bønder av begge kjønn hadde høyere risiko for depresjon [17]. Menn som var fulltidssysselet i landbruket, kom verre ut enn de som kombinerte landbruk med annen jobb utenom gården. De som kom aller dårligst ut, var menn som jobbet innen husdyrproduksjon. Hos denne gruppen fant forskerne at både depresjons- og angstnivået var signifikant høyere enn hos resten av befolkningen. Faktisk var hele 24.4 % av mannlige husdyrprodusenter definert som mulige depresjonskasuser, mot 9.3 % hos menn i andre yrker, og 9.1 % hos kvinner i husdyrproduksjon [17]. I de ferske tallene fra Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT) har også både mannlige og kvinnelige gårdbrukere høyere depresjonsnivåer enn folk i andre yrkesgrupper, mens angstnivåene er som ellers i befolkningen. Gårdbrukere, særlig menn, er også her den yrkesgruppen med høyest risiko for å score så høyt at de defineres som mulig depresjonskasus [18].

Datamaterialet fra disse studiene kan tyde på at de psykiske helseproblemene kan være knyttet til arbeidsforholdene. Husdyrbrukere har lange arbeidsdager, de er oftere fysisk slitne, og sammenlignet med andre yrkesgrupper mangler de i stor grad et nettverk av kolleger som kan gi sosial støtte. Industrialiseringen av landbruket har ført til nye bekymringer knyttet til dyrevelferd, som store besetninger, høy dyretetthet, stress og redusert mulighet for naturlig atferd på grunn av et mer restriktivt miljø, og det oppstår derfor etiske dilemmaer [15]. Stram økonomi begrenser bøndenes muligheter til å løse slike problemer og er i seg selv en viktig kilde til bekymring og stress. I tillegg kan det være bekymringer om værforhold eller dyrehelse, samt et stadig større krav til papirarbeid. Når problemer hopper seg opp kan det føre til forskjellige grader av funksjonssvikt.

Blant annet på grunn av stigmaet som følger med det å ikke være i stand til å ta seg av egne dyr, har

gårdbrukere høy terskel for å søke hjelp hos helsevesenet i forbindelse med psykisk sykdom [19]. Dette kan bidra til at noen bønder forblir yrkesaktive til tross for helseproblemer, i stedet for å bli uføretrygdet [19]. Stigmatiseringen og skammen forsterkes antakeligvis av hvordan dyretragedier omtales i media, også av bøndenes egne organisasjoner [15]. Dette er muligens noe av årsaken til at bønder og deres familie har liten vilje til å varsle om problemer som kan føre til vanskjøtsel. Dette gjelder delvis også naboer og venner. De føler seg som angivere, og blir også sett på som det [14]. Desto større ansvar har veterinærer som profesjonsutøvere til å undersøke nærmere ved mistanke.

Det er ikke nødvendigvis slik at tilsynsmyndighetene må trekkes inn ved avdekking av problemer på et tidlig stadium. I noen tilfeller kan det være mer hensiktsmessig at man i samråd med dyreholder mobiliserer rådgivningsapparatet eller andre samarbeidspartnere (for eksempel gode naboer) som kan avhjelpe med dyrestellet gjennom en vanskelig periode.

Dersom problemene har pågått over lenger tid eller man avdekker alvorlig vanskjøtsel, må imidlertid Mattilsynet varsles. Veterinærer kan i disse situasjonene oppleve dilemmaer ved at ansvaret for å ivareta dyras velferd kan bli påvirket av at man føler empati med dyreholderen. Det er derfor viktig å ha fokus på veterinærens primære rolle, nemlig å sikre dyras interesser. Det vil i praksis si å ivareta velferden til overlevende dyr, bistå med avliving av dyr dersom det er indisert av dyrevernmessige årsaker, samt bistå politiet og Mattilsynet med dokumentasjon til etterforskningen.

Landbruket har sin egen HMS-tjeneste (<http://www.lhms.no/>) som foretar regelmessige gårdsbesøk hos alle medlemmer, men de yter krisehjelp også til ikke-medlemmer. Det finnes også en egen nettside om psykisk helse i landbruket (www.bondeveit.no), med informasjon om hvor det er hjelp å få.

Samlere

En annen form for vanskjøtsel er de tilfellene der folk skaffer seg flere dyr enn de har kapasitet eller evner til å ta seg av. På engelsk kalles dette fenomenet for *animal boarding* [20]. Utøvere av denne patologiske atferden kjennetegnes av at 1) de ikke gir dyra et minimum av mat, renhold, ly og veterinærbehandling, 2) de ikke evner å ta inn over seg hvordan disse manglene påvirker dyras velferd, andre mennesker i husholdningen og miljøet, 3) de gjør tvangspregede forsøk på å akkumulere eller opprettholde et stort antall dyr til tross for forfallet og 4) de fornektet eller bagatelliserer problemene [20]. Resultatet kan være et hjem der det er tett i tett med dyr, ofte også syke eller døde, i svært uhygieniske forhold. Avføring og urin kan føre til høye ammoniakkonsentrasjoner, og miljøet medfører helserisiko for hjemmets beboere [21]. Det er

vanligvis smådyr det samles på, oftest katter og hunder, men også hester eller produksjonsdyr i rurale strøk. I mange tilfeller samles det på mer enn én art, og i de mest omfattende sakene kan det være flere hundre dyr [21].

De dyrevelferdsmessige konsekvensene av slikt dyrehold er mange og alvorlige. Dyrene blir sjelden sosialisert overfor mennesker og viser frykt, og de har få eller ingen muligheter til å trekke seg unna aggresjon fra andre dyr i husholdningen. De kan bli sperret inne med svært begrenset plass i lange perioder, og det kan være svært ukomfortable omgivelser, for eksempel harde gulv med fukt og avføring, ubehagelige temperaturer og konstant mørke eller belysning. Manglende stell, mat og veterinærbehandling kan resultere i sykdom, ihjelsulting, spredning av infeksjonssykdommer og ubehandlede skader eller sykdom. Det er viktig at den kumulative effekten av langvarig dårlig dyrehold ikke undervurderes.

Vi har ikke sett statistikk over slike saker i Norge, men i USA rapporteres cirka 3000 slike saker per år, med minst 250.000 dyr involvert [21]. I New South Wales i Australia (med voksen populasjon på cirka 4.7 millioner mennesker) anslås det at det er cirka 200 saker per år, og at de fleste dyreklinikker har hatt kontakt med en dyresamler [22]. Data fra de få studiene som er gjort i andre land tyder på at den typiske dyresamler er en middelaldrende til eldre kvinne [22]. Ofte bor vedkommende alene, men i mange av disse husholdningene kan det også bo barn og andre omsorgstrengende som selv utsettes for de uholdbare sanitære forholdene [22]. Det er uklart hvorfor denne atferden utvikler seg, men

det er ofte knyttet til psykiske helseproblemer, noen ganger innbefattet tvangsforestillinger [23]. Det er foreslått at det kan ha sammenheng med en vanskelig barndom og/eller traumatiske opplevelser, som senere resulterer i problemer med å knytte normale relasjoner til andre mennesker i voksen alder [21]. Som substitutt kan disse personene utvikle ekstremt sterke følelser for dyr, tillegge dem menneskelige egenskaper og ha store problemer med å slippe tak i dem, selv når de dør [21]. Noen av tegnene som kan vekke mistanke om at en person er dyresamler [24] er listet opp i Tabell 1.

I litteraturen inndeles dyresamlere i tre grove kategorier: 1) *Overwhelmed Caregiver*, 2) *Rescuer Hoarder* og 3) *Exploiter Hoarder* [20, 21]. Kjennetegn ved de ulike kategoriene er oppsummert i Tabell 2.

Den første gruppen (*Overwhelmed Caregiver*) er de som er mest mottakelig for hjelp og veiledning fra veterinær eller andre, dersom tilliten er til stede [20]. Veterinæren kan for eksempel hjelpe dem med å forbedre dyrestellet, redusere antall dyr til et håndterlig nivå og motivere dem til å akseptere hjelp fra andre etater [24]. Den tredje gruppen (*Exploiter Hoarder*) kan imidlertid sjelden stanses uten domfellelse [20]. Tilbakefallsprosenten for alle hoarding-saker er bortimot 100 % dersom ikke personen får tett, tverrfaglig oppfølging og behandling [20].

En stor barriere mot forebygging og avverging av denne formen for vanskjøtsel, er manglende kunnskap om dette kompliserte og multifaktorielle problemet hos omgivelsene, inkludert veterinærer [22]. Det bør likevel være mulig til en viss grad å forebygge slike saker gjennom økt oppmerksomhet omkring temaet hos

Faktaboks 1. Nyttige lenker med informasjon om vanskjøtsel og mishandling, og hvor det er hjelp å få.

- Om psykisk helse i landbruket: www.bondeveitt.no
- Landbrukets HMS-tjeneste: <http://www.lhms.no/>
- Nettside om dyresamlere: <http://vet.tufts.edu/hoarding/about/>
- Kurs om dyresamling: <http://www.animal-job.co.uk/animal-hoarding-course.html>
- British Veterinary Associations side om mishandling av dyr og mennesker: <http://www.bva.co.uk/Workplace-guidance/Ethical-guidance/Abuse-in-animals-and-humans/>
- Medics against violence: <http://medicsagainstviolence.co.uk/>
- The Links Groups: <http://www.thelinksgroup.org.uk>
- Veiledningsheftet "Guidance for veterinary surgeons and other veterinary employees" <http://www.thelinksgroup.org.uk/wccms-resources/8/0f543c57-0479-11e5-9dd2-0050568626ea.pdf>
- Politiets kampanje «Hvor lite», om vold i nære relasjoner: <http://www.hvorlite.no/>
- Veiviser til hjelpetilbud, informasjon og kunnskap om vold i nære relasjoner, voldtekt og andre seksuelle overgrep (driftes av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress): <https://dinutvei.no/>
- Den svenske organisasjonen VOOV, Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta: <https://voovhem.wordpress.com/>
- Den nyopprettede norske VOOV, som hjelper voldsutsatte med å plassere sine kjæledyr i trygge omgivelser når de selv må oppsøke krisesenter: <http://levangerdyreklinikk.no/voov-norge/>
- Canadian Veterinary Medical Association (CVMA) sin side om sammenhengen mellom vold mot dyr og vold mot mennesker: <https://www.canadianveterinarians.net/policy-advocacy/link-between-animal-child-domestic-abuse>

veterinærer og andre aktører. I likhet med vanskjøtsel-sakene i landbruket er det behov for et godt samarbeid mellom ulike etater. Veterinærer kan også bidra gjennom generell folkeopplysning om dyrevelferd og godt dyrestell [24].

Vold og mishandling

Det er en velkjent korrelasjon mellom mishandling av dyr og mishandling av mennesker [10]. Vold mot dyr og mishandling av dyr, er knyttet til et vidt spektrum av voldelige og antisosiale atferder. En av mange faktorer som kan bidra til disse sammenhengene, er som nevnt at personen som utøver vold eller mishandling har en redusert evne til å føle empati, men det er viktig å understreke at det ikke finnes noen enkeltstående forklaringsvariabel [10].

Vold mot kjæledyr forekommer ofte i sammenheng med vold i nære relasjoner. Noen ganger kan trusler om å skade kjæledyr brukes for å kontrollere eller manipulere ofre for mishandling i nære relasjoner, for eksempel ved at offeret trues til å holde tett om seksuelt misbruk [10]. Dette kan være en grunn til at ofre i voldelige relasjoner ikke tør å forlate en voldelig partner. Barn fra voldelige hjem kan kopiere voksnes voldelige atferd, og forskere mener at barn kan oppsøke en følelse av kontroll over et annet individ ved å skade dyr [10]. De som har mishandlet dyr som barn, vil som voksne i større grad akseptere voldelig atferd hos andre og ha større sannsynlighet for å utøve voldelig atferd selv [10].

Mishandlingen av dyr kan være fysisk eller psykisk, inkludert tvang eller utnyttelse av seksuell karakter, og skadene det resulterer i har likhetstrekk med det som rapporteres i barnemishandlingssaker [25]. Det kan være krevende å fastslå om skader som presenteres skyldes uhell eller overlatt vold eller mishandling. Forhold som bør vekke mistanke om mishandling av dyr er listet opp i Tabell 1. Disse inkluderer tegn på gjentatte skader og forklaringer som ikke stemmer overens med de faktiske skadene eller virker helt ulogisk ut fra et normalt atferdsrepertoir [26]. Mishandling som har pågått over tid kan noen ganger avdekkes ved røntgen dersom det for eksempel har vært gjentatte episoder med ribbeinsbrudd.

Seksuell misbruk av dyr kan resultere i skader som følge av vaginal eller anorektal penetrering, som rifter eller revning av vev, bloduttredelser og blødninger. I verste fall kan skadene være så omfattende at dyret dør eller må avlives [27]. Det er rapportert om funn av fremmedlegemer i vagina eller rektum etter penetrering med gjenstander [27]. Hos hanndyr må man være oppmerksom på spor etter ligaturer rundt penis eller skrotum [27].

Dyrets atferd vil selvsagt også kunne preges av mishandling, og dersom et dyr har skader kombinert med atferdsendringer som frykt, nervøsitet eller

overdreven underdanighet overfor eier, bør det styrke mistanken [26]. Mistanke bør også fattes dersom eier oppfører seg merkelig, for eksempel aggressivt eller på en måte som tyder på at vedkommende ikke bryr seg om at dyret er skadet [26]. Noen dyreholdere vil bruke forskjellige veterinærer ved hvert tilfelle for å skjule det repeterende mønsteret i mishandlingen.

Gjennom sitt daglige virke kommer veterinærer tett på klienter som selv også kan ha blitt utsatt for vold, for eksempel i forbindelse med at mishandlede dyr tas med til veterinæren for behandling. Uten veiledning vil de færreste veterinærer føle seg trygge på hvordan de skal opptre når en slik mistanke er der. I 2012 ble derfor Medics Against Violence/Domestic Abuse Veterinary Initiative (MAV/DAVI) lansert i Skottland, og dette videreføres nå som The Links Veterinary Training Initiative (LVTI) i hele Storbritannia. Initiativet er et samarbeid mellom ideelle organisasjoner, politi og The Links Group. Sistnevnte, hvor British Veterinary Association (BVA) er en av medlemsorganisasjonene, jobber med å spre kunnskap om sammenhengen mellom mishandling av henholdsvis sårbare mennesker og dyr, og å stimulere til økt kommunikasjon mellom forskjellige etater. Initiativet tilbyr kursing av veterinærer i hvordan de skal håndtere mistanker om mishandling av dyr eller mennesker. Dette baseres på programmet AVDR (Ask, Validate, Document and Refer) som opprinnelig ble utviklet for tannleger i USA. Steg én, ifølge dette programmet, er å stille spørsmål uten å fremstå som dømmende (Ask). Dersom man står overfor et menneske man mistenker at kan være utsatt for mishandling, handler dette om å strekke ut en hånd for å gi en mulighet til å fortelle. Å anerkjenne alvoret i mishandlingen og realiteten av det som fortelles (Validate) er spesielt viktig ettersom ofre for mishandling ofte er redde for ikke å bli trodd. Dokumentasjonen må være detaljert og objektiv da det kan bli benyttet som bevis i en eventuell rettssak mange år etter et slikt møte har funnet sted (Document). Det siste steget for veterinærer i slike saker er å henvise videre (Refer); altså å oppfordre offeret til å søke hjelp hos rett instans, tilby en oversikt over relevant kontaktinformasjon, og eventuelt hjelpe til å plassere dyret trygt. Og det er hit, men ikke lenger at veterinærens ansvar strekker seg overfor det menneskelige offeret. Det er utviklet et veiledningshefte for veterinærer, tilpasset britiske forhold, som kan lastes ned gratis [28]. Et tilsvarende initiativ i Norge vil være et viktig bidrag i å beskytte sårbare mennesker og dyr i husholdninger der vold og mishandling foregår.

Avsluttende kommentarer

Veterinærer har ansvar for å holde seg faglig oppdatert, også om risikofaktorer og kjennetegn på saker som kan utvikle seg til dårlig dyrevelferd. Videre påligger det veterinærer et stort ansvar å veilede dyreholdere om godt stell og dyrevelferd generelt, påpeke feil

og mangler og eventuelt varsle i de sakene der det er nødvendig. Det er behov for et mer systematisk samarbeid mellom privatpraktiserende veterinærer, politi, Mattilsynet, primærhelsetjenesten, Landbrukets HMS-tjeneste og rådgivningsapparatene til de forskjellige husdyrnæringene, innenfor taushetspliktens grenser [29]. Gjennom pilotprosjektet med Dyrekrimgruppe i Sør-Trøndelag politidistrikt er det allerede etablert et tettere samarbeid mellom politiet og Mattilsynet, og metodene som utvikles der skal etter prosjektperioden overføres til andre regioner [12]. Med økt kunnskap om årsaker og risikofaktorer for vanskjøtsel og mishandling, vil veterinærer også i større grad kunne bidra til å avdekke og avverge flere slike saker. I første omgang planlegges det nå et etter- og videreutdanningskurs for dyrehelsepersonell om temaene som belyses i denne artikkelen. Som et ledd i generell kompetanseheving hos norske veterinærer, og utvikling av undervisnings- og veiledningsmateriell tilpasset norske forhold, er det imidlertid også et behov for forskning på disse temaene.

Sammendrag

Gjennom sitt daglige arbeid kommer veterinærer fra tid til annen over dyr som er blitt utsatt vanskjøtsel og mishandling. Alvorlig vanskjøtsel i landbruket er ofte er knyttet til en svikt i dyreholders kompetanse og evne til å sikre dyrevelferden. De bakenforliggende årsakene som er beskrevet er blant annet manglende kunnskap, erfaring, vilje, motivasjon, empati eller dårlig fysisk/psykisk helse. Veterinærens primære rolle er å sikre dyras interesser. Det vil i praksis si å ivareta velferden til overlevende dyr, bistå med avlving av dyr dersom det er indisert av dyrevernmessige årsaker, samt bistå politiet og Mattilsynet med dokumentasjon til etterforskningen. En annen form for vanskjøtsel er de tilfellene der folk samler på flere dyr enn de har kapasitet eller evner til å ta seg av. I disse husholdningene kan det være tett i tett med dyr i svært uhygieniske forhold, og de dyrevelferdsmessige konsekvensene kan være store. Vold mot dyr, eller mishandling av dyr, er knyttet til et vidt spektrum av voldelige og antisosiale atferder, og kan forekomme i sammenheng med vold i nære relasjoner. Mishandlingen kan være fysisk eller psykisk, inkludert tvang eller utnyttelse av seksuell karakter, og veterinærer trenger økt kunnskap om kjennetegn og handlingsalternativer.

Det er behov for et mer systematisk samarbeid mellom privatpraktiserende veterinærer, politi, Mattilsynet, primærhelsetjenesten, Landbrukets HMS-tjeneste og rådgivningsapparatene til de forskjellige husdyrnæringene. Med økt kunnskap om årsaker og risikofaktorer for vanskjøtsel og mishandling vil veterinærer i større grad kunne bidra til å avdekke og avverge flere slike saker.

SUMMARY

When humans cause animal suffering: the role of the veterinary surgeon

Veterinary surgeons sometimes come across animals that suffer from neglect or abuse. Neglect of livestock is often related to the stockperson's lack of competence or ability to secure the welfare of the farm animals. This may be due to insufficient knowledge, experience, motivation, or empathy, or poor physical or mental health. The role of the veterinary surgeon is primarily to secure the interests of the animals, i.e. to safeguard the welfare of surviving animals, assist in euthanising animals to avoid unnecessary suffering, and to contribute with documentation for the investigation. Another form of neglect is animal hoarding, resulting in homes that are overcrowded with animals in very unhygienic conditions and with poor welfare. Abuse and violence against animals is part of a broad spectrum of violent and anti-social behaviours, and it is not uncommon that pets are abused in relation to domestic abuse. The abuse can be physical or psychological, including force and sexual abuse. Veterinary surgeons need more knowledge about the signs of abuse and how to handle suspected cases of both animal and human abuse.

There is a need for a more systematic collaboration between veterinary surgeons in private practice, the police, the Norwegian Food Safety Authority, primary health care services, the Norwegian Agricultural Extension Service HMS, and advisory services for the different farming industries. With increased knowledge about causes and risk factors for neglect and abuse, veterinary surgeons may to a larger extent contribute to detect and prevent animal suffering caused by humans.

Referanser

1. Om lov om veterinærer og annet dyrehelsepersonell. Ot.prp.nr.52 (2000-2001).
2. Haatveit HM, Moe RO, Nesje M. Dyrevelferd ved kronisk smerte hos hund. Veterinærs vurdering og oppfølging. *Nor Vet Tidsskr* 2014; 126: 679-86.
3. Newbery S, Munro R. Forensic veterinary medicine 1. Investigation involving live animals. In *Pract* 2011; 33: 222-7.
4. Munro R, Munro H. Forensic veterinary medicine 2. Post-mortem investigation. In *Pract* 2011; 33: 262-70.
5. Benyon NM. Pig - primate interface. Analysis of stockmanship. *Pig Vet J* 1991; 26: 67-77.
6. Farm Animal Welfare Council. FAWC report on stockmanship and farm animal welfare. London 2007. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/325176/FAWC_report_on_stockmanship_and_farm_animal_welfare.pdf (1.3.2015)
7. Ajzen I. The theory of planned behaviour. *Organ Behav Hum Decis Proc* 1991; 50: 179-211.
8. Hemsworth PH, Coleman GJ. Human-livestock interactions: The stockperson and the productivity and welfare of intensively farmed animals. 2nd ed. Wallingford: CAB International, 2011.

9. Vanutelli ME, Balconi M. Empathy and prosocial behaviours. Insights from intra- and inter-species interactions. *Riv Int Filos Psicol* 2015; 6: 88-109.
10. McPhedran S. A review of the evidence for associations between empathy, violence, and animal cruelty. *Aggress Violent Behav* 2009; 14: 1-4.
11. Mattilsynet. Årsrapport 2014 - Mattilsynet. Oslo 2015. http://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/mattilsynets_aarsrapport_for_2014.18716/binary/Mattilsynets%20%C3%A5rsrapport%20for%202014 (5.12.2015)
12. Mattilsynet. Dyrevelferden i Norge. Årsrapport 2015. Oslo 2016. http://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/dyrevelferd/tilsyn_med_dyrevelferd/dyrevelferden_i_norge_aarsrapport_2015.22105/binary/Dyrevelferden%20i%20Norge%20-%20%C3%A5rsrapport%202015 (20.03.2016)
13. Mattilsynet. Arbeidsgruppe forebygging av dyretragedier i husdyrbruket. Rapport 2008. Oslo 2008.
14. Løvik K. Dyretragedier: en studie om dyremishandling i gårdsbesetninger og beredskapen for å fange opp slike hendelser i forløpet. Stavanger 2009. Masteroppgave - Universitetet i Stavanger.
15. Andrade SB, Anneberg I. Farmers under pressure. Analysis of the social conditions of cases of animal neglect. *J Agric Environ Ethics* 2014; 27: 103-26.
16. Devitt C, Kelly P, Blake M, Hanlon A, More SJ. An investigation into the human element of on-farm animal welfare incidents in Ireland. *Sociol Ruralis* 2014; 55: 400-16.
17. Sanne B, Mykletun A, Moen BE, Dahl AA, Tell GS. Farmers are at risk of anxiety and depression: the Hordaland Health Study. *Occup Med* 2004; 54: 92-100.
18. Torske MO, Hilt B, Glasscock D, Lundqvist P, Krokstad S. Anxiety and depression symptoms among farmers. The HUNT Study, Norway. *J Agromed* 2016; 21: 24-33.
19. Torske MO, Hilt B, Bjørngaard JH, Glasscock D, Krokstad S. Disability pension and symptoms of anxiety and depression: a prospective comparison of farmers and other occupational groups. The HUNT Study, Norway. *BMJ Open* 2015; 5: e009114.
20. Patronek GJ, Loar L, Nathanson JN, eds. Animal hoarding: structuring interdisciplinary responses to help people, animals and communities at risk. Hoarding of Animals Research Consortium 2006. <http://vet.tufts.edu/wp-content/uploads/AngellReport.pdf> (10.10.2015)
21. Frost RO, Patronek GJ, Arluke A, Steketee G. The hoarding of animals: an update. *Psychiatr Times* April 30, 2015. <http://www.psychiatristimes.com/addiction/hoarding-animals-update> (10.10.2015)
22. Joffe M, O'Shannessy D, Dhand NK, Westman M, Fawcett A. Characteristics of persons convicted of offences related to animal hoarding in New South Wales. *Aust Vet J* 2014; 92: 369-75.
23. Steketee G, Gibson A, Frost RO, Alabiso J, Arluke A, Patronek GJ. Characteristics and antecedents of people who hoard animals: an exploratory comparative interview study. *Rev Gen Psychol* 2011; 15: 114-24.
24. Patronek GJ. Animal hoarding: its roots and recognition. *dvm360* August 01, 2006. <http://veterinarymedicine.dvm360.com/animal-hoarding-its-roots-and-recognition> (15.11.2015)
25. Munro HMC, Thrusfield MV. 'Battered pets': non-accidental physical injuries found in dogs and cats. *J Small Anim Pract* 2001; 42: 279-90.
26. Munro HMC, Thrusfield MV. 'Battered pets': features that raise suspicion of non-accidental injury. *J Small Anim Pract* 2001; 42: 218-26.
27. Munro HMC, Thrusfield MV. 'Battered pets': sexual abuse. *J Small Anim Pract* 2001; 42: 333-7.
28. The Links Group. Recognising abuse in animals and humans. Guidance for veterinary surgeons and other veterinary employees. 2013. <http://www.thelinksgroup.org.uk/wccms-resources/8/0f543c57-0479-11e5-9dd2-0050568626ea.pdf> (15.10.2015)
29. Nesje M, Lombnæs H. Veterinærers taushetsplikt. *Nor Vet Tidsskr* 2009; 121: 583-8.

Sykdom i de nedre urinveiene hos hund

URINARY

Kostholdet er svært viktig i behandlingen av urinsteiner.
Urinary tilbyr målrettet ernæringsløsninger for ulike typer urinstein.

Uratsteiner

Cystinsteiner

Faktisk størrelse

Urinary U/C er spesielt utviklet for å motvirke dannelse av urat- og cystinsteiner. Har et lavt innhold av purin- og svovelholdige aminosyrer. Fôret er en viktig del av behandlingen og reduserer risikoen for tilbakefall.

Struvittkrystaller

Oksalatsteiner

Virker målrettet mot dannelse av struvitt- og oksalatsteiner. Urinary S/O fremmer urinfortynning, øker oppløsningshastigheten til struvittsteiner og vedlikeholder lave RSS-verdier. Slik begrenses dannelsen av struvitt- og oksalatsteiner.

URINARY U/C
LOW PURINE

URINARY S/O

Nytt fra SVF

242

Så har det vært nytt styremøte i SVF. Vi går alltid gjennom tilbakemeldingene fra sist kurs på møtene våre, for å se hva som kunne vært bedre. Det gladelige var at tilbakemeldingene på Bert Jan Reezigt er de beste som jeg har sett på noen foreleser!! Veldig bra.

- Vi er snart ferdige med å planlegge høstkurset 2016 og ønsker å gjøre en ny vri på dette. Først og fremst er kurset ikke lengre fra fredag-søndag, men nå er det torsdag til lørdag. Nå skal man også kunne melde seg på de dager man ønsker; én dag, to dager eller tre dager. Det blir spennende om dette kan være et tilbud som folk liker.
- Det er også 40-års jubileum for SVF til høsten! Det planlegger vi å feire med en heidundrende fest, og vi håper at mange kommer.

- Vi har sendt to prinsippnotater videre til sentralstyret; ett om hva SVF mener om kortsnutede hunder og ett om import av gatehunder.
- Vi håper også å få til et gratis kurs for SVF-medlemmene i starten av 2017.

Dette er noe av det som det ble jobbet med på sist møte. Vel møtt på høstkurset.

Eva Egeberg

leder i Smådyrpraktiserende veterinærers forening

WSAVA sender 6 ganger i året ut nyhetsbrev som du enten kan abonnere på eller lese på hjemmesiden til WSAVA: <http://www.wsava.org/news/e-bulletin/e-bulletin-archive>

I det siste nyhetsbrevet (15.04.2016) presenteres blant annet;

- En artikkel om prissetting: «How to set Practice Service Fees» av PD Stevenson
- Overvekt har blitt et tema hos både mennesker og dyr innenfor «One Health» begrepet. «Obesity in pets and people is one of the most significant challenges for the global One Health program» (Chair Professor Michael Day, One Health Committee). Derfor arrangeres det en «One Health Committee's Obesity Conference» i Atlanta, Georgia, USA i november 2016.

Gå inn på WSAVA sine hjemmesider og les om smådyrmedisin fra alle verdenshjørner!

Stein Istre Thoresen

WSAVA representant

Broadline™

(Fipronil.+ (S)-methopren.+ Eprinomectin.+ Praziquantel)

Endoparasittær
behandling:

& Rundorm
& Bendelorm

NY
INDIKASJON

mot
Kattens skabbmidd
(*N. cati*)
og
Kattens lungeorm
(*A. abstrusus*)

Ektoparasittær
beskyttelse:

& Lopper
& Flått

Den første spot-on ormekuren til katt – Som også beskytter mot lopper og flått

- Enkel applikator – Sikrer eier compliance
- 2 forskjellige styrker – Gir mer presis dosering
- Kan brukes til kattunger fra 7 ukers alder

MERIAL **LINE**
DESIGNED FOR PETS MADE FOR VETS

BROADLINE. Merial Påflekkingsvæske, oppløsning til katt. **Virkestoffer:** fipronil, S-metopren, eprinomectin og praziquantel. **Indikasjon:** Til katt med, eller med risiko for, blandingsinfeksjon forårsaket av bendelorm, rundorm og ektoparasitter. Veterinærpreparatet er utelukkende indisert når behandling skal rettes mot alle tre grupper samtidig. Behandling og forebygging av parasittinfeksjoner forårsaket av lopper og flått. Eliminering av lopper innen 24 timer og flått innen 48 timer. En behandling forebygger ytterligere parasittinfeksjoner forårsaket av lopper i minst en måned og flått i inntil 3 uker. Forebygging av loppekontaminering av miljøet ved å hemme utviklingen av umodne loppestadier (egg, larver og pupper) i over en måned. Preparatet kan brukes som del av en behandlingsstrategi til kontroll av loppeallergisk sykdom (FAD). Behandling av notoedres-skabb og parasittinfeksjoner med bendelorm og gastrointestinale rundormer. Behandling av infeksjoner med felin lungeorm og blæreorm. Forebygging av hjerteormsykdom i en måned. **Drektighet/diegiving:** Veterinærpreparatets sikkerhet ved bruk under drektighet og diegiving er ikke klarlagt. Skal bare brukes i samsvar med nytte/risikovurdering gjort av ansvarlig veterinær. **Kontraindikasjoner:** Skal ikke brukes til syke dyr (f.eks. systemisk sykdom, feber) eller dyr i rekonvalesens. Skal ikke brukes til kaniner. Skal ikke brukes ved kjent overfølsomhet for virkestoffene eller noen av hjelpestoffene. **Bivirkninger:** Forbigående klumper eller floker i pelsen kan ses på påføringsstedet etter behandling. Dette er normalt og opphører spontant. Milde og forbigående hudreaksjoner på påføringsstedet (kløe, hårtap) kan forekomme, og forsvinner uten behandling. Dersom katten slikker påføringsstedet etter behandling kan det observeres forbigående kraftig sikling, oppkast eller forbigående lette neurologiske tegn. Oralt inntak kan også medføre sikling, oppkast og/eller forbigående neurologiske tegn (pupillutvidelse, ustøhet, desorientering, apati). Tegnene opphører spontant innen 24 timer. Korrekt påføring vil begrense forekomst av slike hendelser. **Forsiktighetsregler:** Påføres kun ved påflekking. **Skal ikke injiseres,** administreres oralt eller via annen tilførselsvei. Unngå kontakt med kattens øyne. Unngå at dyr slikker hverandre etter behandling. Etter behandling vil flått vanligvis være drept innen 48 timer etter infeksjon, uten et blodmåltid. Siden det ikke kan utelukkes at enkeltflått fester seg etter behandling, kan overføring av infeksjøs sykdommer ikke utelukkes helt ved ugunstige betingelser. Effekten av sjamponering eller bading av dyret i vann er ikke undersøkt, og bør unngås. Som en forsiktighetsregel er det ikke anbefalt å bade dyret før 2 dager etter behandling. Det anbefales at alle katter fra 6 måneders alder, som bor i områder der hjerteorm er endemisk, testes for eksisterende parasittinfeksjon med voksne hjerteormer før de behandles med preparatet for forebygging av hjerteorm. Hos enkelte katter kan infeksjoner med notoedres-skabb være alvorlige eller kompliseres av bakterieinfeksjoner, og kombinasjonsbehandling kan være nødvendig. BROADLINE er ikke tiltenkt bruk hos hund. Noen hundraser kan ha økt følsomhet for makrosykliske laktoner, som potensielt kan gi tegn på nevrotoksitet. Oralt opplag bør derfor unngås hos kollier, Old English Sheepdog og beslektede raser eller blandingsraser. **Interaksjoner:** Ingen kjente. **Dosering:** Til påføring på huden (påflekking). Anbefalte minimumsdoser er 10 mg/kg kroppsvekt for fipronil, 12 mg/kg for (S)-metopren, 0,5 mg/kg for eprinomectin og 10 mg/kg for praziquantel. Dette svarer til 1 applikator på 0,3 ml til katt <2,5 kg eller 1 applikator på 0,9 ml til katt 2,5-7,5 kg. Velg egnet kombinasjon av applikatorer til katter >7,5 kg. Ved behandling av felin lungeorm kan en ny tilførsel 1 måned etter første behandling anbefales. Behandling skal ikke ekstrapoleres fra ett dyr til et annet uten veterinærens vurdering. **Pakninger:** Eske inneholdende 3 applikatorer hver på 0,3 ml eller 3 applikatorer hver på 0,9 ml. **Reseptgruppe:** C.

MERIAL
A SANOFI COMPANY

BL/NO/ADV/W15.16

Nytt fra Helsetjenestene:

Redigert av Vibeke Tømmerberg

Kontrollprogram for Bovint Corona Virus (BCoV) og Bovint Respiratorisk Syncytial Virus (BRSV) starter opp i 2016

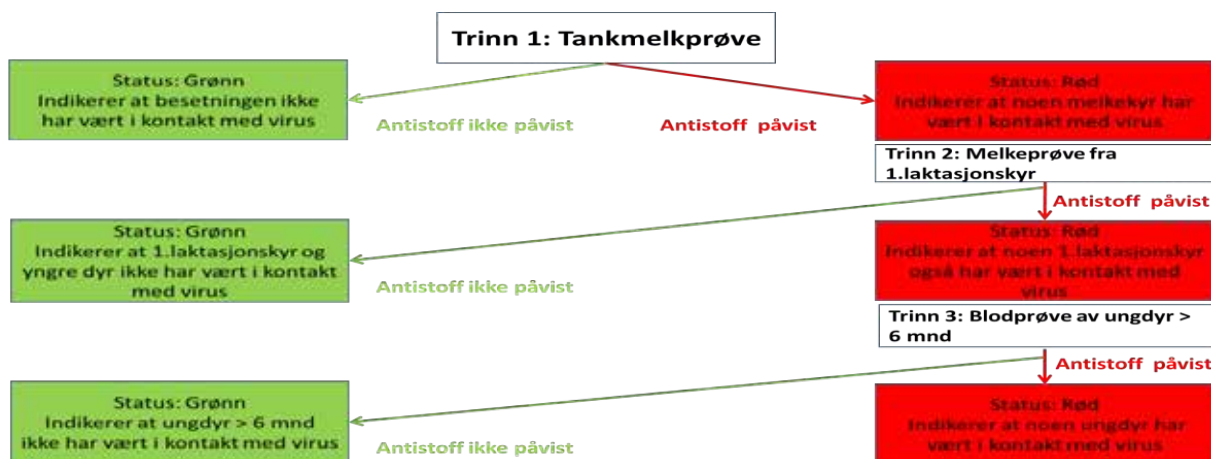
Bovint Corona Virus (BCoV) er en viktig årsak til smittsomme diaréer hos storfe – såkalt vinterdysenteri. Resultatene fra tankmelkundørsøkelser fra 2012/2013 viste at cirka 40 % av besetningene hadde antistoff mot Coronavirus. I besetninger som har utbrudd av BCoV beregnes et økonomisk tap på cirka 120.000 kroner på grunn av nedsatt melkeproduksjon, økt kalvedødelighet, redusert tilvekst, veterinærbehandling, nedsatt fruktbarhet, dårligere melke kvalitet og økt arbeidsinnsats.

Bovint Respiratorisk Syncytial Virus (BRSV) regnes som en av de viktigste årsakene til luftveissjukdom hos storfe i verden, spesielt hos kalv. Resultatene fra tankmelkundørsøkelser i 2012/2013 viste at cirka 55 % av besetningene hadde antistoff mot BRSV. BRSV er årsak til lungebetennelse med store pusteproblemer og i mange tilfeller dødsfall hos kalv. Økonomisk tap som følge av sykdom varierer og kan komme opp i 200-300.000 kr i store besetninger. Det finnes eksempler på at 1/3 av kalvene dør av lungebetennelse, utgifter

til veterinærbehandling, redusert tilvekst, redusert mulighet for egenrekruttering og tappt produksjon kommer i tillegg.

Varsling av sykdommer. Ved utbrudd av virussykdommene varsles TINE Beredskap. For å redusere smittespredning informeres næringsorganisasjonene, produsenter, rådgivere, tankbilsjåfører, veterinærer, klauvskjærere og inseminører for å iverksette smitteforebyggende tiltak. Siden januar 2014 og fram til i dag er det registrert 200 beredskapssaker som angår dyrehelse og dyrevelferd. Av disse utgjør smittsom hoste og diaré over 90 % av henvendelsene. Omfanget av sykdomstilfeller er større enn det som blir varslet.

Kontrollprogrammet. Kontrollprogram BCoV og BRSV tar i første omgang sikte på å kartlegge smittestatus, se figur 1. Ut fra smittestatus håndteres dyreflyt og smitteverntiltak. Det er spesielt viktig å kjenne smittestatus hos besetninger som selger livdyr slik at smittespredning ved livdyrhandel kan stoppes.

Figur 1. Skisse over kontrollprogram og besetningsstatus.

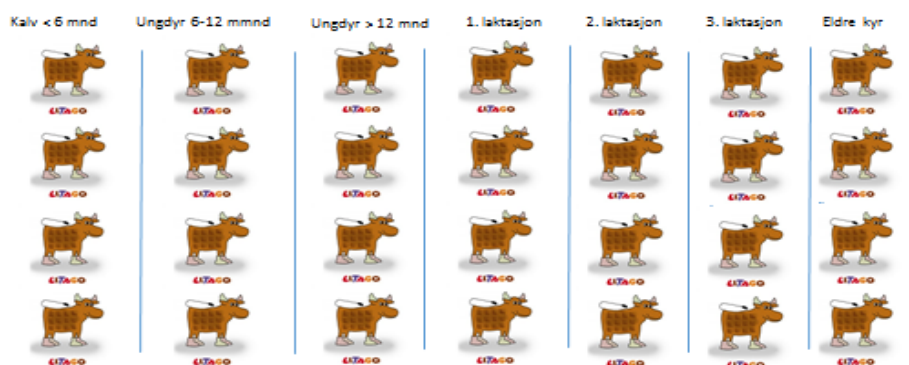
Antistoff ikke påvist

Melkekyr har ikke vært smitta med virus og dannet antistoff før prøveuttaksdato.

Besetningsstatus grønn: sannsynligvis er besetningen fri for virus. Besetningene må ha smittesluse for person-

trafikk på plass og i bruk. I tillegg må det finnes inn- og utlastningsmuligheter for livdyr/slaktedyr slik at dyrebil-sjåfør ikke må inn i besetningene for å hente dyr.

Besetning A: Antistoff ikke påvist på tankmelken – Status: grønn (trinn 1)
Indikerer at besetningen ikke har hatt kontakt med virus

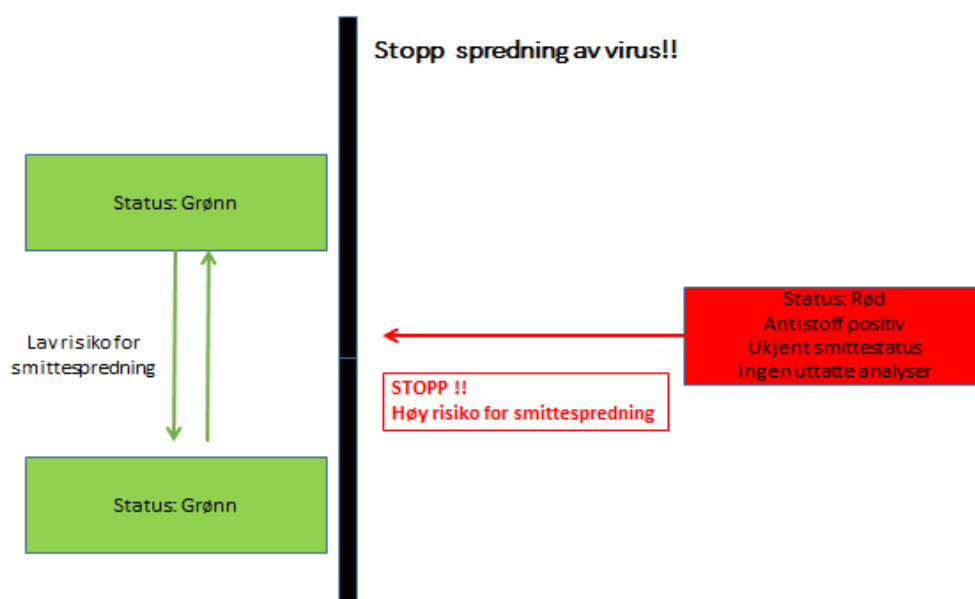

Figur 2. Melkekyr har ikke vært smitta med virus og dannet antistoff før prøveuttaksdato.

Hold besetningen fri for Coronavirus og BRSV

Det er viktig å beskytte dyrene mot smitte utenifra. Sett krav til alle besøkende om bruk av smittesluse og overtrekkstøy. Kjøp kun livdyr fra besetninger som er fri for virusssmitte. Det er også viktig at det er inn- og utlastningsmuligheter til livdyr på gården slik at dyrebilsjåføren ikke går inn i fjøset.

Figur 3. Hold besetningen fri for smitte

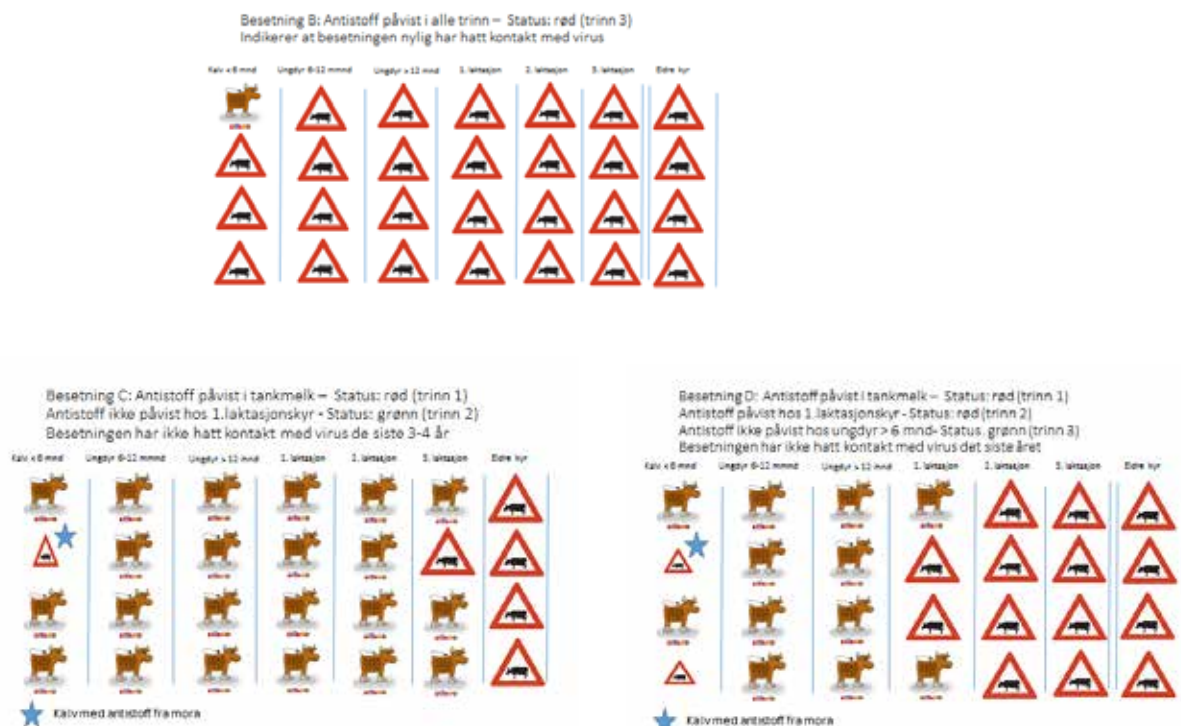

Antistoff påvist

Melkekyr har vært smittet med virus og dannet antistoff før prøveuttaksdato. Besetningsstatus rød: risiko for virus i besetningen.

Antistoff i tankmelk betyr at noen melkekyr har vært i kontakt med virus, men undersøkelsen gir ikke informasjon om det fortsatt er virus tilstede i besetningen. Dyr med antistoff kan ha vært innkjøpt eller vaksinert. For å kartlegge dette kan det tas prøver av yngre dyr.

Antistoffene vil holde seg i kroppen i mange år etter at virus er ute av besetningen. Kalver fra kyr med antistoff vil få disse via råmelk og kan ha moras antistoff i blodet i 6 mnd.

Antistoff påvist

Melkekyr har vært smittet med virus og dannet antistoff før prøveuttaksdato. Besetningsstatus rød: risiko for virus i besetningen.

Antistoff i tankmelk betyr at noen melkekyr har vært i kontakt med virus, men undersøkelsen gir ikke informasjon om det fortsatt er virus tilstede i besetningen. Dyr med antistoff kan ha vært innkjøpt eller vaksinert. For å kartlegge dette kan det tas prøver av yngre dyr. Antistoffene vil holde seg i kroppen i mange år etter at virus er ute av besetningen. Kalver fra kyr med antistoff vil få disse via råmelk og kan ha moras antistoff i blodet i 6 mnd.

Hvordan komme fra status rød til status grønn?

Trinn 2: Ta melkeprøve i prøveglass/spenepreveglass av 1. laktasjonskyr. Ingen antistoff indikerer at det ikke har vært virus i besetningen de siste 2-3 årene.

Besetningen kan gis status grønn (se besetning C).

Ved antistoffer påvist, gå til trinn 3.

Trinn 3: Ta blodprøve av 4-5 kalver over 6 mnd. Ingen

antistoffer påvist indikerer at det ikke har vært virus i besetningen de siste 6 månedene. Besetningen kan gis status grønn (se besetning D). Hvis blodprøvene fra ung-dyrene er positive er virus i besetningen eller virus har nylig vært i besetningen. Vent til det er 4-5 nye kalver som er over 6 måneder og ta ut blodprøve av disse.

Hvorfor er det viktig å få status grønn?

Ved omsetning av livdyr er det viktig at kjøpers og selgers smittestatus er kjent for å redusere risiko for å spre virus. Grønne besetninger antas å være fri for virus og bør beskytte seg mot introduksjon av virus. Røde besetninger bør ikke ta inn dyr fra grønne på grunn av risiko for at virus i rød besetning vil gi sykdom hos dyr som kommer fra grønn besetning. Vaksinering av hundyr/kvige kalver vil medføre rød status

Anne Cathrine Whist

Spesialrådgiver helse og fruktbarhet Tine Rådgiving

LEGEMIDDELNYTT

Sjekk at utlevert pakning er riktig

Dersom du har søkt om godkjenningss fritak, er det viktig å sjekke at pakningen du får utlevert fra apoteket er riktig. Der det er spesifisert et produkt med navngitt produsent, er det dette som skal utleveres.

Det er ikke tillatt å levere ut et generikum/annet produkt med tilsvarende virkestoff. Legemiddelverket er blitt gjort oppmerksom på at slik feil utlevering har forekommet for produkter som inneholder prednisol-onacetat.

Å få utlevert riktig pakning er spesielt viktig når du skal bruke legemidler til matproduserende dyr. Tilsynelatende like produkter kan for eksempel inneholde ulike salter av samme virkestoff. Dette kan ha betydning for tilbakeholdelsestiden.

Råd til veterinærer:

- Sjekk at pakningen du får utlevert er det du har søkt godkjenningss fritak for.
- Ved bruk til matproduserende dyr: Sjekk at det er oppgitt en tilbakeholdelsestid på pakningen og at den er fra et EU/EØS-land.

Orale vitamintilskudd til storfe og småfe ikke lenger legemidler

Det er nå gjort en ny vurdering for orale vitamintilskudd. Tilskudd som ikke markedsføres med medisinske påstander eller brukes til et medisinsk formål, vil ikke lenger være klassifisert som legemidler.

Orale vitamintilskudd til storfe og småfe er derfor ikke lenger legemidler, og du trenger ikke å søke om godkjenningss fritak for slike produkter.

Orale produkter som inneholder visse mineraler, for eksempel jod, fluor, litium og magnesiumperoksid, er fortsatt klassifisert som legemidler.

Produkter som markedsføres med medisinske påstander vil fremdeles regnes som legemidler.

Degraspasmin skal ikke brukes til matproduserende dyr

Duphaspasmin (isoxsuprin) til bruk som uterusrelaksans til produksjonsdyr, har inntil nylig vært mulig å få gjennom ordningen med godkjenningss fritak. Duphaspasmin er nå ikke lenger tilgjengelig på markedet. Legemiddelverket har derfor fått søknader om godkjenningss fritak på Degraspasmin til bruk for denne indikasjonen. Legemiddelet er imidlertid bare godkjent i Sveits.

Helse- og omsorgsdepartementet har presisert at:

Dersom et legemiddel ikke er godkjent til matproduserende dyr i noe EU/EØS-land, har Legemiddelverket heller ingen anledning til å innvilge godkjenningss fritak.

Alternativ til Respirot dråper

Respirot dråper som har vært brukt som respirasjonsstimulerende middel, spesielt til lam, har gått ut av produksjon. Vi har ikke noe alternativ på markedet i Norge.

Et mulig alternativ til Respirot er Dopram-V dråper (doksapram). Dette legemiddelet er på markedet blant annet i Storbritannia med indikasjonen:

Til å initiere eller stimulere respirasjon hos nyfødte valper, kattunger, kalver og lam etter dystoci eller keisersnitt.

Det må søkes om spesielt godkjenningss fritak for doksapram.

Les om godkjenningss fritak på [legemiddelverket.no/veterinaermedisin/godkjenningss fritak](http://legemiddelverket.no/veterinaermedisin/godkjenningss-fritak)

Se vetlis.no for mer informasjon om legemiddelet.

Sök forskningsbidrag ur Agria och SKK Forskningsfond

Agria Djurförsäkring och Svenska Kennelklubben inbjuder härmed forskare att ansöka om forskningsanslag för verksamhetsåret 2017.

Forskningspolicy

Fondens ändamål är att främja forskning om sällskapsdjur inom ramen för fondens forsknings- och utvecklingsprogram.

Prioriterade forskningsområden:

- Sällskapsdjurens betydelse för människan
- Forskning kring medicinsk rehabilitering
- Utvärdering av diagnos- och behandlingsmetoder

Särskilt välkomnas ansökningar som rör:

- Tandhälsa hos hund och katt
- Goda modersegenskaper, dess nedärvning och hur de påverkar valpen fysiskt och mentalt senare i livet
- Studier som kartlägger hanhundars och tikars mentala och fysiska hälsa efter kastration

Fonden kommer att prioritera projekt där samverkan sker mellan länder och lärosäten.

Sista ansökningdag är den 1 oktober 2016.

Agria & Svenska Kennelklubben
**FORSKNINGS
FOND**

Mer information och ansökan finner du på www.agriaochskkforskningsfond.se

89% høyere vektøkning med enterodrasjerte pankreasenzymmer

Selges kun gjennom veterinær

**100%
DEDICATED
TO THE
INDEPENDENT
VETERINARY
PRACTICE**

VetPlus® A Global Leader in Veterinary Nutraceuticals

Distributør Akselsens Agenturer A/S,
Ravnsborgveien 31, 1395 Hvalstad
T: 66 98 60 40 E-post: post@aksvet.no

Velger du det rette ormemiddel til unge føll?

REFERANSER

- 1) Nielsen et al. 2013, AAEP Parasite Control Guidelines
- 2) Peregrine et al. 2014, Vet. Parasitol., 201, 1-8
- 3) Reinemeyer, CR, 2012, Vet. Parasitol., 185, 9-15
- 4) Tydén et al. 2014, Parasites and Vectors, 7:410

PANACUR VET. ORALPASTA - FENBENDAZOL

Et godt valg ved behandling av spolorm hos føll og unghester

Parascaris equorum

Resistens alminnelig forekommende ^{1,2,3}

Resistens påvist i mindre omfang ^{2,3}

Resistens IKKE påvist ⁴

Innholdsstoff

Ivermectin/Moxidectin

Pyrantel

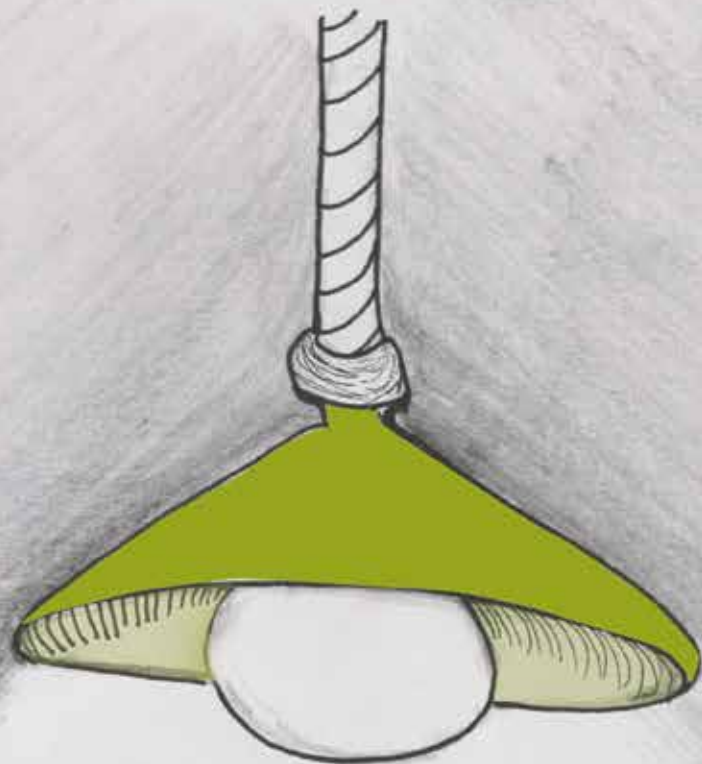
Fenbendazol

Bredspekret anthelmintikum, ATCvet-nr.: QP52A C13

GRANULAT 22% til hest og storfe: 1 g inneh.: Fenbendazol, 222 mg. **MIKSTUR 2,5% til geit og sau:** 1 ml inneh.: Fenbendazol, 25 mg. **ORALPASTA 18,75% til hest:** 1 g inneh.: Fenbendazol, 187,5 mg. **ORALPASTA 18,75% til hund og katt:** 1 g inneh.: Fenbendazol, 187,5 mg. 1 stempelstrek inneh.: 50 mg fenbendazol. **PULVER 4% til geit, gris og sau:** 1 g inneh.: Fenbendazol, 40 mg. **TABLETTER 250 mg til hund og katt:** Hver tablett inneh.: Fenbendazol 250 mg. **TABLETTER 500 mg til hund:** Hver tablett inneh.: Fenbendazol 500 mg. **TABLETTER 250 mg til småfe:** Hver tablett inneh.: Fenbendazol, 250 mg. **Egenskaper:** Klassifisering: Fenbendazol hører til benzimidazolgruppen og har vermicide, larvicide og ovidicide virkning på de fleste vanlige forekommende gastrointestinale nematoder. Er også virksom mot lungeorm og bendelorm. **Virkningsmekanisme:** Hemmer karbohydratometningen hos nematoder og har neurotoksisk virkning hos cestoder. **Absorpsjon:** Blir i liten grad absorbert. Absorpsjonen er hurtigere hos ennævede enn hos drøvtyggere. Maks. plasmakonsentrasjon er 1,10 µg/ml etter 30-48 timer hos storfe (7,5 mg fenbendazol/kg), 0,4 µg/ml etter 6-24 timer hos hund (10 mg fenbendazol/kg) og 0,4 µg/ml etter 6-24 timer (5 mg fenbendazol/kg) hos sau og 0,86 µg/ml etter 4-5 timer (5 mg fenbendazol/kg) hos gris. **Halveringstid:** 13 timer hos storfe, 15 timer hos hund, 21-33 timer hos sau og 9-10 timer hos gris. **Metabolisme:** Absorbert fenbendazol metaboliseres i leveren til de aktive metabolittene FBZ-sulfoksid og FBZ-sulfon og deretter til inaktiv FBZ-amin. **Utskillelse:** Storfe: 77% via feces, 14% via urin og 0,3% via melk. Småfe: 91% via feces og 9% via urin. Gris: 60% via feces og 33% via urin. Hund: 94% via feces og 5% via urin. **Indikasjoner:** Storfe og småfe: Kjønnsmodne og larvestadier av: Haemonchus, Ostertagia, Trichostrongylus, Cooperia, Nematodirus, Oesophagostomum, Bunostomum, Chabertia ovina, Trichuris, Capillaria, Strongyloides, Dictyoeculus viviparus og D. filaria. Kjønnsmodne stadier av: Moniezia hos lam og Muellerius capillaris hos geit. Hest: Kjønnsmodne stadier av: Parascaris, Oxyuris, Strongyloides, store og små strongylider. Gris: Kjønnsmodne og larvestadier av: Ascaris, Oesophagostomum, Hyostomylus, Trichuris og Metastrongylus. Hund: Spolorm, hakeorm, piskeorm, bendelorm (Taenia spp.) og Giardia. Katt: Spolorm og bendelorm (Taenia spp.). **Forsiktighetsregler:** Toleranse: De angitte verdier er mg fenbendazol pr. kg. Småfe og gris: 5000. Storfe: 2000. Hest: 1000. Hund: 500. Katt: 500. For hund og katt er større doser ikke prøvd. **Drekthet/Laktasjon:** Kan gis til drektige og diegivende dyr. **Drekthet:** Ingen uheldige effekter på foster er vist. **Laktasjon:** Preparatet skilles ut i melk, men har ingen virkning på diende avkom. **Dosering: Kattunger <6 måneder:** 50 mg fenbendazol/kg daglig i 3 dager, fortrinnsvis 3, 6, og 9, leveuke. **Oralpasta:** 1 stempelstrek/kg daglig i 3 dager. **Tabletter:** 250 mg: 1 tablett/5 kg daglig i 3 dager. **Voksen katt:** **Oralpasta:** 75 mg fenbendazol/kg daglig i 2 dager, 3 stempelstreker/2 kg daglig i 2 dager. **Tabletter:** 250 mg: 50 mg fenbendazol/kg daglig i 3 dager, 1 tablett/5 kg daglig i 3 dager. **Hund:** 50 mg fenbendazol/kg daglig i 3 dager, valper behandles fortrinnsvis i 3, 6, og 9, leveuke. **Oralpasta:** 1 stempelstrek/kg daglig i 3 dager. **Tabletter:** 250 mg: 1 tablett/5 kg daglig i 3 dager. **500 mg:** 1 tablett/10 kg daglig i 3 dager. **Hest:** Gastrointestinale nematoder: 7,5 mg fenbendazol/kg. **Granulat:** 10 g/300 kg. **Oralpasta:** 1 stempelstrek/100 kg. **Strongyloides westeri:** 50 mg fenbendazol/kg. **Oralpasta:** 1 sprøyte/90 kg. **Småfe:** Løpe- og tarmorm: 5 mg fenbendazol/kg. **Mikstur:** 2 ml/10 kg. **Pulver:** 12 g/100 kg. **Tabletter:** 250 mg: 1 tablett/50 kg. **Bendelorm:** 10 mg fenbendazol/kg. **Mikstur:** 4 ml/10 kg. **Tabletter:** 250 mg: 1 tablett/25 kg. **Mullerius capillaris:** 1,25 mg fenbendazol/kg daglig i 7 dager, gjenta etter 1 måned. **Mikstur:** 1 ml/20 kg. **Pulver:** 1,5 g/50 kg. **Storfe:** 7,5 mg fenbendazol/kg. **Granulat:** 10 g/300 kg. **Gris:** Gastrointestinale nematoder: 5 mg fenbendazol/kg. **Pulver:** 12 g/100 kg. **Piske- og lungeorm:** 25 mg fenbendazol/kg. **Pulver:** 30 g/50 kg. **Overdosering/Forgiftning:** Se Giftinformasjonens og NMBU Veterinærhøgskolens anbefalinger for hund og katt QP52A C13 side **Tilbakeholdelsestider:** **Granulat:** Hest og storfe: Melk: 4 døgn. Slakt: 14 døgn. **Oralpasta:** Hest: Melk: Ikke tillatt brukt hos hopper som produserer melk til konsum. Slakt: 5 døgn. Behandlede diende føll: 60 dager. **Mikstur:** Geit og sau: Melk: 6 døgn. Slakt: 16 døgn. **Pulver:** Melk: Geit og sau: 8,5 døgn. Slakt: Gris: 4 døgn. Geit og sau: 19 døgn. **Tabletter:** Geit og sau: Melk: 7 døgn. Slakt: 21 døgn. **Oppbevaring og holdbarhet:** Mikstur bør oppbevares frostfritt. Frosset og opptint preparat har fullverdig anthelmintisk effekt, men kan tilstoppe doseringsprøyter pga. partikkelaggregasjon. **Andre opplysninger:** Hver sprøyte med oralpasta til hund og katt har 18 stempelstreker. **Pakninger:** **Granulat:** 22%: Til hest og storfe: 10 × 10 g (pose) 508077. **Mikstur:** 2,5%: Til geit og sau: 1 liter 507327, 2,5 liter 507335. **Oralpasta:** 18,75%: Til hest: 24 g (doseringssprøyte) 424960, 10 × 24 g (doseringssprøyte) 424986. Til hund og katt: 5 g (doseringssprøyte) 010417, 10 × 5 g (doseringssprøyte) 009085. **Pulver:** 4%: Til geit, gris og sau: 5 kg (boks) 399923. **Tabletter:** 250 mg: Til hund og katt: 10 stk. (blister) 434639. 500 mg: Til hund: 20 stk. (blister) 506006. 250 mg: Til småfe: 20 stk. (blister) 038034. Sist endret: 10.02.2015

Veterinærer må tørre å snakke om psykisk helse

I aprilnummeret av Norsk veterinærtidsskrift ble resultatene fra undersøkelsen om arbeidstrivsel blant smådyrveterinærer presentert. Smådyrveterinærene har stor glede av arbeidet, men undersøkelsen viser også at mobbing og baksnakking av kolleger forekommer. Det er viktig å fremheve det positive, men vi må også tørre å snakke om det som ikke er bra.

Vær en god kollega

Det er ingen hemmelighet at det å være smådyrveterinær kan by på mange utfordringer. De faglige utfordringene kommer med jevne mellomrom gjennom hele karrieren – og det er bra. Innimellom kan imidlertid ens egen mestringsfølelse, følelse av kontroll og trygghet, bli satt på prøve. En klar indikasjon på at smådyrveterinærer er en yrkesgruppe under stort press er det høye frafallet av nyutdannede veterinærer i klinisk praksis. Arbeidstrivselsundersøkelsen viser at de med kortere ansenitet oftere vurderer å slutte i klinisk praksis, enn de som har jobbet lenger.

I tillegg viste arbeidstrivselsundersøkelsen som ble utført blant medlemmene i Smådyrpraktiserende veterinærers forening (SVF) at baksnakking av kollegaer er et problem som flere har opplevd. Andelen som har opplevd mobbing på arbeidsplassen er også høyere for smådyrveterinærene (7 %) enn i befolkningen for øvrig (4 %). Dette er alvorlige funn, som forhåpentligvis vil bli viet oppmerksomhet fremover.

For noen blir den totale belastningen i livet for stor. Vi har mistet flere gode kolleger i selvmord, og arbeidspresset de fleste veterinærer jobber under, kan være én av mange faktorer som bidrar til at det blir for mye for noen. Når vi møter veggen er det viktig at vi tør å snakke om det; med en kollega, en venn, partner eller profesjonelle.

Veterinærer har økt selvmordsrisiko

Det er publisert en rekke internasjonale vitenskapelige artikler om psykisk helse hos veterinærer i klinisk praksis. Flere artikler viser en sammenheng mellom selvmord og yrkesvalg (1). Selvmordsraten blant veterinærer er nesten dobbelt så høy som for tannlegene, mer enn dobbelt så høy som for leger (2), og fire ganger høyere enn raten i befolkningen for øvrig (3).

Det er flere sider ved veterinæryrket som har blitt identifisert som risikofaktorer for selvmord; blant annet personlighetsfaktorer, for lite praktisk erfaring i løpet av studiet, isolasjon i yrket, arbeidsrelatert stress, holdninger til døden og eutanasi relatert til yrkesutøvelse,

tilgang og kjennskap til farmasøytiske midler (3,4).

Veterinærer har, i motsetning til legene, mindre strukturert veiledning de første årene i praksis (2). Mange jobber på steder der det ikke er kolleger tilgjengelig som kan gi faglig veiledning og råd. I en slik arbeidssituasjon er det liten overvåkning av arbeidet, og det kan lettere forekomme faglige feil. Slike feil kan føre til stor emosjonell belastning for den enkelte, og kan være en signifikant faktor i utvikling av suicidale tankemønstre (5). Overgangen fra studiet til klinisk praksis kan være overveldende, og det undervises i liten grad hvordan man skal forholde seg til en slik overgang.

Vi kjenner oss igjen i mange av de arbeidsrelaterte stressfaktorene. Det er lange dager, og vaktbelastningen i enkelte områder er stor. Økningen i bruk av sosiale medier har også ført til hodepine for enkelte. Kundene kan lettere klage på veterinærtjenester, og dette gjøres stadig oftere på klinikkens hjemmeside eller Facebook-side. I en studie utført i 2005 (6) ble det brukt et validert evalueringsverktøy for å måle og sammenligne flere arbeidsrelaterte stressfaktorer og utfall for opplevelsen av stress i ulike yrker. Også her kommer veterinærene dårlig ut, med lavere mental tilfredshet enn arbeidere i de fleste andre yrkesgrupper.

Hvorfor er de medisinske yrkesgruppene så utsatt?

Også i Skandinavia har psykisk helse og arbeidsmiljø blant veterinærer blitt satt på dagsordenen. I Norge har selvmordsatferd i ulike akademiske yrkesgrupper blitt undersøkt av blant andre Erlend Hem (lege, fagsjef i Klinikk psykisk helse og avhengighet), og professor emeritus Øivind Ekeberg (spesialist i psykiatri). I dag jobber de begge på Klinikk psykisk helse og avhengighet, som er en av de største klinikkene i Oslo universitetssykehus med cirka 3 300 ansatte.

I en artikkel fra 2005 publisert av Hem m.fl. var den høyeste selvmordsraten i perioden 1960-2000 blant mannlige veterinærer (7). Hvorfor veterinærene har forhøyet selvmordsrate i forhold til de andre omsorgsyrkene finnes det ikke noe fasitsvar på.

– Jeg tror ikke verken veterinærene, legene eller andre akademiske yrkesgrupper har det noe spesielt mye verre enn andre folk, sier Ekeberg. – Hvis man ser på undersøkelser gjort blant leger og *forsøk* på selvmord, har de en mye lavere rate enn for den øvrige befolkningen. Forskjellen er at disse yrkesgruppene har kunnskap og midler for å gjennomføre selvmord, og de lykkes ofte når de først forsøker.

Medisinstudentene får veiledning til hvordan de skal forholde seg til legerollen, og hvordan ivareta egen psykisk helse. Målet med denne undervisningen er å sørge for at de som opplever psykiske plager søker hjelp for dette. Noen yrkesgrupper har større sperre for å søke hjelp enn andre, og andelen menn som søker hjelp for psykiske plager er lavere enn for kvinnene.

– Både legeyrket og veterinæryrket har en del trekk som kan påvirke den psykiske helsen negativt. Det er tradisjon for at man skal klare seg selv, man skal ta vanskelige beslutninger, og helst ikke vise svakhet. Sykepleierne er derimot ofte veldig flinke til å søke hjelp dersom de har psykiske plager, sier Ekeberg.

En annen viktig faktor er kollegialiteten og støtten man får i yrkesgruppen. Det å føle at man ikke strekker til er vanskelig å forholde seg til over tid. Anerkjennelse i jobbsammenheng er viktig for mange yrkesgrupper, ikke bare veterinærer. Ekeberg forteller om en undersøkelse gjort blant politi- og ambulansefolk;

– Man trodde lenge at det var alt det vonde og vanskelige de opplevde hver dag som gjorde at en del fikk psykiske plager. Det stemte ikke. Det var det daglige stresset, alt rutinemessig arbeid og manglende støtte fra overordnede som var hovedproblemet. Mangel på anerkjennelse kan være belastende over tid.

Andelen kvinner på veterinærstudiet ved NMBU var i 2015 på 89 % (Ann Kristin Egeli, personlig meddelelse), mens det i 1965 bare var 3 % kvinner. I en artikkel fra Australia ble det vist at det var mindre psykiske plager som depresjon og angst blant kvinnelige veterinærer som hadde barn (8). Ekeberg sier at det å få barn selvfølgelig endrer folks perspektiver på ting, men understreker at det totale bildet ofte er veldig komplekst og sammensatt.

– Med en så stor økning i andel kvinner i veterinæryrket vil jeg forvente en nedgang i antall selvmord innenfor yrkesgruppen, og jeg vil tro det hadde vært andre tall dersom man hadde sett på de siste 15 årene. Ofte har sosioøkonomiske årsaker også stor innvirkning på den enkeltes psykiske helse. I dag er vi i en tid der ofte både mann og kvinne er i jobb, og det er kanskje nå mer intern konflikt innad i en familie om hvor man skal bo og jobbe. Hvis man da i tillegg opplever brudd og perioder med vanskelig økonomi kan dette være vel så signifikante faktorer som det å tilhøre en spesiell yrkesgruppe.

Flere tiltak for å bedre psykisk helse

Kollegahjelpen består av fem frivillige som stiller opp som samtalepartnere enten det gjelder sykdom, dødsfall, kollegiale problemer eller der det er opprettet tilsynssak. Dette er et lavterskeltilbud, og gir først og fremst medmenneskelig støtte dersom du har det vanskelig.

I tillegg jobber SVF med å etablere en mentorordning for nyutdannede veterinærer. En bedre og forpliktende veiledning og støtte til de nyutdannede veterinærene vil kanskje lette overgangen fra studiet til klinisk praksis. Lokalforeningene våre i hele Norge er også tilgjengelige for medlemmene lokalt.

Det aller viktigste er kanskje å bryte ned tabuet. Hvis vi tør å snakke om psykisk helse fjerner vi noe av redselen, skammen og det destruktive som følger med psykiske plager. Mellom 30-50 % vil få en psykisk lidelse i løpet av livet (9,10). Det er altså helt vanlig å oppleve for eksempel angst og depresjon. Vi må tørre å spørre om kollegaen vår har det bra, og vi må tørre å stå i det hvis de svarer «nei». Bare det å bli sett, og det å si det høyt at man har det vanskelig, kan utgjøre hele forskjellen.

Vi har en flott jobb som veterinærer, og muligheten vi har til å hjelpe andre; både dyr og eiere, er en oppgave vi skal ta på alvor. Arbeidet gir mye tilfredsstillelse både på faglig og personlig plan, og de fleste smådyrveterinærene trives veldig godt med utøvelsen av faget. Det er imidlertid mange aspekter med jobben vår, og vi må huske på å gjøre ting også utenfor jobb som gir oss påfyll. På en flyreise nylig fulgte jeg med på sikkerhetsdemonstrasjonen før avgang. Setningen kabinpersonalet avsluttet med kan tas til ettertanke; «Du må ta på din egen maske før du hjelper andre».

Helene Seljenes Dalum

Referanser:

1. Agerbo E, Gunnell D, Bonde JP, Mortensen PB, Nordentoft M. Suicide and occupation: The impact of socio-economic, demographic, and psychiatric difference. *Psychol Med* 2007; 37: 1131–40.
2. Halliwell REW, Hoskin BD. Reducing the suicide rate among veterinary surgeons: How the profession can help. *Vet Rec* 2005; 157: 397–8.
3. Bartram DJ, Baldwin DS. Veterinary surgeons and suicide: Influences, opportunities and research directions. *Vet Rec* 2008; 162: 36–40.
4. Bartram DJ, Baldwin DS. Veterinary surgeons and suicide: A structured review of possible influences on increased risk. *Vet Rec* 2010; 166: 388–97.
5. Mellanby RJ, Herrtage ME. Survey of mistakes made by recent veterinary graduates. *Vet Rec* 2004; 155: 761–5.
6. Johnson S, Cooper C, Cartwright S, Donald I, Taylor P, Millett C. The experience of work-related stress across occupations. *J Manag Psychol* 2005; 20: 178–87.

7. Hem E, Haldorsen T, Aasland OG, Tyssen R, Vaglum P, Ekeberg O. Suicide rates according to education with a particular focus on physicians in Norway 1960-2000. *Psychol Med* 2005; 35: 873-80.
8. Shirangi A, Fritsch L, Holman CDJ, Morrison D. Mental health in female veterinarians: Effects of working hours and having children. *Aust Vet J* 2013; 91: 123-30.
9. Kessler RC, Berglund P, Demler O, Jin R, Merikangas KR, Walters EE. Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Arch Gen Psychiatry* 2005; 62: 593-602.
10. Mykletun A, Knudsen AK, Mathiesen KS. Psykkiske lidelser i Norge: Et folkehelseperspektiv. Oslo: Nasjonalt Folke-helseinstitutt, 2009. (Rapport 2009:8)

«Vi på Fredrikstad Dyrehospital tok i bruk LabLink-løsningen for vårt laboratorie i september 2015. Lab-Link gir en betydelig tidsbesparelse i forhold til tidligere manuelle rutiner. Det sikrer også at vi unngår feilregistreringer. Resultatene fra prøvene, med avvik fra normalverdier i ulike farge, er lett synlige i journalen.» – Carsten Glindø

Ta kontakt for et godt tilbud

Kontakt Morten på:

 71 20 27 70

Sanimalis Norge AS— www.sanimalis.no— tlf 71 20 27 70

Ivermax

ivermektin

Ivermax "Orion" Bredspektret acaricidum og anthelmintikum. Reseptgruppe C. ATCvet-nr.: QP54A A01. **MIKSTUR, oppløsning 0,8 mg/ml til sau:** 1 ml inneholder ivermektin 0,8 mg, hjelpestoffer. **Egenskaper:** Klassifisering: Makrosyklisk lakton tilhørende avermektingruppen. Effektivt mot gastrointestinale nematoder, lungeorm og nesebrems. **Virkningsmekanisme:** Binde selektivt til kloridionkanaler i nerve- og muskelceller hos virvellose dyr. Øker permeabiliteten for kloridioner, hvilket gir hyperpolarisering med etterfølgende paralys og død. **Absorpsjon:** Maks. plasmakonsentrasjon (6,3-17,9 ng/ml) etter 12 timer ved oral administrering av 0,2 mg/kg. **Proteinbinding:** Høy bindingsgrad. **Fordeling:** Svært god distribusjon pga. av lipofile egenskaper. Størst konsentrasjon i lever og fett. **Halveringstid:** 42,4 timer. **Utskillelse:** Hovedsakelig i feces, 90% i umetabolisert form, <2% via urinen. Utskilles også i melk. **Indikasjoner:** Behandling av gastrointestinale nematoder (*Haemonchus contortus*, *Teladorsagia circumcincta*, *Trichostrongylus* spp., *Cooperia* spp., *Nematodirus* spp. inkl. *Nematodirus battus*, *Strongyloides papillosus* og *Chabertia ovina*), lungeorm (*Dictyocaulus filaria*) og nesebrems (*Oestrus ovis*). **Kontraindikasjoner:** Kjent overfølsomhet for innholdsstoffene. **Bivirkninger:** Forbigående hoste umiddelbart etter behandling. **Forsiktighetsregler:** Unngå kontaminering av vann/vassdrag da ivermektin er farlig for fisk og annet akvatisk liv. Underdosering og hyppig, gjentatt bruk av midler fra samme anthelmintikagruppe kan gi økt risiko for resistensutvikling. Intoleranse mot avermektinger med fatalt utfall er rapportert hos hund, spesielt collie og beslektede raser, og skilpadder. Bruk hansker ved håndtering av preparatet, unngå søl på hud eller i øyne. **Drekthet/Laktasjon:** Kan gis til drektige og lakterende søyer. **Dosering:** 0,2 mg/kg (tilsv. 2,5 ml/10 kg). Bestem vekten så nøyaktig som mulig for korrekt dosering. **Administrering:** Gis oralt. **Overdosering:** Toksiske reaksjoner ved 20 x anbefalt dose via magesonde. Akutte symptomer (ataksi, inkoordinasjon og nedstemthet) ved 40 x anbefalt dose. **Tilbakeholdelsestider:** Slakt: 10 døgn. Melk: Skal ikke brukes siste 60 dager av drektigheten eller laktasjonen hos søyer som produserer melk til konsum. **Oppbevaring og holdbarhet:** Oppbevares <30°C. Brukes innen 18 måneder etter åpning. **Pakninger:** Mikstur: 0,8 mg/ml. Til sau: 2,5 liter (kanne). Basert på SPC godkjent av SLV 13.02.2014

2,5 L
PRISGUNSTIG!!

Oral behandling av gastrointestinale rundormer, lungeorm og nesebrems hos sau

RAS er framtiden

Fiskehelsebiolog Sven Amund Skotheim i Marine Harvest er ikke i tvil. RAS er framtiden ved økt produksjon av fisk. Ved optimal drift i et RAS-anlegg er det klare fordeler for fiskevelferd og produksjon sammenliknet med gjennomstrømming, sa han i et engasjert innlegg på Veterinærdagene.

Marine Harvest har drevet forskning og utvikling på RAS i flere år, her et anlegg fra Steinsvik i Dalsfjorden sørvest for Volda på Sunnmøre.

Skotheim og hans kolleger i Marine Harvest, region Vest, har jobbet med RAS i flere år, blant annet med anlegg i Dalsfjorden sørvest for Volda på Sunnmøre. Erfaringene viser at RAS fungerer bra hvis man har god kontroll med alle ledd i produksjonen. Hvis ikke det skjer, risikerer man en forringelse av vannkvaliteten som dermed kan få en negativ effekt på fiskehelsen, påpekte Skotheim som viste til perioder med høy dødelighet siden oppstarten i 2010.

RAS er en forkortelse for Resirculating Aquaculture Systems og betyr anlegg for resirkulering av vann.

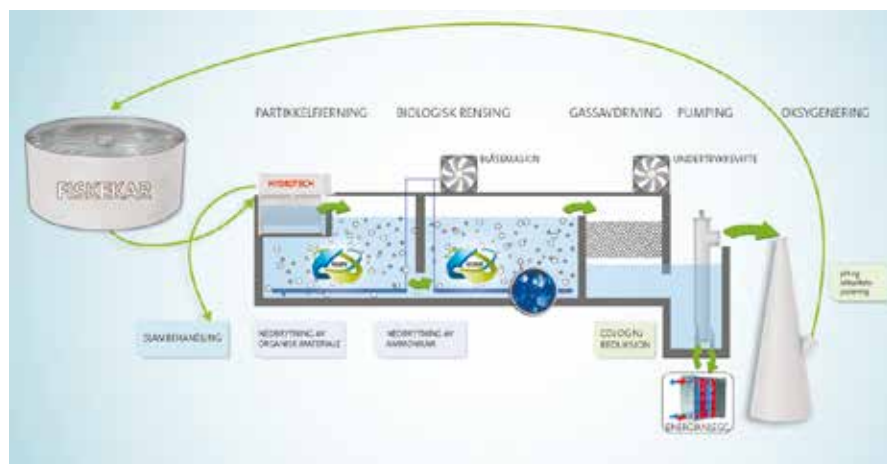
Vannkvalitet og produksjon

– For å ha et velfungerende RAS som sikrer god fiskevelferd og fiskehelse, må man ha god kontroll med vannkvalitet og produksjon. Det betyr at nivåene av løst oksygen, pH/karbondioksid, TAN, nitritt og temperatur må kontrolleres rutinemessig. I tillegg er kalibrering av målemetoder nødvendig, forklarte Skotheim.

– For å ha en drift som sikrer god fiskehelse i RAS må en ha opplæring av personell og god kjennskap til blant annet vannkjemi og mulige farer for redusert fiskevelferd. En fullstendig desinfeksjon av biofilter er i utgangspunktet ikke ønskelig. Det tar lang tid å modne biofilteret igjen. Men det kan være nødvendig hvis det

VETERINÆRDAGENE 2016

RAS er en forkortelse for Resirculating Aquaculture Systems og betyr anlegg for resirkulering av vann. Her er en forenklet illustrasjon av prosessen.

blir påvist sykdom og forhøyet dødelighet i anlegget, presiserte han.

Skotheim mener det er flere viktige faktorer som forbedres med RAS. Det gir forbedret kontroll med patogen, redusert stress og dermed mindre sykdomsproblemer. Samtidig gir RAS bedre utnyttelse av fôret gjennom høye stabile temperaturer og dermed forbedret vekst. Det blir også påvist lavere dødelighet og fravær av uheldige fluktuasjoner i vannkjemien når RAS fungerer etter oppskriften, konkluderte han.

Optimalt miljø

Ved normal drift i RAS er det ønskelig å skape et optimalt mikrobielt miljø for fisken. Samtidig er det viktig å sørge for at smitterisikoen av spesifikke patogener bakterier er minimert både inn til systemet og mellom de ulike enhetene i systemet, sa postdoktor Kari Attramadal ved NTNU Institutt for biologi som er knyttet til SINTEF Fiskeri og havbruk.

– Derfor er det fundamentalt viktig at RAS-anlegget er bygd slik at det er mulig å ta ned en tank med sykdomsproblemer og at alle rør og tanker kan desinfiseres når det oppstår problemer. Her gjelder de samme

tiltakene som for gjennomstrømningsanlegg, opplyste hun i sitt innlegg.

– Et tiltak for å redusere sjansen for å få smitte gjennom hele systemet er å benytte mindre enheter som er fysisk adskilt fra hverandre og ikke deler vannstrøm. På den måten kan et system tas ned ved sykdom uten at hele anlegget risikerer smitte, presiserte hun.

Dyrevelferd i RAS

Veterinær Brit Tørud som er fagansvarlig for fiskehelse ved Veterinærinstituttet, tok for seg dyrevelferden i RAS-anlegg. Hun påpekte at god produksjonsplanlegging og opplæring av folk er helt avgjørende for fiskevelferden i slike anlegg.

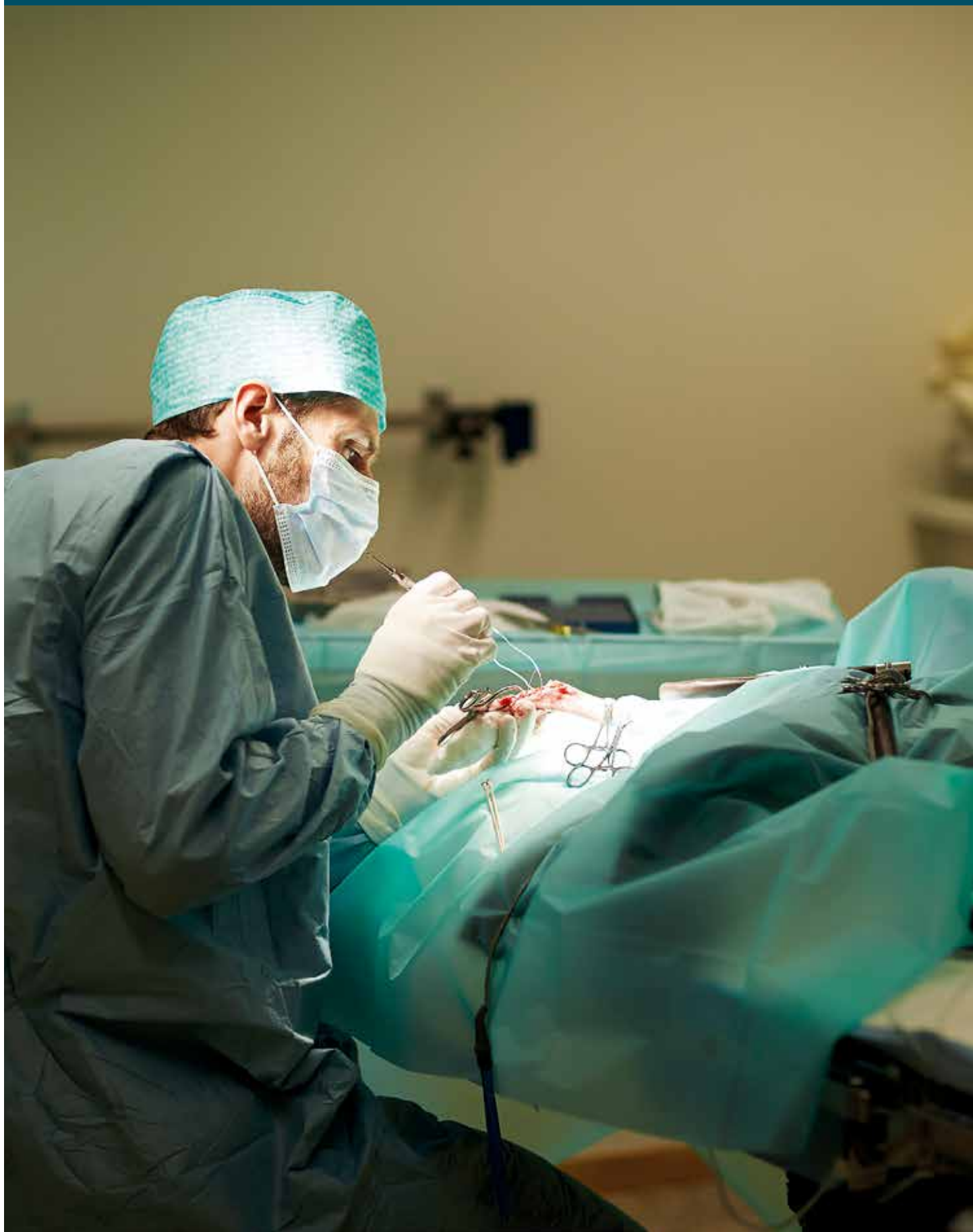
– De som skal drifte RAS må ha den nødvendige kunnskapen om samspillet mellom alle delene av anlegget og ikke minst vite hvilke tiltak som skal settes inn når det skjer avvik. Det kreves god overvåking, risikovurdering og et godt regime for prøvetaking for å oppdage feil før det går ut over fiskevelferd og helse, understreket hun.

– Når vi får inn saker til sjukdomsopplæring ved Veterinærinstituttet er det to uspesifikke diagnoser som går igjen fra RAS. Det er gjelleirritasjon og nyreforkalkninger. I arbeidet med Fiskehelserapporten 2015 meldes det også fra fiskehelsetjenestene at det er større utfordringer knyttet til gjellehelse i RAS enn i tradisjonelle gjennomstrømningsanlegg. En årsak kan være at det er mer partikler i vann som resirkuleres i RAS enn i gjennomstrømningsanlegg, sa Tørud til slutt.

Oddvar Lind

RAS er en god løsning for produksjon av fisk hvis man har god kontroll med alle ledd i produksjonen, sier fiskehelsebiolog Sven Amund Skotheim i Marine Harvest, her sammen med postdoktor Kari Attramadal ved NTNU Institutt for biologi som er knyttet til SINTEF Fiskeri og havbruk.
Foto: Oddvar Lind

Operasjonsavdelingen, her ved Fridtjof Emsell Larsen, har ordinær åpningstid i hele sommer, for å sikre dine pasienter et godt tilbud.

Vi vil se flere friske og lykkelige dyr, derfor

SATSER VI VIDERE INNEN KIRURGI – OG ØKER KAPASITETEN

På Evidensia Oslo dyresykehus har vi nå økt kapasiteten innen kirurgi, slik at vi sammen med rekvirerende veterinærer kan sikre pasientene et komplett kirurgisk tilbud.

En pasient er ikke ferdig behandlet når siste sting er satt. Ofte kreves det intensiv behandling eller overvåking videre. På Evidensia Oslo dyresykehus tilbyr vi avansert bildediagnostikk og kirurgi, døgkontinuerlig oppfølging av pasienten og postoperativ rehabilitering.

Vårt faste kirurgteam består av fire veterinærer; *Fridtjof Emsell Larsen* (spesialist smådyrsykdommer, GP Cert SAS), *Tonje Trinterud* (fullført residency i kirurgi), *Simon A. Michelet* og *Grace Sweetser*. I tillegg har operasjonsavdelingen et meget sterkt og stabilt dyrepleierteam, hvor flere har formelle etterutdanninger innen anestesi, analgesi og akuttmedisin. Operasjonsavdelingen holder ordinært åpent gjennom hele sommeren.

Kirurgteamet tilbyr tjenester blant annet innen følgende kategorier:

- Avansert bløtvevkirurgi, som for eksempel BOAS-operasjoner, TECA og karkirurgi
- Avansert ortopedisk kirurgi, som artrodeser, kompliserte frakturer og aksekorreksjoner
- Onkologisk kirurgi
- Rekonstruktiv kirurgi
- Ryggkirurgi
- Artroskopi
- Endoskopi
- Ortopediske utredninger

Du er hjertelig velkommen til å kontakte oss for å diskutere og planlegge gangen videre for den enkelte pasient.

***Evidensia** er Europas største og kvalitetsmessig ledende veterinærkjede. Vi har flere spesialister og mer avansert utstyr enn andre. Vi driver også med etterutdanning og klinisk forskning. På den måten skaper vi morgendagens veterinærmedisin. Les mer på evidensia.no.*

Kontakt oss på oslodyresykehus@evidensia.no, eller tlf. 22 68 35 00. Tastevalg 2 for henvisende veterinærer (hverdager 8–16).

NYTT PREMIUM OMEGA-3 FÔRTILSKUDD MED HØY EFFEKT

Med VitalChew har det blitt enklere å gi hunden den beste pleie. VitalChew kan binde både olje- og vannbaserte ingredienser og de fire fôrtilskuddene har derfor alle en unik høy effekt, målrettet mot hundens vanligste behov.

- Veldokumentert virkning av ingredienser
- Konsentrert omega-3 innhold
- Målrettet effekt

NYHET I
NORGE

BUSTER VitalChew™

Developed by KRUUSE

DEVELOPED BY VETS • BACKED BY SCIENCE

 | vitalchew.no

VETERINÆRDAGENE
2016

MANGE STORFEBØNDER SOVER EN TORNEROSESØVN

– Tidlig varsling avgjørende for å redusere smittsomme husdyrsykdommer

Veterinær Dag Lindheim i TINE Rådgivning fikk mange tilhørere til å spisse ørene da han kom med følgende påstand i sitt innlegg på Veterinærdagene: Mange storfebønder sover en tornerosesøvn i forhold til smittsomme husdyrsykdommer. Vår oppgave er å vekke dem fra Tornerosesøvn, sa Lindheim. TINE henter melk hos rundt 9 000 melkeprodusenter i Norge.

Veterinær Dag Lindheim er spesialrådgiver i TINE, men driver også et hestesenter på Hadeland, her sammen med hesten Hektor.

– Husk at bøndene er «smittevernsjefer» på gårdene. De må bevisstgjøres for å unngå at smitte slepes inn og ut av besetningene. Krav om testing bør være påkrevet for å stanse MRSA, og testingen bør omfatte både utenlandske ansatte, besøk fra utlandet og bøndene selv etter utenlandsopphold, understreket han.

– Vi vet at smittevernet virker når det gjøres skikkelig, og alle parter må skjerpe seg i dette arbeidet. Veterinærene spiller en viktig rolle. Tidlig varsling er helt avgjørende for å begrense utbredelsen av tapsbringende smittsomme sykdommer i storfe- og geiteholdet. Vi anbefaler at melkeprodusentene varsler sin prakti-

serende veterinær straks det oppstår problemer og at veterinæren straks ringer TINEs beredskapsnummer når det gjelder smittsomme c-sjukdommer, presiserte han.

Store beløp

Lindheim er spesialrådgiver i TINE, og han la fram en rekke eksempler på hvilke tap og problemer smittsomme sykdommer i besetningene påfører bøndene.

– Mer enn 100 av TINEs beredskapssaker om husdyr siste halvår er luftveissykdommer eller smittsom diaré hos storfe. Hvert tilfelle koster dyreeier over 100 000 kroner i gjennomsnitt, fremholdt han.

– Virussykdommene er årsak til klinisk sjukdom og kan forårsake dødsfall både hos kalv og voksne dyr. Sykdommene kan føre til 30-50 prosent reduksjon i melkeytelse i starten. For Coronavirusinfeksjoner kan det være nedsatt ytelse i flere måneder, la han til.

I TINEs beredskapslogg for 2014 og 2015 ble det registrert 109 beredskapssaker med utbrudd av sykdommer som skyldes BRSV og Coronavirus i storfebesetninger med melkeproduksjon. Det er trolig toppen av isjellet. Undersøkelser viser at om lag halvparten av melkekubesetningene har hatt disse virusinfeksjonene i

løpet av de siste åra. Det er en stor kostnad for melkeprodusentene å ha disse virusene sirkulerende ukontrollert, fortalte han og tok også opp agalactia-mastitt, digital dermatitt og MRSA.

Mange smitteveier

Lindheim tok for seg en lang rekke smitteveier som fører til problemer for bøndene. Han la fram en «topp 10-liste» som har vært den samme siden 2. verdenskrig, minst, slik han uttrykte det.

– La meg stikkordsmessig nevne livdyrkjøp og livdyrsjåfører eller slaktebilsjåfører som er innom fjøset, samt avløsere, bonden sjøl, nabobønder, inseminører, utenlandske ansatte, veterinærer, rådgivere, besøkende, servicefolk av ymse slag, tankbilsjåfører, fôrleveranser og kjøp og lån av landbruksutstyr som ikke er skikkelig rengjort, opplyste han.

– På den annen side viser erfaringene fra Norge at vi ligger langt framme på sykdomsbekjempelse. Det gjelder både norske veterinærer, husdyrorganisasjonene og myndighetene. Vi presterer gang på gang, og dette kan vi bygge videre på, la han til.

Allsidig bakgrunn

Veterinær Dag Lindheim har allsidig bakgrunn. Han ble utdannet veterinær ved NVH i 1986 og er spesialrådgiver i TINE Rådgivning med beredskap og melkeproduksjon som arbeidsfelt. Men han har også et småbruk på Gran på Hadeland, der han driver Enlien Hestesenter med 18 hester oppstallet. De fleste av dem er islandshester, men han har også noen travere.

– Jeg har vært stevneveterinær på nasjonale og internasjonale arrangementer i regi av Norsk Islandshestforening i 20 år. I tillegg har jeg vært konkurranse-rytter på lavt nivå. Min samboer har en kaldblodshoppe på 13 år som vant et løp på Momarken travbane 16. februar i år. Det er slett ikke verst, sier Lindheim i en samtale med Veterinærtidsskriftet. Han har også fire voksne døtre som er i arbeid eller under utdanning.

Lindheim er en ivrig sanger og har vært med i Sangselskapet Guldbergs Akademiske Kor siden 1985. I år feirer koret

100-årsjubileum, og medlemmene over nå intenst foran jubileumsshowet på Chat Noir, forteller han.

Lindheim har hatt en rekke jobber som veterinær ulike steder i landet. Han har vært distriktsveterinær i Gulen og Masfjord og seinere på Hadeland. Han har også vært seksjonsleder for T. Skretting i Stavanger med hovedansvar for fiskehelsearbeidet og legemidler, samt spesialveterinær på Veterinærinstituttet i Sandnes. Fra 1996 til 1999 var han fagsjef i Tine Meieriet Sør og regionansvarlig for Helsetjenesten for storfe.

Han har jobbet mye med BVD siden tidlig på 1990-tallet.

– For øyeblikket er jeg spesialrådgiver i TINE rådgivning med beredskap og melkeproduksjon som hovedfelt. Vi har startet et nytt program for kartlegging og bekjempelse av virussykdommen BRSV og Coronavirusinfeksjoner på storfe. Dette er de mest tapsbringende infeksjonssykdommene i norsk storfehold i dag, så her er det viktig å øke innsatsen framover, sier Lindheim til slutt.

VETERINÆRDAGENE 2016

Først i verden

Lindheim viste til at Norge var først i verden med å bekjempe BVD, og det skjedde i perioden 1992 til 2006. Det førte til bedre dyrevelferd og dyrehelse og mer effektiv produksjon. Hittil har det gitt en nettogevinst av saneringen for norsk storfehold på mer enn 1 milliard kroner, fortalte han. BVD er fortsatt på topp 5-lista over de mest tapsbringende infeksjonssykdommer i verden på storfe.

– Norge kan om kort tid få status som fri for paratuberkulose. Den er på topp 3-lista over verdens mest tapsbringende husdyrsykdommer, og rammer mange dyrearter. Vi har også sanert bakteriesjukdommen byllesjuka og CAE hos norske melkegeiter, som er hjerne- og leddbetennelse forårsaket av virus, utdypet han.

– I 2016 starter vi bekjempelsen av BRSV og Corona-virus på en mer systematisk måte. Resultatet av alt dette er bedre dyrevelferd, bedre dyrehelse og økt produksjon, samt mindre bruk antibiotika, sa Lindheim til slutt.

Oddvar Lind

Dysect

alfacypermetrin

MOT FLÅTT, LUS, MYIASIS OG SKOGFLUE

**Med repellerende
og insekticid
effekt!**

Dysect -zoetis: Ektoparasittmiddel. Receptgruppe C. ATCvet-nr.: QP53A C08 **PÅHELLINGSVÆSKE, oppløsning 12,5 g/l til sau og lam:** 1 liter inneholder: Alfacypermetrin 12,5 g, hjelpestoffer. **Egenskaper:** Klassifisering: Pyretroid med virkning mot ektoparasitter. **Virkningsmekanisme:** Inhiberer insektenes nerveimpulser, gir insekticid og repellerende effekt. **Fordeling:** Alfacypermetrin er lipofilt og bindes til fett i saueull. **Indikasjoner:** Behandling og kontroll av spyflueangrep hos sau og lam. Behandling av flått og lus hos sau. Reduserer forekomst av skogflueangrep hos sau og lam i inntil 6 uker. **Kontraindikasjoner:** Lam <1 uke. Unngå behandling i svært varmt vær. **Bivirkninger:** Misfarging av ull kan av og til forekomme fra ca. 6-8 uker etter behandling. **Forsiktighetsregler:** Da alfacypermetrin bindes til ullfettet, anbefales det at dyrene har en pelslengde på minst 1 cm ved behandling. Beskyttelsesutstyr (vann-tett forkle, gummistøvler og hansker) bør brukes ved håndtering av preparatet eller nylig behandlede dyr. Behandlingen bør utføres der det er god ventilasjon. Søl på hud eller i øyne skylles straks bort med store mengder vann. Klær med legemiddelsøl fjernes umiddelbart og vaskes. Vask hender og annen ubeskyttet hud etter bruk. **Drektighet/Laktasjon:** Lav toksisitet hos pattedyr, men sikkerhet ved bruk under drektighet og laktasjon er ikke klarlagt. **Dosering:** 1 enkeltdose gir vanligvis 8-10 ukers beskyttelse mot fluelarver og 8-12

ukers beskyttelse mot flått. Ved påvist myiasis vil 1 enkeltdose på affisert område drepe alle fluelarver. 1 enkeltdose dreper normalt alle lus, forekomst av skogflue reduseres i opptil 6 uker. **Spylflue:** Sau (>25 kg): 40 ml. Lam (<25 kg): 25 ml. Lus: Sau (>25 kg): 40 ml. Flått: Sau (>25 kg): 40 ml. Reduksjon av skogflue: 5 ml på hodet mellom ørene, samme dose uansett vekt på dyret. **Administrering:** Appliseres direkte på ullen. Dosen fordeles langs ryggen i en bred stripe fra øverst på halsen til haleroten. **Overdosering/Forgiftning:** 2 x anbefalt dose ga ingen bivirkninger. **Tilbakeholdelsestider:** Melk: Ikke godkjent til sau som produserer melk til konsum. Slakt: 49 dager. **Oppbevaring og holdbarhet:** Oppbevares tørt i tett lukket originalbeholder beskyttet mot sollys. Oppbevares i romtemperatur, skal ikke fryses. Må ikke oppbevares sammen med mat, drikk eller dyrefor. **Pakningen Påhellingsvæske: 12,5 g/liter: Til sau og lam:** 5 liter (ryggdispenser).

Basert på SPC godkjent av SLV: 18.09.2014

zoetis

**ORION
PHARMA**
ANIMAL HEALTH

Stor interesse for akuttmedisin hos hest

Det var stor interesse for akuttmedisin hos hest på Veterinærdagene, og Ellen Tori Senum var en av de fornøyde deltakerne. Hun er til daglig hesteveterinær i Fevik, og vi møtte henne sammen med veterinær Mari Lyngholt som var med å arrangere programmet.

Veterinær Mari Lyngholt har jobbet med hest i mange år, her sammen med hesten Jessica som tilhører en kunde. Mari er ansatt ved Anicura Dyreklinikk Sørland i Kristiansand, Hesteavdelingen.

– Et allsidig og godt program, sier Ellen Tori Senum (t.v.) som er hesteveterinær i Fevik i Aust-Agder, her sammen med veterinær Mari Lyngholt som sitter i programkomiteen for fagseminaret om hest på Veterinærdagene. Foto: Oddvar Lind

– For oss som jobber med hest til daglig, var dette midt i blinken. Det var praktisk orientert, men vi lærte også nye ting og nye prosedyrer. Samtidig fikk vi bekreftet at mye av det vi driver med, er riktig, sier Senum som har jobbet med hest siden 2013. Hun viser til at seminarene var meget godt besøkt begge dagene.

– Er det spesielle ting du vil framheve?

– Ja, vi fikk fine presentasjoner av regional antibiotikase og epidural og gipsing av bein, inkludert ulike typer brudd. I tillegg fikk vi siste nytt om væskebehandling av hest i sjokk. Dertil fikk vi en oppdatering på sykdommer og skader som tidligere førte til avliving, men som nå kan behandles med større grad av suksess. Dette er ting jeg kan bruke mye av i min praksis.

Et godt program

For arrangørene er det viktig å lage programmer som slår an, og dette er veterinær Mari Lyngholt fullt klar over. Hun sitter i styret i HVF og har jobbet profesjonelt med hest i 10 år. Hun har flere tillitsverv i hestemiljøet og jobber til daglig ved Anicura Dyreklinikk Sørland i Kristiansand, Hesteavdelingen.

– For oss i programkomiteen er det viktig å lage et program som er interessant for flest mulig av de som jobber med hest ofte. Vi går gjennom programmet for de siste 10 årene før vi lager et nytt program, og vi legger vi stor vekt på gode foredragsholdere. I år fikk vi tak i 6 foredragsholdere som alle har spesialistutdannelse i hest og som samtidig jobber med behandling av hest i hesteklinikker eller universitetsklinikker. Det slo an.

– Hvordan er interessen for hest for øyeblikket?

– Det varierer litt fra sted til sted. Men vi merker nok litt færre behandlinger. Folk har litt dårligere råd, og da holder de litt igjen. Det er også litt færre salg av hester, både ridehester, travhester og husdyrhester. Vi vet at økonomien spiller en rolle her, så dette kan endre seg hvis folk får bedre råd igjen, sier Lyngholt til slutt.

Oddvar Lind

VETERINARY^{TM} HPM

EN NY GENERASJON AV ERNÆRING TIL HUND OG KATT

NYHET

**Nå lanserer VIRBAC HØYPROTEINFÔRET
til hund og katt!** Det første høypoteinfôret på
det Norske markedet!

www.virbac.no

Nysgjerrig på å få vite mer? Kontakt Virbac!

Shaping the future of animal health

Virbac

VIKTIG FOR VETERINÆRENE Å DELTA I SAMFUNNSDEBATTEN

– Vi kan lære av narasinsaken

– Det er viktig at veterinærene står fram med sine meninger og deltar i samfunnsdebatten. Det viser oppslagene om narasin i kyllingfôr som fikk stor oppmerksomhet i media høsten 2014 og våren 2015, sa veterinær Silje Grønstad ved Veterinærinstituttet i sitt innlegg for tillitsvalgte i forkant av Veterinærdagene på Hamar.

Oppslagene om narasin førte til at salget av kylling gikk kraftig ned i løpet av kort tid. Nortura rykket ut og forklarte at narasin ikke er farlig eller skadelig for mennesker, men det hjalp ikke. I løpet av kort tid ble det bestemt at bruken av narasin i kyllingfôr skulle fases ut. Fra 2016 er narasin helt ute av fôret til norsk kylling, og salget har tatt seg opp igjen.

Mediene har makt

– Oppslagene om narasin og kylling viste at mediene har stor makt. Det samme har forbrukerne. Men flere veterinærer deltok også i debatten, fortsatte Grønstad som har gjennomført et prosjekt om narasin i kyllingsfôr på oppdrag for Nortura. Hun fikk oppdraget før saken eksploderte i media.

En av veterinærene som kom raskt på banen, var Marianne Sunde som jobber både ved Veterinærinstituttet og Folkehelseinstituttet. Hun forklarte i flere omganger at det ikke er farlig å spise kylling som har fått fôr tilsatt narasin. Men hun presiserte at det er svært viktig å følge reglene for god kjøkkenhygiene og at kyllingene skal tilberedes skikkelig.

Narasinresistens mulig

– Bruken av narasin kan føre til resistens, og kryssresistens gir bekymring. Men det er ekstremt lite sannsynlig at mennesker får i seg narasin. Og det er ingen grunn til å tro at narasinresistens utgjør en trussel mot vår helse, understreket Grønstad i sitt innlegg.

– EU ville forby bruken av narasin for 5 år siden, men saken ble ikke fulgt opp. I Norge tok Nortura affære og bestemte at narasin ikke lenger skulle brukes i kyllingfôret. Det ga raskt positive resultater for salget, la hun til.

Grønstad tok også for seg bruken av antibiotika i Norge, der nedgangen har vært på hele 38 prosent i perioden 1995-2014. Størst har nedgangen vært for antibiotika til oppdrettsfisk, mens bruken av antibiotika hos kjæledyr har gått noe opp, fortalte hun.

– Oppslagene om narasin og kylling viste at mediene og forbrukerne har stor makt. Det er viktig at veterinærene bidrar aktivt med sine kunnskaper i slike saker, sier Silje Grønstad (t.v.) på Veterinærinstituttet, er sammen med spesialveterinær på fjørfe i Nortura, Astrid Søyland Grødem. Foto: Oddvar Lind

VETERINÆRDAGENE 2016

Ytterligere ned

– I den nye nasjonale strategien mot antibiotikaresistens for perioden 2015-2020 skal bruken av antibiotika reduseres ytterligere. I dette opplegget er det viktig å få på plass en god og restriktiv praksis for foreskriving av antibiotika, både hos leger og dyrleger. Det trengs også kurs og videreutdanning, samt terapianbefalinger, preserte hun. Målet er at bruken av antibiotika hos landdyr skal ned med 10 prosent fram til 2020, mens det skal ned med 30 prosent hos kjæledyr, påpekte hun.

Tabloid framstilling

Astrid Søyland Grødem som er spesialveterinær på fjørfe i Nortura og styremedlem i DNV-A fortalte i sitt innlegg at mediene ikke får fram det som er viktig i mange saker. Hun klaget over «tabloid» framstilling av narasinsaken, det vil si oppslag som gir flest mulig «klikk» og økt salg, mens det er vanskelig for fagfolk å slippe til i «mediesirkuset», slik hun uttrykte det.

– Vi er på vei mot «Google-samfunnet», hvor det er antall klikk som gjelder. Vi vet for eksempel at antibiotikaresistens er en komplisert sak. Men det er ikke så lett å få dette fram i mediene. Og forskningsrapporter er ikke egnet for tabloidisering, utdypet hun.

Flere oppslag

– Dagens Næringsliv hadde flere oppslag om narasin i kyllingfôr da det stormet rundt saken høsten 2014 og våren 2015. Veterinær Atle Løvland i Nortura ble også intervjuet. Vi fikk intervjuet til sitatsjekk, men avisa laget likevel sin egen vri på stoffet under overskriften «kan gjøre deg resistent mot antibiotika».

– En annen sak var at Legeforeningens president rykket ut i media og fortalte at hun ikke lenger spiste kylling. Hun kom med denne uttalelsen selv om hun egentlig ikke kan noe om dette fagfeltet. Det er vi som kan dette feltet. Med slike uttalelser er det ikke lett å få en saklig framstilling og debatt i mediene, sa Søyland Grødem i sitt innlegg.

Oddvar Lind

Hepacyl

Ny, effektiv klinisk ernæringsstøtte av leveren ved påkjent leverfunksjon. En unik kombinasjon av en rekke dokumenterte hepatoprotektive næringsstoffer.

Ernæringsmessig hepatoproteksjon bidrar til å:

Tilføre naturlige metyldonorer, opprettholde folat /metionincyklus, motvirke oksidativt stress, øke glutatinnmengde, øke galleflyt og utskillelse, immunmodulere, (antiinflammatorisk, anti-profilerativt, proapoptotisk), samt motvirke fettlever og opprettholde nivå av essensielle kofaktorer.

For mer utfyllende informasjon om Hepacyl besøk lifeline.no

Kontaktinformasjon Lifeline: 22 07 19 40 post@lifeline.no

Lifeline as

Livsløp, helse og sunnhet i et faglig perspektiv

HUSK BOLUS TIL LAM VED BEITESLIPP!

- ⇒ Inneholder Jod, Kobolt og Selen
- ⇒ Varer i 4 måneder
- ⇒ For økt tilvekst hos lam
- ⇒ Kan gis når dyret har vomfunksjon
(6 uker / over 20 kg)

Skal jeg bli stor og sterk,
trenger jeg mikromineraler

Akselsens Agenturer A/S
www.aksvet.no tlf: 66 98 60 40

VETERINÆRDAGENE
2016

Philips deltok for første gang

Philips deltok for første gang med utstilling på Veterinærdagene, og Ståle Kragh Jenssen er godt fornøyd med besøket. Han presenterte ultralydapparatet Philips Affiniti 70, og veterinær Stine Dælen fra NMBU smådyrklubben er innom standen når vi kommer forbi.

Utstillingen er populær. Her er veterinær Stine Dælen fra NMBU smådyrklubben i samtale med Ståle Kragh Jenssen i Philips om selskapets ultralyd-apparat Philips Affiniti 70. Foto: Oddvar Lind

– Det er større marked for denne type apparater i dag, fordi prisene har falt de siste årene. Vi har fått en del avtaler med veterinærer her på standen som vi skal følge opp, sier Jenssen som er selger i Philips. Ultralyd-apparatet Philips Affiniti 70 er et lite og brukervennlig apparat som har mange bruksområder. Det kom på markedet i 2014 og er relativt nytt, fremholder han.

Veterinær Stine Dælen har vært innom flere stands. Hun har også vært en flittig deltaker på Veterinærdagene, særlig på smådyrseminarene.

– Jeg er veldig godt fornøyd med konferansen, både med valg av temaer og foredragsholdere. Og så er det alltid hyggelig å treffe gode kolleger, sier Dælen i en kommentar.

Oddvar Lind

Der alt
starter!

NYHET!

AVSINING

DYRESTELL

JURHELSE

VELFERD

Velactis «Ceva Santé Animale»

Prolaktinhemmende middel. Reseptgruppe: C. ATCvet-nr.: QG02C B03.

INJEKSJONSVÆSKE, oppløsning 1,12 mg/ml til storfe: 1 ml inneh.: Kabergolin 1,12 mg, dimetylsulfoksid, triglyserider. **Egenskaper:** Virkningsmekanisme: Prolaktinsekresjonen hemmes via stimulering av dopaminreseptorer i hypofyseforlappen. Melkeproduksjonen reduseres og dermed også melkespreng og jursmerter i løpet av 1-2 dager. **Absorpsjon:** T_{max} etter ca. 3 timer, biotilgjengelighet >90%. **Proteinbinding:** >74%. **Halveringstid:** Ca. 20 timer. **Metabolisme:** Hovedsakelig i lever. **Utskillelse:** Ca. 66% via avføring, resten via urin. **Indikasjoner:** Hjelpemiddel for rask avsining til bruk i et besetningsprogram for melkekyr. Reduksjon av melkeproduksjonen for å redusere melkelekkasje ved avsining, nye jurinfeksjoner i sinperioden samt ubehag. **Kontraindikasjoner:** Overfølsomhet for innholdsstoffene. **Bivirkninger:** Mindre lokalreaksjoner (oftest hevelser) er vanlig. **Forsiktighetsregler:** Kan brukes til sinkyr, men kun dersom det ikke foreligger subklinisk mastitt. Kabergolin har skadelige effekter på akvatiske arter. Kyr skal derfor

ikke ha tilgang til åpent vann og heller ikke forurense vannløp med avføring før tidligst 5 dager etter behandling. Gravide og ammende bør unngå kontakt med preparatet. Ved utilsiktet egeninjeksjon, søk straks legehjelp. **Drektighet/Laktasjon:** Kan brukes til drektige dyr. Skal kun brukes ved avsining, da bruk reduserer melkeproduksjonen. **Dose-ning:** 5,6 mg kabergolin (tilsv. 5 ml) gis som 1 enkeltinjeksjon. **Administrering:** Skal gis i.m. innen 4 timer etter siste melking. Vask hendene etter bruk. **Overdosering/Forgift-ning:** Forbigående redusert appetitt ved 1,5-2 x anbefalt dose. Reversible fordøyelsesproblemer ved 9-15 x anbefalt dose. **Tilbakeholdelsestider:** Melk: 0 timer etter kalving ved sinperiode ≥32 døgn og 4 døgn (8 melkinger) etter kalving ved sinperiode <32 døgn. Slakt: 23 døgn. **Oppbevaring og holdbarhet:** Holdbar i 28 dager etter anbrudd. **Pak-ninger:** Injeksjonsvæske: 1,12 mg/ml. Til storfe: 25 ml (hettegl.). Basert på SPC god- kjent av SLV:09.12.2015

Velactis® is a trademark owned by:

**ORION
PHARMA**
ANIMAL HEALTH

VETERINÆRDAGENE
2016

SpermVital mot nye høyder

Veterinær Elisabeth Kommisrud er oppfinner av SpermVital, og hun har gjort en kjempeinnsats for å utvikle denne teknologien mot nye høyder. På Veterinærdagene presenterte hun noen av hovedpunktene i denne eventyrlige reisen som har vart i 15 år og bragt Norge i front på dette området.

– La meg bare understreke at dette er resultat av et teamarbeid i et inspirerende miljø for bioteknologi på Hamar, men også i samarbeid med SINTEF og andre partnere, fortalte Kommisrud til en gruppe veterinærer som besøkte Genos anlegg på Hamar i forkant av Veterinærdagene. Kommisrud er til daglig forskningsleder i SpermVital som eies av Geno, og i tillegg professor ved Høgskolen i Hedmark.

– Det hele startet med en ide om å forlenge spermienes levetid, både før og ikke minst etter inseminasjonen. Det innebærer en prosessering av sæden der spermier immobiliseres i en alginatbasert gel. Den vil etter inseminasjonen gradvis løses opp og dermed frigi spermier over lengre tid i uterus. Det gir potensial for større grad av befruktning, og erfaringene er gode, understreket hun i sitt innlegg på Veterinærdagene.

Ny teknologi

– Dette er en ny og revolusjonerende teknologi som er patentert i over 40 land. Vi tilbyr nå teknologien for produksjon av oksesæd til blant annet Norge, Sveits, Østerrike, Spania og Kroatia, fortsatte hun.

Kommisrud viste til at det er betydelig interesse for teknologien fra store deler av verden, også fra de store seminselskapene. Målet er å etablere SpermVital som verdens sterkeste merkevare i seminbransjen. I første omgang skal vi konsentrere innsatsen om Europa, deretter USA og Sør-Amerika. Hovedmarkedet er melkeprodusenter med Holsteinkyr som står for mer enn 90 prosent av verdens melkeproduksjon. Rasen er belastet med store fruktbarhetsproblemer, påpekte hun.

– I neste omgang skal vi overføre teknologien til andre dyrearter. I første rekke vil svin bli prioritert. Hos svin er antall inseminasjoner internasjonalt trolig av samme omfang som for storfe. For svinebøndene vil det bety store økonomiske gevinster, fordi SpermVital-teknologien skal erstatte inseminasjon to dager på rad med en inseminasjon med sæd som har lang levetid, presiserte hun.

Det foregår enn intens forskning for å forbedre Sperm Vital-teknologien. Her er veterinær og forskningsleder Elisabeth Kommisrud i Sperm Vital AS i sving i laboratoriet på Hamar (Foto: Gunnar Klingwall).

Intens forskning

Selv om SpermVital er et produkt med økende omsetning i markedet, pågår det en intens forskning for å forbedre produktet. Det gjelder også arbeidet med å framskaffe bedre dokumentasjon, forbedre produksjons-effektiviteten og overføre teknologien til andre arter.

– Vi satser mye på forskning og har nå fire store pågående forskningsprosjekter og en forskningsavdeling med 10 medarbeidere i ulike stillingsbrøker. En rekke prosjekter over flere år har hatt som mål å utvikle nye bioteknologiske metoder for å konservere sæd. Disse metodene omfatter utvikling av systemer for immobilisering for spermier og studier på virkningen av gel-immobilisering på spermienes funksjonalitet, forklarte Kommisrud.

En gruppe veterinærer besøkte Genos lokaler på Hamar i forkant av Veterinærdagene. I lokalene er flere miljøer innen bioteknologi samlet, blant dem Norsvin og Tyr. Foto: Oddvar Lind

– Mye av forskningen foregår in vitro på laboratoriet. Hensikten er å vise hvordan immobilisering og oppløsning av gelen påvirker spermienes funksjonalitet. In vitro-modeller som etterlikner forholdene i uterus, har vist at oppløsning kan foregå både raskt og langsomt, avhengig av gelens og mediets sammensetning, utdypet hun.

Pilot og feltforsøk

Når ønsket kvalitet er oppnådd in vitro, blir det gjennomført inseminasjonsforsøk. Først kjøres det mindre pilotprosjekter, deretter større feltforsøk. Disse forsøkene kan være blindet eller gjennomføres som en klinisk kontrollert studie. Ved kliniske studier kan man benytte synkronisering av brunst og velge tidspunkt for inseminasjon.

– På denne måten får vi svar på om immobiliserte spermier beholder befruktningspotensialet over et forlenget tidsrom. Dette er aktuelt i Norge med tanke på at dobbeltinseminasjon kan erstattes av enkeltinseminasjon med SpermVital-sæd. Dessuten er det svært aktuelt i land som benytter brunstsynkronisering i større omfang enn her til lands, fortalte Kommisrud.

– I 2015 ble 18,3 prosent av alle inseminasjoner i Norge utført med SpermVital-sæd til tross for at fruktbarhet ikke betraktes som noe problem for NRF-rasen og uten at teknologien har blitt markedsført i særlig grad, sa Kommisrud i sitt innlegg.

Oddvar Lind

Metacam oral mikstur til gris gis direkte i munnen eller på fôret

- ✓ Enkelt
- ✓ Ingen injeksjon
- ✓ Smaker godt ... ifølge purkene

Boehringer
Ingelheim

Vetmedica

Postboks 155 - 1376 Billingstad
Tlf. 66 85 05 70 - www.bivet.no

*Ny drench
sprøyte*

Kan rekvireres kostnadsfritt fra
Boehringer Ingelheim

MIKSTUR, suspensjon 15 mg/ml til gris: 1 ml inneh.: Meloksikam 15 mg, natriumbenzoat 1,5 mg, sorbitol, glyserol, sakkarinnatrium, xylitol, natriumdihydrogenfosfatdihydrat, silika (kolloidal vannfri), hydroksyetylcellulose, vannfri sitronsyre, rensert vann. **Honningsmak. Indikasjoner:** Gris: Til bruk ved ikke-infeksiøse lidelser i bevegelsesapparatet for å redusere symptomer på halthet og inflammasjon. Som tilleggsbehandling ved puerperal sepsis og toksemi (MMA) sammen med passende antibiotikabehandling. **Kontraindikasjoner:** Gris: Skal ikke brukes ved svekket lever-, hjerte- eller nyrefunksjon og blødningsforstyrrelser, eller ved påvist ulcerogene lesjoner. Kjent overfølsomhet for virkestoffet eller noen av hjelpestoffene. **Bivirkninger:** Gris: Ingen. **Forsiktighetsregler:** Hvis bivirkninger opptrer skal behandlingen avbrytes og veterinær kontaktes. Unngå bruk hos dehydrerte, hypovolemiske eller hypotensive dyr, da det er en potensiell risiko for økt nyretoksisitet. Personer som er overfølsomme for NSAIDs bør unngå kontakt med preparatet. **Interaksjoner:** Skal ikke administreres samtidig med andre NSAIDs, glukokortikoider eller antikoagulantia. **Drekthet/Laktasjon:** Gris: Kan brukes ved drektighet og diegiving. **Dosering:** Gris: Engangsdose på 0,4 mg meloksikam/kg kroppsvekt (dvs. 2,7 ml/100 kg) i kombinasjon med passende anti-biotikabehandling. Ved behov kan ytterligere en dose meloksikam administreres etter 24 timer. I tilfelle av MMA med alvorlig forstyrret generell oppførsel (f.eks. anoreksi) anbefales bruk av Metacam 20 mg/ml injeksjonsvæske. Skal administreres fortrinnsvis blandet med en liten mengde fôr. Alternativt skal det gis før fôring eller direkte i munnen. Suspensjonen gis med Metacam doseringssprøyte som er vedlagt pakningen. Doseringssprøyten plasseres på flasken og har en kg-kroppsvekt-skala. **Overdosering/Forgiftning:** Ved overdosering skal symptomatisk behandling initieres. **Tilbakeholdesestider:** Gris: Slakt: 5 døgn. **Utleveringsgruppe:** C. **Oppbevaring og holdbarhet:** Åpnet flaske er holdbar i 6 måneder.

Hamar et bioteknologisk senter

– Hamar er et bioteknologisk senter i Norge, og mulighetene på dette feltet er meget store framover, sa fylkesmann i Hedmark Sigbjørn Johnsen i et innlegg for tillitsvalgte i forkant av Veterinærdagene på Hamar. I kjent stil krydret han innlegget med historier fra det politiske liv og hjemfylket Hedmark.

En gruppe veterinærer besøkte Genos lokaler på Hamar som har flere bedrifter og kompetansemiljøer som satser internasjonalt: Her er inn lederne på «mini-seminaret», fra venstre: Oddbjørn Flataker, Tyr, Nils Chr. Steig, SpermVital, Elisabeth Kommisrud, SpermVital, Ann Helen Gaustad, Norsvin og Hans Storlien, Geno. Foto: Oddvar Lind

Storfint besøk: Vi mener bioteknologi har en stor framtid og at Hamar-regionen kan bli et senter for denne satsingen, sier fylkesmann Sigbjørn Johnsen, her sammen med generalsekretær Hans Petter Bugge og president Torill Moseng i Veterinærforeningen. Foto: Oddvar Lind

– Vi har en komplett verdikjede på jord og skog i dette området, og det er allerede oppnådd gode resultater på gensida. For eksempel er kryptogen en revolusjonerende oppfinnelse for å oppbevare gener, fortalte Johnsen som har vært stortingsrepresentant for Ap i en årrekke og finansminister i to perioder.

Den nye oljen

Enkelte eksperter har omtalt bioteknologi som «den nye oljen» og mener at Hamar kan bli et ledende miljø på bioteknologi i verden. Selskaper som Geno, VitalSperma, Norsvin og Tyr er allerede blitt en kommersiell suksess, og markedspotensialet for produkter fra disse selskapene blir betraktet som meget stort. En gruppe veterinærer besøkte dette miljøet i forkant av Veterinærdagene. Det ga mersmak.

– Det er de samme grunnleggende prinsippene som gjelder for skogbruk, landbruk, fisk og havbruk. Vi snakker om friske dyr og en sunn biomasse, god og kortreist mat, samt nye produkter som bidrar til å løse lokale og globale problemer innen matvareproduksjon, helse og miljø, sa Sigbjørn Johnsen i sitt innlegg.

Dagens oppdrettsnæring ville ikke ha vært mulig uten moderne bioteknologi. Men eksemplet viser også at flere problemer må løses samtidig for at næringen skal bli bærekraftig i hele verdikjeden.

Høye ambisjoner

Norge har relativt høye ambisjoner på flere felt innenfor bioteknologi. Men biomiljøet på Hamar ønsker en sterkere satsing framover. Det vil gi økonomisk uttelling, mener Karianne Eide Longva som leder næringsklyngen Arena Heidner på Hamar. Hun holdt et foredrag i Biohuset på Høgskolen i Hedmark i august i fjor. Blant tilhørerne var Ap-lederen Jonas Gahr Støre.

– Innen 2025 mener vi at hver krone som blir investert i forskning på bioteknologi, vil føre til 10 kroner i økt omsetning, sa Longva. Hun etterlyste politisk drahjelp.

– Vi har behov for et økonomisk løft for å skape en mer forutsigbar framtid. Vårt ønske er å få på plass et stort forskningsløft for innlandet og samle hele biomiljøet i et stort klimasenter på Hamar, fortalte Longva.

Jonas Gahr Støre var positiv til utspillet og lovet å følge opp saken. – Dette har jeg en ambisjon om å få til, sa Gahr Støre i en kommentar etter møtet.

Oddvar Lind

VETERINÆRDAGENE
2016

Glimt fra utstillingen

Gøy på stand: Veterinær Liva Vatne i AniCura med den adopterte hunden "Nya" som nettopp er PDA-operert, her sammen med Hanne Herstad i Anicura (t.v.) og Marianne Aabech i Bayer. "Nya" tiltrakk seg stor oppmerksomhet på standen. Foto: Oddvar Lind

Faglig oppdatering: Det var stor interesse for produkter og tilbud fra de 41 utstillerne på Veterinærdagene på Hamar. Utstillingen er et naturlig treffpunkt mellom seminarene, og her treffer man lett kolleger og venner. Foto: Oddvar Lind

Akuttmedisin hos hund og katt engasjerte

SVFs tema under Veterinærdagene på Hamar var «Akuttmedisin hos hund og katt». Foredragsholder Bert Jan Reezigt, DVM fra Blå Stjärnans Djursjukhus i Göteborg fikk svært gode tilbakemeldinger, og deltagerne satt igjen med mye nyttig kunnskap om akuttpraksis som kan brukes i egen klinikk.

Reezigt holdt svært gode forelesninger blant annet om håndtering av skadde hunder og katter, håndtering av pasienter med dyspne, bakteriell peritonitt og forgiftninger. Til tross for alvorlige tema var forelesningene morsomme, svært praktisk rettet og med mange caser. Forelesningene var spekket med gode bilder og illustrasjoner og grundige prosedyrer. Under følger et lite sammendrag fra to av forelesningene.

Håndtering av traumepasienter

Triage er prosessen med å prioritere syke eller skadde hunder og katter for behandling avhengig av alvorlighetsgraden på skade eller sykdom. Vurderingen starter allerede når eier ringer, og selve vurderingen på klinikken bør ta kun 30–60 sekunder. Slik kan pasienter med livstruende skader prioriteres og få øyeblikkelig behandling. Bokstavrekken ABCDE er nyttig som huskeregel: Airway- Breathing- Bleeding-Cardiovascular/ circulation, level of consciousness- Disability- Exposure.

Traumatisk sjokk gir veldig forskjellige kliniske symptomer på hund og katt. Hos hund ses ofte en nedstemt pasient, tachycardi, forlenget crt, bleke slimhinner, og ofte et normalt blodtrykk. Hypotensjon ved ankomst i klinikk er negativ prognostisk faktor. Sirkulatorisk sjokk medfører en senkning i effektiv perfusjon av vev og dermed redusert oksygenleveranse. Dette medfører celledskade og død. Hundens sjokkorgan er tarmen, og Reezigt vektla at det er viktig å gi tarmen næring raskt. Han presiserte at dette var tarmernæring han snakket om, ikke ernæring for å holde kroppsvekten. Dersom man ikke starter med tarmernæring etter 2 timer, vil man kunne se skade på tarmen etter 2 dager. Laktat er en parameter han måler ofte. Laktat dannes når celler ikke får nok oksygen og de skifter til anaerob metabolisme. Han anbefalte også å bruke flere laktatmålinger for å vurdere utviklingen hos pasienten. Dersom verdien halveres innen 5–6 timer, er det bra. Hvis laktat øker selv om man gjør alt man kan for dyret, er det en dårlig prognose. Man ser ofte høyere verdier på hund enn katt.

Kattens vanligste kliniske symptomer ved sjokk er hypotensjon, hypotermi, bradycardi mens sjokkorganer er lunger og myocardium. Han betonte viktigheten av

å følge med på respirasjonen og hjerterefrekvensen de følgende to dager etter sjokk for å registrere skader på lunger og hjertet.

Reezigt anbefalte FAST (Focused Assessment with Sonography for Trauma) ultralydundersøkelse på traumepasienter. Her foretas det en kort ultralydundersøkelse av buk og brysthule for å vurdere om det er fri luft eller væske. Husk smertebehandling! Man er kanskje redd for å gi et skadet dyr høye doser med sterke analgetika da man frykter sedasjon. Dette tilbakestet han. Jo høyere smerte dyret har, desto høyere dose analgetika trenger det, og desto mindre bivirkninger ser man av analgesien. Kroppen håndterer heller ikke sirkulasjonen like bra når den er smertepåvirket. Vær forsiktig med NSAIDs.

Væskebehandling er svært viktig, totaldose krystalloider for hund er 80 ml/kg kroppsvekt. Målet for væskebehandlingen skal være at pulsrate synker mens pulsen blir mer fylt, laktat skal synke og kroppstemperaturen normaliseres/øker. 25% av totalmengden gis som bolus over 30 min, hvis ikke mål er oppnådd etter to behandlinger, gis en bolus med kolloider (hetastarch 5 ml/kg, kan gjentas 4x). For katt er totaldosen krystalloider 50 ml/kg kroppsvekt. Kolloider (Hetastarch 3 ml/kg over 10 min), kan gjentas 4x. Hetastarch er kontraindisert i tilfeller som azotemi, dehydrering, blødningstendenser og Addison krise. Reezigt viste også til studier der insidensen av akutt nyresvikt øker ved bruk av kolloider. Han er derfor blitt mer tilbakeholden på bruk av kolloider enn før.

Diagnostikk og behandling av bakteriell peritonitt hos hund

En septisk peritonitt er en inflammasjonstilstand i peritoneum sekundært til kontaminering av mikrober og dødeligheten er i litteraturen oppgitt til 20–68%. Septisk peritonitt kan være primær, sekundær eller tertiær hvorav primær regnes som en spontan infeksjon uten kjent årsak. Sekundær peritonitt skyldes en underliggende primærårsak i buken – de fleste tilfeller skyldes «tap av integritet» i GI trakt, for eksempel perforerende fremmedlegeme, perforerende ulcer, ruptur av magesekk ved GDV, ischemisk skade eller iatrogene skader

VETERINÆRDAGENE

2016

som lekkasje etter suturering i GI trakt. Tertiær peritonitt er tilfeller hvor behandling for sekundær peritonitt ikke har lyktes, og hvor man må rebehandle. Viktige suksessfaktorer for å unngå lekkasjer er kirurgisk teknikk (hvor for eksempel god blodtilførsel sikres og det er lite tensjon) og en erfaren kirurg. Risikofaktorer for lekkasje etter anastomoser vil være blant annet fremmedlegeme, økt alder, diabetes, neutrofil, lav serum albumin, blodtransfusjon og lang operasjonstid. Det er viktig prognostisk å oppdage en lekkasje så raskt som mulig. Ikke alle pasienter viser tydelige kliniske tegn, og det anbefales å måle CRP og gjøre FAST ultralyd på dag 4-5 og 8-9. Dette er fordi styrken i suturen avtar etter 5 dager og reaksjoner kan sees også etter 9 dager. Han gjennomgikk egne kasus og fortalte hva som var bra og mindre bra. I oppvåkningsfasen etter en operasjon kan det være vanskelig å se om pasienten er dårligere på grunn av komplikasjoner i forbindelse med operasjonen, eller om det bare er virkning av narkosen. Laktat kan brukes som indikator

på perfusjon og vevsskade og albumin er indikator på blødning da albumin synker raskere enn HCT ved blødning etter operasjon. Øvrige nyttige tester er generell biokjemi og hematologi, samt analyse av fri væske i buken hvis det er lekkasje. Bukvæsken kan sjekkes for bakterier, men dette er ikke alltid like enkelt å se. Hvis derimot glukose i bukvæske er mindre enn glukose i blodet, er dette et tegn på bakterier i bukhulen. Tilsvarende dersom laktat i bukvæsken er høyere enn laktat i blodet. Behandling vil være bredspektret antibiotika, væsketerapi, smertebehandling og tidlig start med enteral næring- dette vil motvirke ulcer, øker IgA konsentrasjonen, stimulerer immunforsvaret og sårhealing, samt er positivt for blodsirkulasjonen i GI trakt.

For styret i SVF

Eva Egeberg

Vigdis Børset Rædergård

Du er garantert våre beste priser på forsikring

Magnus Wibe, Storebrand

Den norske veterinærforening har sammen med Akademikerne forhandlet frem en fordelsavtale for sine medlemmer på forsikring. Det betyr at du kan forsikre deg selv, din familie og dine eiendeler til ekstra gunstige betingelser. Du har også tilgang til et eget forsikringskontor, **telefon 67 51 93 05**, som hjelper deg med råd og spørsmål om dine forsikringer.

Du kan enkelt sjekke pris og bestille forsikringer på **storebrand.no/vetnett**

Heder og ære til deltagere på Veterinærdagene

Takket være iherdig innsats fra deltagere, utstillere, støttespillere og samarbeidspartnere blir Veterinærdagene stormønstringen for veterinærmiljøet i Norge. Da er det på sin plass at sentrale bidragsytere får oppmerksomhet fra arrangøren.

Pris for beste utstilling til Sanimalis, hederspris til Kirsten Richter, blomster til Bjørn Loe og innskriving i Den Gyldenrøde bok av Sven Åge Varden var noen av høydepunktene på årets arrangement.

Gratulerer!

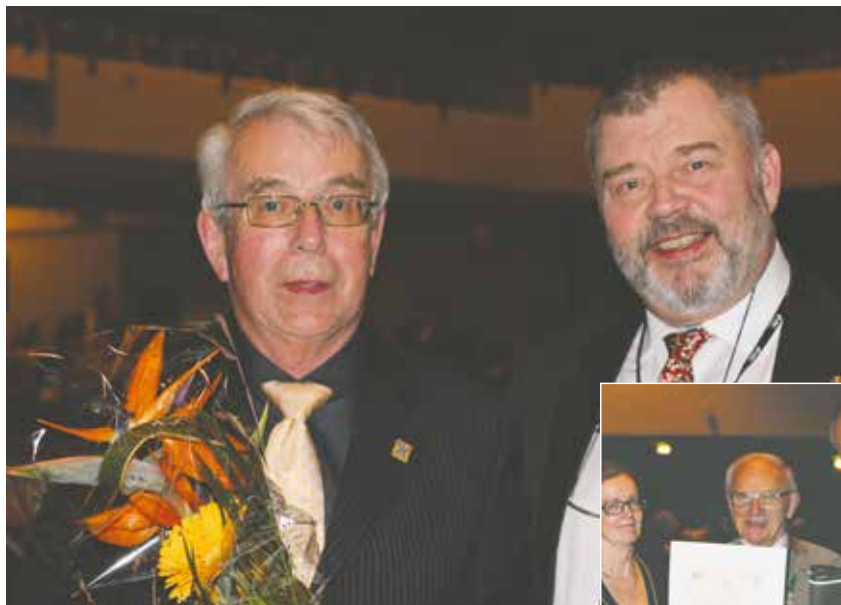

Beste stand: Årets utstillere ble Sanimalis, leverandør av journalløsninger. Prisen ble overrakt av Torill Moseng til Morten Bygland.

Kollegialt: Sven Åge Varden og Torill Moseng hygger seg under festmiddagen.

VETERINÆRDAGENE
2016

Takk!: Bjørn Loe (t.v.) i MSD Animal Health mottar blomster og takk fra Hans Petter Bugge for takk-for-maten tale og mange års innsats for veterinærene.

Ærespris: Kirsten Richter (t.v.), i Boehringer Ingelheim Vetmedica, mottar ærespris fra Torill Moseng for gjennom mange år å ha deltatt med engasjement, kreativitet og gjennomføringskraft på Veterinærdagene.

Heder: Sven Åge Varden, tidligere distriktsveterinær og æresmedlem i Veterinærforeningen, er innskrevet i Den Gyllenrøde Bok, her flankert av Jorunn Vormeland og Tormod Mørk.

Tekst og bilder: Steinar Tessem

ALLERGI

Sett høyere mål for allergipasientene

- ✓ Absolutt IgE spesifikk (HESKA Allercept)
- ✓ Dermatologisk veiledning
- ✓ Individuell behandling
- ✓ Skandinaviske testpaneler

Dr. Baddaky®

Sammen med veterinæren – til det beste for dyret.

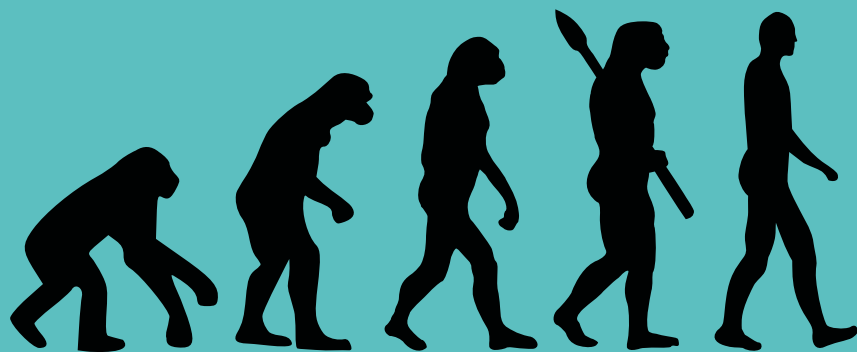

www.draddaky.no

JUNIORKURS20

En uke full av foredrag, studiebesøk, workshops og opplevelser med fokus på kuveterinærens utfordringer i dag og i morgen.

For deg som kan tenke deg en fremtid som kuveterinær!

MANDAG 22 AUG.

SAMMEN

- 12.15 Avreise Kastrup
- 16.30 Ankomst og innkvartering
- 17.00 Introduksjon til kurset
Vibeke Falkengaard
Thomas Manske
Boehringer Ingelheim Vetmedica • Team Kvæg
- 18.00 Middag
- 19.00 Teambuilding - Kuveterinærens hverdag i teori og praksis
Team Kvæg
- 21.00 Kveldsmat

TIRSDAG 23 AUG.

KALVEN & KUA

- 08.00 Besetningsbesøk - Slik jobber vi praktisk og systematisk med kliniske undersøkelser
Nils Hansen, Kvægdyrlæge
Jennie Hed Hansen, Kvægdyrlæge
Dyrlægeteamet Sydvet A/S
- 11.00 Bruk av kliniske undersøkelser i dansk sunnhets-rådgivning innen melkeproduksjonen
Jennie Hed Hansen, Kvægdyrlæge
- 12.00 Lunsj

- 13.00 Kalven i fokus - En god start forlenger livet!

Anne Mette Danscher
Sanna Soleskog
Boehringer Ingelheim Vetmedica • Team Kvæg

- 14.30 Kaffe

- 15.00 Klauvsignaler og andre viktige kusignaler - Lær deg "å lese ku"!
Marie Skau, Kvægdyrlæge, LVK Kvægteam Syd

- 17.30 Pause

- 18.00 Husdyrproduksjon under isolerte forhold - studiebesøk på Rømø
Nils Hansen, Kvægdyrlæge

- 20.00 Middag

ONSDAG 24 AUG.

BONDEN & VETERINÆREN

- 08.00 Gårdagens opplevelser og dagens aktiviteter
Baldur Helgason
Boehringer Ingelheim Vetmedica • Team Kvæg
- 08.15 Bondens økonomi "for dummies"
Sanna Soleskog
- 09.30 Pause
- 10.00 LEAN i bondens og min arbeidsdag - også i din?
Emelie Oskarsson, Rådgivare, Växa Sverige
- 11.00 Fra problemløser til fremgangsfikser - slik jobber jeg som veterinær i melkebesetninger
Helena Kättström, Rådgivare, Växa Sverige
- 12.00 Lunsj

**Boehringer
Ingelheim**

Vetmedica

Postboks 155, 1376 Billingstad
Tlf: 66 85 05 70 - www.bivet.nu

LOKALISERING:

Skærbæk Kursus- og Fritidscenter
Storegade 46-48, DK-6780 Skærbæk
www.kursus-fritidscenter.dk

16

Innsikt

Inspirasjon

Nettverk

Utvikling

JOIN THE (R)EVOLUTION!

22-26 AUGUST 2016

- 13.00 Det kjøttet vi akkurat spiste, hvordan ble det produsert?
Produksjonssystemer for storfekjøtt
Margareta Dahlberg, Rådgivare, MD Lantbruksråd
- 13.30 Siste nytt fra den kuveterinære verden
Christina Judin, Leg Vet, Distriktsveterinærerna
- 14.30 Pause
- 15.00 Hva gjør veterinæren på forbrettet?
Margareta Dahlberg
- 18.00 Middag
- 19.00 Hvorfor hører ikke folk hva man sier - og hva kan man gjøre med det?
Sigge Birkenfalk, Communicans AB
- 22.00 Kveldsmat

TORS DAG 25 AUG.

SE BESETNINGEN MED NYE ØYNE

- 08.00 Gårdagens opplevelser og dagens aktiviteter
Thomas Manske
- 08.15 The cow at milking - optimizing and troubleshooting the interaction between animal, man and machine
Ian Ohnstad, Director, The Dairy Group
- 12.00 Lunsj
- 13.00 Besetningsbesøk - fokus på jur, klauver, kalv og føring
- Jur
Peter Dahlgaard, Kvægdyrlæge, Ans Kvægpraksis
- Klauver
Ninna Schultz, Kvægdyrlæge, Ribeegnegns Dyrleger

- Kalv
Katrine Lawaetz, Kvægdyrlæge, Vestjyske Dyrleger
- Føring
John Thomsen, Kvægdyrlæge, DC Sydvest A/S

- 16.30 Hva så jeg, hva hørte du? Avrapportering i grupper
- 18.00 Motiverende samtale - Hvordan går du fra observasjon via analyse til råd som gir dåd?
Louise Juhl Rytter, Kvægdyrlæge
Dyrlegerne Bredsten - Jelling - Billund
- 20.00 Middag
Hjemsted Oldtidspark

FREDAG 26 AUG.

DU - OG DIN FRAMTID

- 09.00 Gårdagens opplevelser og dagens aktiviteter
Anne Mette Danscher
- 09.15 Morgendagens kuveterinære arbeidsformer - en titt på trender
Troels Løwig Larsen
Boehringer Ingelheim, Vetmedica • Team Kvæg
- 10.15 Making the change into practice - key success factors
Hannah Batty, Veterinarian, Lambert Leonard and May Farm Vets
- 11.45 Kursavslutning og evaluering
Vibeke Falkengaard
Thomas Manske
- 12.30 Lunsj
- 13.30 Avreise
- 17.30 Ankomst Kastrup

KURSAVGIFT:

3.750,- kr. for veterinærer

1.500,- kr. for vet. studenter

Kursleder: Thomas Manske, tlf: 0703-42 71 51

thomas.manske@boehringer-ingelheim.com

Spørsmål: Baldur Helgason, tlf: +47 907 66 885

baldur.helgason@boehringer-ingelheim.com

OBS:

Vær vennlig og merk dere at siste dagen for påmelding er fredag 24. juni 2016 på www.bivet.nu eller via skanning av koden:

DNVs takstundersøkelse i smådyrklionkker våren 2016

Det er et ønske blant veterinærforeningens medlemmer at vi skal gjennomføre takstundersøkelser i smådyrklionkker/smådyrpraksis. DNV har derfor igjen gjennomført undersøkelse av takster i smådyrklionkker spredt rundt i landet.

Om undersøkelsen

DNV vil gjennomføre en takstundersøkelse årlig eller annet hvert år. Vi vil prøve å tilpasse spørsmålene så godt det lar seg gjøre i forhold til de tilbakemeldinger vi får gjennom undersøkelsene. Det vil bli laget og publisert statistikk på grunnlag av undersøkelsene. Alle klionkker som ønsker kan være med, og vil bli

lagt til fortløpende etter hvert som det meldes interesse. Vi har i år sendt ut spørsmål til alle adresser/kontaktpersoner vi har hatt i de ulike klionkkene. Vi ser dessverre allikevel at ikke alle har mottatt denne. I år var det 69 som svarte, som er vesentlig flere enn sist, men da var det også færre som ble spurt.

Vi gjør oppmerksom på at spørsmålene ikke alltid er enkle å svare på, og vi takker derfor spesielt alle de som har tatt seg bryet med å svare. Vi skulle selvsagt ønske flere hadde svart, og dere som har interesse av svarene, og ikke har besvart undersøkelsen, håper vi at vil vurdere å besvare denne neste gang.

Spørsmålene er stort sett de samme som sist, med noen mindre endringer.

Honorar i kroner uten MVA for type behandling	antall	gjennomsnitt	høyest	lavest
Honorar pr. time	61	1510	3000	800
Kalkulert minuttpris (Kalkulerte utgifter/fakturerbare minutter)	49	26,4	50	12,5
Etterkontroll	63	355	898	155
Resepthonorar	66	94	180	50
Kloklipp hund	68	179	302	65
Vaksinering	68	347	580	177
ID merking	68	334	800	86
Passutstedelse	64	170	500	16
Attestasjon av ormekurbehandling	67	129	300	40
Sedasjon hund	65	227	880	40
Anestesi hund	62	515	2060	110
Gassanestesi hund	53	784	2200	200
Tannrens hund	68	1010	1900	375
Kastrasjon av hannkatt	69	541	1450	80
Kastrering av hunnkatt	69	1000	2400	110
Kastrasjon av tispe	67	4137	10000	2080
Kastrasjon av hannhund	69	2330	4500	730
HD-Røntgen hund	68	925	2400	370
HD og AD røntgen av hund	68	1232	2800	670
Drektighetsundersøkelse med ultralyd	66	524	3015	160
Keisersnitt hund	65	5843	12000	3112
Keisersnitt katt	66	2905	8000	940
Pyometra operasjon hund	65	5899	16000	2500
Avlivning av hund	68	680	1302	289
Avlivning av katt	69	462	890	200

Resultatene under er et utdrag av alle spørsmålene. Det er fortsatt muligheter for feilkilder og usikkerhet i materialet men de er mindre enn sist gang, da svarene ble besvart bedre, og utvalget også er større.

Det er ikke prisene til eier som er oppgitt, men honorar uten mva som veterinæren tar for behandlingen. Utstyr og medisinbruk kommer i tillegg.

Fra forrige undersøkelse med færre respondenter har gjennomsnittet minnet litt for de fleste honorarene, mens ytterkanten har økt i hver sin retning. Honorarene er oppgitt i kroner uten MVA.

Vi har gått ut fra hund med vekt på 22 kg, og katt med vekt på 5 kg.

Annet

Vi spurte også om veterinærene tok betalt for telefonkonsultasjon, men kun et fåtall gjorde dette. Det er kanskje noe flere bør vurdere, da veterinærene som besvarer disse henvendelsene også skal ha betalt for jobben?

For ettermiddags og kvelds/nattarbeid tok de fleste høyere takster, vanligvis rundt 100 %.

Dersom din klinikk ønsker å være med i undersøkelsen, send en epost til ct@vetnett.no

Det lages en noe mer omfattende rapport som legges ut på Vetnett.no, under ledelse.

Christian Tengs

DNV

Utlysning av midler fra Dyrlege Smidts Stiftelse for 2016

Dyrlege Smidts stiftelse har til formål å forvalte sine eiendeler til beste for allmennhetens interesse i best mulig behandling av syke og/eller skadde dyr. I den forbindelse deler stiftelsen årlig ut midler i størrelsesorden ca. kroner 500.000,-.

Utdelingen av midler skal fortrinnsvis relateres til hund, men styret kan også dele ut midler til andre formål innenfor stiftelsens vedtekter. Det kan hvert år deles ut midler til flere søkere og skal blant annet kunne deles ut til:

- Forskningsprosjekter (herunder også delfinansiering av brukerstyrte prosjekter), men ingen binding ut over det beløp som blir bevilget som et engangsbeløp.
- Prosjekter i regi av organisasjoner eller enkeltpersoner/klinikker.
- Støtte til spesiell "etterutdanning", men ikke til deltagelse på korte kurs og/eller seminarer.
- Klinikkestyr der geografiske forhold og populasjonstetthet tilsier ekstraordinære støtteordninger.

Søknadsfristen er satt til 31. august 2016, og søknaden sendes til:

Dyrlege Smidts Stiftelse
v/advokat Per Bjørnsen
Postboks 216
1300 Sandvika
Bjornsen@bd.no

Eller (aller helst):

Kunngjøring av tildelte midler vil finne sted i september/oktober 2016. De som mottar midler skal sende en kort rapport om disponeringen av tildelingen, og rapporten skal foreligge stiftelsen innen ett år etter tildelingen.

Eventuelle spørsmål kan rettes til styreleder:

Knut Erik Johansen
knut.e.johansen@vikenfiber.no
Tlf.: 951.06.475

Bokomtaler

Hunting hygiene

Sauli Laaksonen & Peter Paulsen

304 sider, illustrert

Wageningen Academic Publishers 2015

ISBN: 978-90-8686-249-8

DOI: <http://dx.doi.org/10.3920/978-90-8686-249-8>

Pris: EUR 94,00 (Wageningen);

NOK 1404,00 (Akademika)

Dette er boken jeg har ventet på i 30 år! Som jeger, viltveterinær og underviser har jeg savnet et referanseverk når det gjelder «jakthygiene»; denne boken dekker det meste når det gjelder jaktbare arter i Nord-Europa – fra anatomi, fysiologi, artskunnskap og sykdommer til slaktning, slaktehygiene og kjøthåndtering. Her er (nesten) ingen ting utelatt; dyrevelferd, hundens helse og blyeksponering (fra ammunisjon) omtales også.

Markedet flommer over av jaktbøker som i de fleste tilfeller er kjemisk fri for fagkunnskap. Hunting hygiene, derimot, er skrevet av veterinærene Sauli Laaksonen (Finland) og Peter Paulsen (Østerrike), som begge har akademisk og praktisk bakgrunn innen de fleste av temaene. Hunting hygiene, som er basert på en finsk bok utgitt av Laaksonen i 2013, er i følge utgiveren en «internationally unparalleled textbook introducing the basics of hunting hygiene» (1). Jeg sier meg helt enig.

Jeg kommer til å ta i bruk Hunting hygiene som lærebok i undervisningen i biomedisin, et bachelorkurs for biologer som omfatter hygiene, zoonoser, sykdommer og sårballistikk hos jaktbare arter. Boken burde definitivt bli obligatorisk i opplæringen av såkalte «feltkontrollører» av hjorteviltkjøtt.

Hunting hygiene er rett og slett en fantastisk bok som også har fått en strålende omtale i USA (2). Så til alle kolleger med jaktinteresse, eller bare med et kulinarisk forhold til viltkjøtt, er det bare å si: løp og kjøp!

Referanser

1. Wageningen Academic Publishers <http://www.wageningenacademic.com/doi/abs/10.3920/978-90-8686-249-8> (16.04.2016)
2. Jessup D. Hunting hygiene [book review]. J Wildl Dis 2015;51:946-7.

Jon M. Arnemo

Høgskolen i Hedmark, Campus Evenstad & Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå

DNV-S

DNV-S Fagseminar 2016

Helgen 5.-6. mars inviterte DNV-S til Fagseminar i Kosice, Slovakia. Stor etterspørsel førte til at våre 150 billetter ble solgt ut på en uke, og vi hadde deltagere fra Ungarn, Tsjekkia, Polen, Norge, England og Slovakia.

Vi var så heldige og fikk besøk av forelesere Astrid Indrebø, Gry Tove Jæger (Postoperativ rehabilitering av hund), Sibylla Langaker (Belastningsskader hos sportshesten og Halthetsundersøkelse), Thomas Manske (Klauvlidelser og Halthetsundersøkelse på storfe) og Bjørn Fuglem (Patellaluksasjon og Korsbåndskader på hund), noe som ga norske utenlandsstudenter et faglig påfyll innenfor smådyr, produksjonsdyr og hest. Arrangementet var åpent for alle, og basert på tilbakemeldinger var det interessant for studenter på alle årstrinn. En stor takk til foredragsholder for en kjempeinnsats! I foajeen utenfor konferansesalen var det satt opp kaffemaskiner og stander for sponsorer, slik at deltagere kunne mingle og opparbeide seg nye kontakter og produktinformasjon. DNV-S hadde også stand med utdeling av klær til de som hadde bestilt profileringsartikler.

Arrangementet fant sted på Hotel Yasmin, og dette var, i tillegg til stedet for forelesningene og overnatting, også stedet hvor lørdagens fellesmiddag fant sted. Etter et 3-retters måltid, og underholdning av Jonas Bergland (Standup Norge) gikk turen til Ibiza Nightclub for litt ikke-faglig påfyll.

Vi vil tilslutt takke alle våre sponsorer som hjalp til med å gjøre denne helgen gjennomførbar for en overkommelig pris for deltagerne.

Vi i DNV-S håper at Fagseminaret i Kosice kun var det første av det som skal bli en årlig tradisjon, og vi gleder oss allerede til 2017!

Kjetil Løland

DNV-S

Thomas Manske foreleser for norske veterinæstudenter i utlandet.
Foto: René Nøstvik Lande

"Optima-eit produkt for framtida"

Veterinær Nils Leine i Valdres seier bl.a. dette om Optima:

"Dei ulike Optima-produkta har hatt utruleg god effekt. Så no er Optima ein fast del av inventaret, både heime og i praksisbilen"

Les meir om Optima på
www.optima-ph.no

OPTIMA PRODUKTER AS Tlf. 56 56 46 10, Gamle Dalaveg 86, 5600 Norheimsund

Presidentens HJØRNE

Vaktsaken

I følge dyrevelferdsloven skal alle dyr være sikret å få hjelp av veterinær ved akutt behov, uavhengig av hvor dyret befinner seg i landet. Dette er viktig for å hindre at dyr lider unødig. Veterinær skal kunne tilkalles til alle døgnetstider, helligdag som hverdag. Den landsdekkende vekten er altså til for dyrene slik at dyrevelferden ivaretas.

Veterinærer i klinisk praksis har lang tradisjon for å være med i vaktordninger. Når Veterinærforeningens medlemmer deltar i den offentlige vekten, blir dette i tillegg til vanlig arbeidsbelastning. Rammevilkårene må ivaretas når veterinærer påtar seg vaktberedskap på fritiden. For å få en oversikt over hvordan vekten fungerer akkurat der hvor du befinner deg, er det sendt ut en spørreundersøkelse til alle medlemmer som deltar i vakt. Undersøkelsen er nødvendig for å

ha god faktabasert kunnskap i det videre arbeidet rundt vaktsaken.

Trøndelag veterinærforening

På årsmøtet i Trøndelag veterinærforening i april deltok undertegnede sammen med organisasjons- og forhandlingssjef Christian Tengs. Det var gledelig godt oppmøte på årsmøtet, dobbelt så mange som året før. En rykende fersk takstundersøkelse ble lagt frem av forhandlingssjefen. Fakta og tall ble iherdig diskutert av en engasjert gjeng.

Under innlegget fra presidenten om hvilke saker vi arbeider med, var det uten tvil vaktsaken som engasjerte aller mest. Flere av deltagerne hadde både god historisk kompetanse på vaktsaken i tillegg til lang erfaring med klinisk vaktarbeid.

Internasjonalt arbeid

Vårens styremøte i UEVP (Union of European Veterinary Practitioners) ble arrangert i Birmingham, Storbritannia, samtidig med smådyrkonferansen i regi av BSAVA (British Small Animal Veterinary Association). Denne konferansen tiltrekker seg smådyrpraktikere fra hele Europa, inkludert Norge. Det er over 350 forskjellige forelesninger som holdes i løpet av de hektiske fire dagene konferansen pågår.

Veterinær etterutdanning er en av sakene det jobbes iherdig med i den europeiske veterinærforeningen. Aktuelle saker på agendaen var spesielt resistensproblematikk. I tillegg var salg av medikamenter på internett en av sakene i styreprotokollen. Denne saken er spesielt viktig i forhold til den store vandringen av veterinærer som jobber på kryss og tvers av grensene i Europa, også i Norge. ECCVT (European Co-ordinating Committee of Veterinary Training) og CPD (Continuing Professional Development) er to nedsatte europeiske komiteer. I CPD komiteen sitter vår tidligere president Marie Modal som en av delegatene.

På WSAVAs (World Small Animal Veterinary Association) medlemsmøte i Birmingham, deltok WSAVA-representant, Stein Istre Thoresen sammen med undertegnede. Temaene var blant annet hvordan verdensorganisasjonen skal kunne arbeide best mulig for så forskjellige medlemsland. Et annet bekymringsfullt tema var den store økningen av «puppy-farms» og derav både dyrevelferds-, transport- og beredskaps-smitteproblematikk.

Torill Moseng orienterte om vaktsaken under årsmøtet i Trøndelag veterinærforening i april.
Foto: Christian Tengs

Inspirasjonskveld for veterinærstudenter

Veterinære muligheter innen havbruksnæringen var temaet for møtet 15. mars 2016 i regi av Akvaveterinærenes Forening (AVF) og Den norske veterinærforenings studentutvalg på Adamstuen (DNV-S). Målet med møtet var å synliggjøre hvilke muligheter veterinærene har i havbruksnæringen.

DNV-S, ved Johan Rennemo, ønsket de rundt 100 fremmøtte veterinærstudentene velkommen før leder i Akva-veterinærenes forening (AVF), David Persson, til daglig ansatt i FoMAS Fiskehelse og Miljø AS, informerte om programmet for kvelden. AVF-lederen signaliserte at AVF ønsker mer satsing på akvakultur tidlig i studiet ved NMBU Veterinærhøgskolen slik at flere studenter skal velge akvamedisin som fordypning.

Europharma med Jim-Roger Nordly i spissen stilte som sponsor og bidro til servering av sushi i pausen. Veterinærer ansatt i fôr- og legemiddelselskaper, fiskehelsetjenester, analyseselskaper, og Mattilsynet møtte opp for å fortelle om sin arbeidshverdag i oppdrettsnæringen.

Jim-Roger Nordly, eier og daglig leder i Nordly Holding, holdt et engasjert innlegg om oppdrettsnæringen.

– Laks er viktig for Norge og veterinærene er viktig for laksen, sa Nordly. Han uttrykte en klar forventning om at NMBU Veterinærhøgskolen skal gå i front når det gjelder akvakulturfaget. – Vi trenger hodene deres, understreket Nordly i en klar invitasjon til veterinærstudentene.

Hogne Bleie, sentralstyremedlem i Veterinærforeningen og til daglig ansatt i MSD Animal Health, oppfordret veterinærstudentene om å være der det skjer, der Norge er verdensleder.

– Velg en næring der veterinæren vil være den som løser problemene vi har i dag, fastslo Bleie.

Marianne Nergård fortalte i sin presentasjon om livet som veterinær i førselskapet BioMar. En viktig utfordring for henne er å finne gode alternativer til de klassiske råvarene som i dag brukes i fôret i oppdrettsnæringen. Nergård påpekte at fiskehelse er viktig i havbruksnæringen og at morgendagens veterinærer må tenke forebygging.

Innleggene og samtalene i pausene under møtet bidro til at studentene fikk mange smakebiter på hva veterinærer kan bidra med i oppdrettsnæringen. Flere av studentene ga uttrykk for at de godt kunne tenke seg å begynne i næringen.

Etter pausen fortalte Elin Kvamme fra Europharma om sin vei i yrkeslivet. Etter noen år i veterinærpraksis tok hun mastergrad i akvakultur ved Norges veterinærhøgskole før hun startet som førsteinspektør i Mattilsynet med tilsyn innen fiskehelse og -velferd. Deretter

Akvakulturveterinærer: Hogne Bleie (f.v.), Marianne Nergård og David Persson holdt innlegg på møtet med veterinærstudentene. Foto: Steinar Tessem

Trenger veterinærer: Jim-Roger Nordly i Nordly Holding inviterte studentene til å begynne i havbruksnæringen. Foto: Steinar Tessem

jobbet hun som veterinær ved akvariet i Bergen før hun startet i Europharma.

Christine Pettersen, inspektør i Mattilsynet, beskrev en typisk arbeidsuke i Mattilsynet med tilsyn i felt og kontordager. Hun oppfordret studentene til å se med interesse på jobbmuligheter innenfor fiskehelse i Mattilsynet. Mari Viken Kjønstad, styremedlem i AVF og til daglig kunderådgiver i PatoGen Analyse fortalte om forebygging av smitte og sykdom, og appellerte til studentene om å velge akvamedisin, fordi veterinærene har en nøkkelrolle for å løse de utfordringene næringen står ovenfor.

David Persson i FoMAS skildret livet på merdkanten med varierende arbeidsdager der både feltarbeid, møter og kontordager inngår. David presiserte at som veterinær i oppdrettsnæringen er det stadig nye og spennende utfordringer.

Siste foredragsholder, Morten Lund, stipendiat ved veterinærinstituttet i Oslo, fortalte om veien fra smådyrpraktiker til stordyrpraktiker til merdkanten i FoMAS og deretter til stillingen som stipendiat.

Til slutt oppsummerte AVF-leder David Persson kvelden og han lovet at AVF vil invitere til flere arrangementer av denne typen.

Mari Viken Kjønstad og Steinar Tessem

Grunnsteinen er lagt for ny Veterinærbygning på Ås

Landbruks- og matminister Jon Georg Dale og kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen la 9. mai 2016 ned grunnsteinen for den nye Veterinærbygninga på Campus Ås.

*To ministre: Torbjørn Røe Isaksen (t.v.) og Jon Georg Dale la sammen ned grunnsteinen for den nye Veterinærbygningen.
Foto: Steinar Tessem*

I 2019 flytter Veterinærinstituttet og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) si veterinær- og dyrepleierutdanning frå Adamstuen i Oslo inn i ei ny felles bygning på Ås. Den nye Veterinærbygninga blir på om lag 60.000 kvadratmeter når den står ferdigstilt. Landbruks- og matminister Jon Georg Dale og kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen la ned grunnsteinen for den nye bygninga. "Grunnsteinen" er eit skrin som inneheld ulike gjenstandar. Representantar frå NMBU, Statsbygg, tilsette frå Veterinærinstituttet på Adamstuen og Ås, samarbeidsinstitusjonar og andre inviterte gjester var til stades.

– Grunnsteinen for det nye Veterinærbygget er ein viktig milepæl. Når det står ferdigstilt i 2019, vert det

nye Veterinærbygget ein del av den største grøne og blå kunnskapsklynga i Noreg. Satsinga på Campus Ås samlar den fremste kompetansen her i landet innan kunnskapsutvikling og utdanning for norsk matproduksjon og dyrevelferd, frå produsent til forbrukar. Topp moderne forskings- og undervisningsfasilitetar vil bidra til å heve kvaliteten både i forskning og utdanning, og ikkje minst for rekrutteringa til utdanninga, sier landbruks- og matminister Jon Georg Dale.

Kilde: Landbruks- og matdepartementets nettside, 11. mai 2016: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/grunnsteinen-er-lagt-for-ny-veterinarbygning-pa-as/id2499811/>

Red.

Meld deg på NVHS-tur til Romerike 10. juni

Norsk Veterinærhistorisk Selskap inviterer medlemmer og andre til tur på Romerike. Påmeldingfristen er 7. juni. Send påmelding til Ingveig Olberg, ingveig.olberg@mattilsynet.no eller ring henne på 900 61 320.

Oppmøtested er Gardermoen eller Gamle Hvam museum. Med leid buss kjører vi østover til Nes kommune hvor vi får omvisning på Gamle Hvam museum som er landbruksmuseum, og museet er spesielt fordi det inkluderer Nils Ivar Baalsrud sitt veterinærkontor.

Deretter reiser vi til Hans Arild Grøndahl sin gård i Nes. Der får vi omvisning og informasjon om en alternativ driftsmåte.

Turen går nordover til Eidsvoll kommune. De som ønsker å avslutte turen kan ta tog fra Eidsvoll Verk til Gardermoen og eventuelt videre til Oslo, eller shuttlebuss til hotellet.

De andre får guidet omvisning i Eidsvollsbygningen som ble fullstendig restaurert til 200 års jubileet i 2014.

Dagen avsluttes med en middag på et hotell på Gardermoen. Her vil det være mulig å overnatte og tilbringe lørdag 11. og søndag 12. juni i Oslo-området, blant annet delta på matfestival på Eidsvoll verk/ Stallgården.

Ingveig Olberg

Overnatting hotell bestilles av den enkelte:

Quality Airport Hotel Gardermoen, www.choice.no
For de som ikke ønsker overnatting går det shuttlebuss fra hotellet til Gardermoen hver halvtime.
Pris buss kr 7.590, alt. 10 personer: kr 759,
alt. 45 personer: kr 176.

Privatbiler alternativ? Avbestillingsgebyr buss, etc. er ikke klarlagt.

Pris ulike alternativer:

Gamle Hvam og Grøndahlen: kr 400
Gamle Hvam, Grøndahlen og Eidsvollsbygningen: kr 500
Stallgården: Lørdag 11. juni Lørdagsverket med matfestival, så problem med omvisning fredag 10. juni, men kan muligens få det til med liten gruppe, koster i så fall kr. 100
Middag (Drikke til middagen kommer i tillegg):
kr 350 – kr 500

Husk påmelding innen tirsdag 7. juni til
ingveig.olberg@mattilsynet.no eller 900 61 320.

Merkedager i Juni

75 ÅR

Alv Helge Skeie 15.6

70 ÅR

Erik Roth 2.6
Otte Løkse 22.6
Robert Bergh 23.6
Svein Rimstad 23.6
Kristian Sandberg Tuster 23.6

60 ÅR

Berit Undheim Bergøy 12.6
Torunn Sørbye 15.6
Hilde Fossum 24.6
Ragnar Kaada 25.6
Eva Karin Venseth Stokkan 25.6

50 ÅR

Thor Einar Sparby 1.6
Monica Bjørnsen 4.6
Marit Sødal 7.6
Ole Arne Alvseike 23.6

Merkedager i Juli

85 ÅR

Odd-Leiv Strugstad 20.7

75 ÅR

Aage Røros 12.7

70 ÅR

Trygve Forberg 2.7

60 ÅR

Karl Kleppe 8.7
Jon Rasmus Lang-Ree 9.7
Erik Sørli 13.7
Marianne Harstad 16.7

50 ÅR

Gisela Kruse 7.7
Anne Stine Foldal Aam 23.7
Arthur Hilmar Lyngøy 26.7

Autorisasjoner

Siri Ag - utdannet ved Wroclaw University of Environmental and Life Sciences, Polen

Manja Baunack - utdannet ved Universität Leipzig, Tyskland

Lisa-Victoria Aurora Bernhardt - utdannet ved Københavns Universitet, Danmark

Karoline Birkeland - utdannet ved Wroclaw University of Environmental and Life Sciences, Polen

Heidi Takle Bye - utdannet ved Wroclaw University of Environmental and Life Sciences, Polen

Kathrine Børstad - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Javier del Real Carcia - utdannet ved Universidad de Cordoba, Spania

Sara Caretti - utdannet ved Università Degli Studi di Milano, Italia

Julie Liebmann Christensen - utdannet ved København universitet

Francisca Soledad Pena Corral - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Ioan-Florin Gabor - utdannet ved Banat University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Timisoara, Romania

Christine Gamman Grønning - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Ingri Hope Hadler-Jacobsen - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Johanna Haug - utdannet ved Tierärztliche Hochschule Hannover, Tyskland

Benedicte Lura Helljesen - utdannet ved Wroclaw University of Environmental and Life Sciences, Polen

Malene Hermansen - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Nira Farina Hernández - utdannet ved Universidad de Las Palmas de Gran Canaria, Spania

Helle Hognestad - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Malin Kerstin Johansson - utdannet ved Sveriges Lantbruksuniversitet

Mustafa Kara - utdannet ved Selcuk Universtesi, Tyrkia

Nina Klonteig Kolsung - utdannet ved Wroclaw University of Environmental and Life Sciences, Polen

Allen Drew Lavern - utdannet ved Colorado State University, State of Utah, USA

Sturla Molden - utdannet ved NMBU

Ida Nøst - utdannet ved Warsaw University of Life Sciences SGGW, Polen

Camilla Givskov Petersen - utdannet ved København universitet

Helle Aakvaag Røer - utdannet ved Wroclaw University of Environmental and Life Sciences, Polen

Ronja Annika Schuchert - utdannet ved Justus-Liebig-Universität, Giessen, Tyskland

Laura Simanauskiene - utdannet ved Lithuanian University of Health Sciences, Litauen

Charlotte Skaug - utdannet ved Justus-Liebig-Universität, Giessen, Tyskland

Christine Steffarud - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Dora Sofie Vårvik Stiris - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Nicolae Ovidiu Stroescu - utdannet ved University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Cluj-Napoca, Romania

Karoline Overn Sveinsson - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Heidi Braathen Sæland - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Ida Winsnes Undlien - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Agne Valmaite - utdannet ved Lithuanian University of Health Sciences, Litauen

Anja Martine Weltzien - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Rebekka Bruin Ødegård - utdannet ved Szent Istvan University, Ungarn

Nye medlemmer

Den norske veterinærforening ønsker følgende nye medlemmer velkommen:

Merete Kalland
Pauline Kiær
Magnus Kjellstad Lian
Enya Lundgrenn
Julia Ryen
Gøril Thomassen

Er hesten din trist og lei,
da må du spørre meg,
for skal den bli topp,
må du ikke gi opp,
da må veterinæren til deg.

Veterinær Jan Olav Berget
joberget@hotmail.com

Fôrtilskudd med dokumentert effekt

Velkommen som forhandler

Vi har brukt flere år på forskning, utvikling og testing. Vi har samarbeidet med landets ledende ekspertise ved bl.a. Norges veterinærhøgskole, NMBU og ledende veterinærer.

VÅRE PRODUKTER:

- balanserer mage- og tarmfloraen
- er godt for ømfintlige mage-/tarmslimhinner
- styrker immunforsvaret
- letter hudirritasjoner og allergiplager
- er godt for såre koder, mugg og tørre poter
- gir fyldig og blank pels, normaliserer røytingen
- er godt for ledd og beveglighet
- gir trivsel, vitalitet og topp ytelse

BESTILLES HOS: VESO, Apotek 1 Svanen Hamar, Apotek 1 Tromsdalen samt hos oss direkte på ordre@vitalityinnovation.no.

Vitality Innovation

Kontakt oss for mer informasjon:
mail@vitalityinnovation.no
eller telefon 33 11 63 00

Aktivitetskalender

2016

10. juni

Kurs i bisykdommer for veterinærer

Sted: NMBU veterinærhøgskolen

Se: www.vetnett.no

25. - 26. juni

Oftalmologi

Sted: JFA kurscenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

3. - 4. september

Akuttmedisin hund/katt

Sted: JFA kurscenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

17. - 18. september

Service og kvalitet. Rådgivning og kundebehandling

Sted: JFA kurscenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

21. september

Røntgenkurs HD/AD

Sted: Norges veterinærhøgskole, Adamstua, Oslo

Se: www.vetnett.no

1. - 2. oktober

Ultralyd hjerte, basiskurs

Sted: JFA kurscenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

17.-18. oktober

AVF og Fiskehelseforeningens høstkonferanse

Sted: Trondheim

Se: www.vetnett.no

22. - 23. oktober

Ultralyd abdomen hund/katt, trinn 2

Sted: JFA kurscenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

29. - 30. oktober

Hot topics in feline medicine

Sted: JFA kurscenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

3.-5. november

SVFs høstkurs

Sted: Clarion hotel & congress Oslo airport, Gardermoen

Se: www.vetnett.no

5. - 6. november

Urinary tract disorder

Sted: JFA kurscenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

10.-11. november

FVS høstkurs

Sted: Trondheim

Se: www.vetnett.no

19. - 20. november

Evidence-Based Farriery for Equine Practitioners

Sted: Hevosklinikka Equivet, Helsinki, Finland

Se: <http://www.vetpd.com/courses-detail.php?event=253>

21.-23. november

Drektighetsundersøkelse og seksuell helsekontroll hos storfe

Sted: Jæren/Egersund

Se: www.vetnett.no

24.-25. november

DNVs representantskapsmøte

Sted: Gardermoen

Se: www.vetnett.no

10. - 11. desember

Tannmedisin basiskurs hund og katt for dyrepleiere

Sted: JFA kurscenter, Viul, Ringerike

Se: <http://jfa.no/kurs/>

2017

22. - 26. mai

Sheep Veterinary Congress

Sted: Harrogate, England

Se: <http://www.sheepvetsoc.org.uk>

15.-17. juni

Veterinærdagene 2017

Sted: Trondheim

Se: www.vetnett.no

Omega-3 til hest, hund, katt og kanin

- Samme kvalitet som Omega-3 til mennesker!
- Minimum 30% Omega-3, av sardiner, ansjos og annen fet fisk.
- Luft- og lystette pakninger øker holdbarheten.

Distributør i Norge:

Premium Pet Products AS
Nedre Kalbakkvei 88, 1081 Oslo
Tlf: 22 72 76 70
E-post: post@petproducts.no

www.obersten.no

LEDER MED SANS FOR FORRETNINGS UDVIKLING TIL LABORATORIUM FOR SVINESYGDOMME

Du er veterinær. Du er leder. Du er visionær.

SEGES Videncenter for Svineproduktion søger en leder til Laboratorium for Svinesygdomme, som kan fortsætte laboratoriets udvikling mod nye forretningsområder.

Laboratoriets kernekompetence er diagnostik på grise og laboratoriet er siden 2015 godkendt til diagnostik på storfe og flere dyrearter vurderes. Som ny leder får du stor indflydelse på laboratoriets fremtidige diagnostiske opgaver samt udviklings- og samarbejdsprojekter. Vi arbejder aktuelt på at skabe en mere international profil for vores forretning og du vil skulle hjælpe os med at samle de sidste brikker i spillet.

OM DIG:

Du er uddannet veterinær og har en solid videnskabelig erfaring, gerne på Ph.d. niveau. Du skal kunne deltage aktivt i laboratoriets diagnostiske arbejde, og har derfor erfaring med veterinær diagnostik – helst inden for grise eller storfe.

Du er en dygtig leder, der værdsætter teamspirit og forstår at motivere dine medarbejdere. Du har erfaring med at styre økonomi og projekter.

Vi regner desuden med, at du:

- Har gode samarbejdsevner
- Kan arbejde selvstændigt og struktureret
- Er velformuleret på skrift og har fokus på god kommunikation
- Er initiativrig og serviceminded
- Har kendskab til kvalitetssikringssystemer på laboratorier
- Behersker engelsk på forhandlingsniveau i skrift og tale
- Taler dansk, norsk eller svensk

OM OS:

Vi glæder os til at byde dig velkommen som en del af et dynamisk og ambitiøst team af veterinære, laboranter og teknikere med et højt kompetenceniveau og et godt kollegialt fællesskab. Du vil endvidere være i tæt samarbejde med øvrige ledere og fagpersoner inden for SEGES samt Landbrug & Fødevarer.

Du bedes sende ansøgning og CV ved at søge jobbet på seges.dk/job senest d. 22. juni 2016. Eventuelle spørgsmål til stillingen kan stiles til ansættende leder Bent Nielsen, Tlf: +45 30 17 88 97. Ansættelsessamtaler gennemføres løbende og tiltrædelse ønskes i efteråret 2016.

Laboratoriet er DANAK akkrediteret.

Laboratoriet er beliggende i Kjellerup, 15 km nord for naturskønne Silkeborg og kun 1 times kørsel fra Århus.

SEGES skaber løsninger til fremtidens landbrugs- og fødevarerhverv. Vi udvikler forretningsmuligheder og serviceydelser sammen med vores kunder, forskningsinstitutioner og virksomheder over hele verden.

Fakta om Laboratorium for Svinesygdomme

Laboratoriet udfører en lang række veterinær diagnostiske undersøgelser på grise og storfe, herunder årligt ca. 5000 obduktioner, 500.000 serologiske analyser for SPF sygdomme, salmonella med mere, 4000 bakteriologiske undersøgelser og øvrige diagnostiske analyser. Herudover undersøges sædprøver fra ornestationer. I samarbejde med øvrige afdelinger i SEGES, sektorforskningsinstitutter og universiteter gennemføres løbende en række projekter af diagnostisk karakter til undersøgelse af svinesygdomme. Personalet består af 6 veterinære, 15 laboranter, 1 tekniker, 1 sekretær og 1 programmør.

Personalet består af 6 veterinære, 15 laboranter, 1 tekniker, 1 sekretær og 1 programmør.

Kollegahjelpen

Befinner du deg i en vanskelig situasjon og trenger noen å snakke med? Kollegahjelpen består av fem frivillige som stiller opp som samtalepartnere enten det gjelder sykdom, dødsfall, kollegiale problemer eller der det er opprettet tilsynssak.

Kollegahjelpen er i regi av Den norske veterinærforening.

Kristine Marie Hestetun
Telefon: 926 64 475

Toralf Bernt Metveit
Telefon: 419 28 490

Ursula Schopf
Telefon: 915 47 279

Katarina Jybe Skivik
Telefon: 452 29 967

Anne-Barbro Warhuus Vatle
Telefon: 950 83 150

Faglige medarbeidere i Norsk veterinærtidsskrift

- Professor Stein Istre Thoresen er Veterinærmedisinsk redaktør og er ansvarlig for fagaktuelle om smådyr. Han har permisjon fra stillingen som seksjonsleder for klinisk patologi og laboratoriesjef for Sentrallaboratoriet ved Institutt for basalfag og akvamedisin ved NMBU-Veterinærhøgskolen. I permisjonsperioden er han veterinærmedisinsk kvalitets- og utviklingssjef i AniCura. Han er også faglig leder i Dyreidentitet AS for videreutvikling av det svensk-norske diagnoseregisteret.
- Professor Trygve T. Poppe er ansvarlig for fagaktuelle om fisk. Han er ansatt ved Seksjon for anatomi og patologi ved Institutt for basalfag og akvamedisin ved NMBU-Veterinærhøgskolen.
- Veterinær Helene Seljenes Dalum er ansvarlig for stoff fra Smådyrpraktiserende veterinærers forening (SVF).
- Forsker Tormod Mørk er ansvarlig for fagaktuelle om produksjonsdyr, samt spalten Aktuelle diagnoser. Han er ansatt ved seksjon for sjukdomsforebygging og dyrevelferd ved Veterinærinstituttet.
- Yngvild Wasteson er ansvarlig for fagartikler og for fagaktuelle om mattrygghet. Hun er professor ved Seksjon for mattrygghet og faglig leder for veterinær- og dyrepleierutdanningene, NMBU Veterinærhøgskolen.

Den norske veterinærforening

Postadresse:

Den norske veterinærforening
Pb. 6781 St. Olavs pl.
0130 OSLO

Tlf. 22 99 46 00 (sentralbord)
Faks 22 99 46 01

E-post til Den norske veterinærforening dnv@vetnett.no
E-post til Norsk veterinærtidsskrift nvt@vetnett.no
E-post kurspåmelding kurs@vetnett.no

Kontortid:

15.9-14.5.08.00-15.45
15.5.-14.9.08.00-15.00
Telefontid fra kl. 9.00

Besøksadresse:

Keyzers gt. 5
0165 OSLO

Bankgiro:

5005 05 63771

President

Torill Moseng
Mobil: 930 93 064
tm@vetnett.no

Visepresident

Eirik Heggstad
Mobil: 916 18 268
eirik.heggstad@mattilsynet.no

Sentralstyremedlemmer

Hogne Bleie
Mobil: 909 58 026
hogne.bleie@merck.com

Helen Øvregaard
Mobil: 918 36 893
helen@ovregaard.com

Gunnar Dalen
Mobil: 995 00 428
gunnar@dyregod.no

Sekretariatet

Hans Petter Bugge

Generalsekretær
hpb@vetnett.no
Mobil: 922 80 301

Mette Rød Fredriksen

Juridisk rådgiver
mrf@vetnett.no
Mobil: 911 93 050

Ellef Blakstad

Fagsjef
eb@vetnett.no
Mobil: 922 80 315

Steinar Tessem

Informasjonssjef og redaktør
st@vetnett.no
Mobil: 400 42 614

Solveig Magnusson

Økonomisjef
sem@vetnett.no
Mobil: 938 39 261

Mona Pettersen

Redaksjonssekretær
mp@vetnett.no
Mobil: 905 77 619

Aina Skaug Berntsen

Kurssekretær
ab@vetnett.no
Mobil: 992 61 589

Anne Prestbakmo

Organisasjonssekretær
ap@vetnett.no
Mobil: 940 25 027

Kristine Fossler

Økonomimedarbeider
kf@vetnett.no
Mobil: 932 22 337

Christian Tengs

Organisasjons- og forhandlingssjef
ct@vetnett.no
Mobil: 469 28 595

Stein Istre Thoresen

Veterinærmedisinsk redaktør
stein.thoresen@nmbu.no
Telefon: 22 96 45 83

Eva Kristin Sjøberg

Leder
Tilsynsutvalg for dyreklinikker
evak.sjoberg@gmail.com
Mobil: 905 85 538

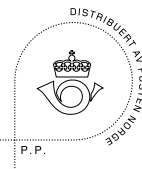

Nitrogene avfallsstoffer.. samles, omdirigeres og fjernes med; **Eukanuba Veterinary Diets Renal**

Våre nyredietter reduserer stress på nyrene ved å omdirigere deler av de nitrogene avfallstoffene gjennom tykktarmen. Derfor inneholder moderat proteinnivå for å ta vare på nyrene og samtidig vedlikeholde muskelmasse og kroppsfunksjoner.

B-Economique
NORGE

Returadresse:
Den norske veterinærforening
Pb. 6781, St. Olavs plass
0130 Oslo

Oppdag mulighetene dine med Danske Bank

DEN NORSKE
VETERINÆRFORENING

Særdeles lav rente på boliglån. Gullkort, Priority Pass og Concierge service. Samme gode tilbud til samboer/ektefelle som til deg som medlem. Profesjonell rådgivning både til private og næringsdrivende. Og eget VIP telefonnummer; 05550.

danskebank.no/vetnett

Danske Bank